HANS HANSEN

STEEN STEENSEN BLICHERS
BARNDOM OG UNGDOM

DET NORDISKE FORLAG
ERNST BOJESEN
KØBENHAVN · MDCCCCII
TRYKT HOS F. E. BORDING

STEEN STEENSEN BLICHERS
BARNDOM OG UNGDOM

HANS HANSEN

STEEN STEENSEN BLICHERS
BARNDOM OG UNGDOM

DET NORDISKE FORLAG
ERNST BOJESEN
KØBENHAVN · MDCCCCII
TRYKT HOS F. E. BORDING

Oplag: 1500 Ekspl.

Udarbejdet med Understøttelse af
Carlsbergfondet.

INDHOLD

AFSTAMNING · BAG SORTE HØJE PAA HERREGAARDE

I Aaret 1779 blev der et lille midtjysk Præsteembede ledigt. Saa snart den kaldsberettigede, Etatsraad Steen *de* Steensen til Aunsbjerg, havde hørt en Prøveprædiken, antog han en trediveaarig, ham ganske ubekendt teologisk Kandidat, der efter et noget vagabonderende Studenterliv — som der senere bliver Lejlighed til at omtale — en Aarrække havde været Hovmester hos Kammerherre Lüttichau til Tjele.

Saaledes gik det til, at Niels Blicher kom til Vium derude paa Skellet mellem Marken og Heden, og i det ene af de to Skrifter, hvori han fortæller om sit Liv (Topografi over Vium Præstekald, 1795, og hans Autobiografi, der først for nylig er kommen for Dagens Lys, trykt i Kirkehistoriske Saml. 4. R. III. B.) siger han med den jyske Skæbnetro, der ikke saa sjældent kommer til Orde hos ham, at det skete ved »en særdeles Bestyrelse«.

At gejstlig Virksomhed blev hans Lod, skyldtes derimod hverken Bestyrelse eller Tilfælde. I denne Henseende fulgte han ligesom hans fire Brødre en gammel jysk Præsteslægts Tradition. Rækken har dog ikke alle de Led, som opregnes i hans Autobiografi og Steen Blichers Erindringer; og den Ove Horsens fra Landsbyen Horsens i Kær Herred i

Vendsyssel, der nævnes som Stamfader, er en aldeles uhistorisk Person, som vist af V. Bang i en lille Afhandling i Personalhistorisk Tidsskr. 3. R. III. B. Men fra Landsbyen Horsens, Blenstrup Sogn i Himmerland, stammer den Jens Nielsen Horsens (1639—1686), der som Sognepræst til Bælum og Solbjerg er den første i Præsterækken og Niels Blichers Oldefader. I dette altsaa Syd for Limfjorden liggende Horsens levede Jens Nielsen Horsens's Fader Niels Jensen som Herredsfoged over Hellum Herred. Herredsfogderne var jo bondefødte, og det er da Niels Jensen, der løfter Slægten op af Almuen. Han er omtalt udførligt af Gjerding i »Hellum Herred«, S. 32—37. Med Hensyn til Blicher-Navnets Tilknytning til Slægten berettes der, at Stamfaderen ægtede en Datter af Aalborg-Købmanden »Blicher eller Blücher, maaske fra Byen Blücher i det nordlige Tyskland«,* paa Betingelse af at antage dennes Slægtsnavn. Men denne Tradition er ogsaa unøjagtig. Aalborg Budolfi Sogns Ministerialbog oplyser, at den 26. April 1676 »bleffue Troloffuede udi Dirich Blichers Husz her ibidem Hæderlig oc Vellærde Mand Her Jensz Nielsen til Belum oc Solbierg oc Maren Pedersdotter«. Men hun var Datter af Hr. Peder Tornsen Ry til Rødding og Krejbjerg og blot adopteret af Købmanden. Bælum-Præsten synes heller ikke selv at have antaget Blicher-Navnet; Kirkebogens Anmeldelse af hans Død nævner ham »Vores kiere Sogne Herre Hr. Jens Nielsen«. Men hans Børn fik Navnet, og hans tre Sønner og deres Afkom er de over tyve Mænd af Navnet Blicher, der i de følgende Aar-

* Steen Blicher har ofte mundtlig fortalt, at Købmanden kom herind under Trediveaarskrigen. Tidligere findes Navnet vist heller ikke i Danmark.

hundreder sad i gejstlige Embeder (næsten alle i Jylland). Dog bortkastedes Stamfaderens Navne ikke; de fulgte Slægten i en fast dansk Rytme: Den ene af Jens Nielsen Horsens's Sønner var Niels Jensen Blicher (1678—1735), der blev Sognepræst til Rødding, Løvel og Pederstrup i Viborg Stift; hans ældste Søn, Jens Nielsen Blicher (1711—1765) til Gauerslund, var Vium-Præsten Niels Blichers Fader.

Paa Kvindesiden var Slægten ogsaa udpræget gejstlig. Vium-Præstens Moder, Pouline Gantzel, var Datter af Hr. Jørgen Gantzel til Glostrup og Datterdatter af den fra Tyskland indkaldte Dr. theol. Thomas Lindemann, Sognepræst eller øverste Diakon ved St. Petri tyske Kirke i København. Dennes Fader, Prof. theol., Dr. jur. Lindemann i Rostok, paastaar Niels Blicher, stammer fra Luther; »for dette Slægtskabs Skyld er ogsaa baade Catrine-Navnet (som salig Fru Luthers Døbenavn) og Margrete-Navnet (som Luthers Moders) stedse blevet vedligeholdt i vor Slægt«.

Hovedmomentet i Slægtens Naturel er Jyskheden. Hvad Sundhedsblod der flyder i Niels Blichers Aarer, er en Arv fra de jyske Fædre, kraftigt og frisk, som det har holdt sig gennem Slægtleddene under Præsternes Friluftsliv og Færd mellem Bønderne. Med denne Sundhed følger en Rørighed og en Vandre- og Orienteringslyst, der altid holder ham i Aande, og Bonderacens »Slidsindethed« (for at bruge hans eget Udtryk) er hos ham lutret til frisk Arbejdslyst. En af hans Forfædre, Bælum-Præstens Søn, Hr. Peder Jensen Blicher til Stokkemarke (paa Lolland), er et interessant Vidnesbyrd om Ættens kraftige Oprindelighed. Sin gejstlige Virksomhed begyndte han som Feltpræst i den nordiske Krig, og han var med baade i Skaane og ved Brabant. Skønt aldeles ikke Stuemenneske var han meget lærd, og »for sit eksellente Hoved og

1*

Gaver havde han vist ventet at bære en af de bedste Bispehætter«. Han drev det dog ikke engang til Provst; Biskop Ramus havde ganske vist undertegnet hans Provsteudnævnelse, men maatte tage den tilbage, fordi Herredspræsterne ikke for nogen Pris turde udsætte sig for at faa en saa bydende overordnet. Noget af den oprindelige Bondekraft er dog efterhaanden gaaet tabt ved at komme under Kultur; der skrantes sporadisk i Slægten, og Individernes fysiske Styrke lider under Præsteuddannelsens og Præstegerningens boglige Syssel og Stueliv. Med al sin »Kolere« var Gauerslund-Præsten en svagelig Mand, der holdt sig mest i sit Studerekammer og døde tidlig, og skønt hans Søn Niels Blicher opnaar en Alder af 91 Aar, skranter ogsaa han ofte og nævner allerede tidlig Helbredsbekymringer som det, der især formørker hans Livsglæde. Hvad der dog tynger ham lige saa meget som Helbredssorgerne, er et tydeligt, om end ikke særlig stærkt Drag af Alvorlighed og Tungsind, der ligeledes viser tilbage til hans Udspring af den jyske Bonderace.

»Det skulde vel ikke agtes for upassende eller Læseren mishageligt, om han her udkastede sin Skyggetegning,* saaledes som han tror, at den nu kan svare til Originalen: N. B.'s Person er en 65 Tommer lang, smal og tør Figur. Hans krumnæsede Ansigt har et vist Anstrøg af ærlig Enfoldighed. Det viser tillige noget sørgmodigt og maaske — om man vil (helst under ubehagelig Sinds, Helbreds eller økonomisk Forfatning) — noget surmulende . . . Er derimod Lunen god, Sindet let, Hjertet udvidet, kan Sjælen smile ud af et spillende Ansigt. Hans Temperament, som har haft mere af det sangviniske, tror han nu at være kolerisk-melankoliskt. Dog tør han

* Et lille Billede af ham, tegnet paa Birkebark, findes endnu paa Marsvinslund (reproduceret i Illustr. Tid. for 8. Okt. 1882).

ej bestemme, hvilket af to der har Overvægten.« Med Hensyn til denne Selvkarakteristik kan der dog gøres opmærksom paa, at den stammer fra det haarde »Miskendelsesaar« 1794, da han blev overfaldet med flere Retstrætter og andre Fortrædeligheder, der gjorde ham meget modløs. Derfor er »Skyggetegningen« blevet noget misvisende.

Hans Færd viser noksom, at »Kolere« var hans som Faderens mest fremtrædende Karaktermærke. Det gejstlige Embede var ham en kærkommen Virkekres for al den Arbejdstrang, der rørte sig i ham, og inden lang Tid efter sin Ankomst til Vium var han dybt inde i en vidtløftig Virksomhed af den brogede Art, som Rationalismen fordrede af »Folkets Religionslærere«. Han var i Aande for alt, hvad der var oppe i Tiden. Som Medlem af »det største Læseselskab her til Lands« kastede han sig over en yderst spredt Lekture, hvad der affødte en lige saa spredt Forfattervirksomhed. Denne falder hovedsagelig inden for Nyttemoralismens Omraade. Hans Topografi over Vium er en god Prøve, en anden Post i Listen over hans litterære Arbejder har den betegnende Titel: »Tre Kundskabstabeller for Ungdommen. 1. Visdoms og Dyds Tabel. 2. Lov og Rets Tabel. 3. Heste- og Kvæglæge Tabel«. Efterhaanden blev han en af de fremmeligere blandt de rationalistiske Præster, og som saadan omtales han i det bekendte Repertorium for Fædrelandets Religionslærere, udgivet af Malte Møller, med hvem han satte sig i Forbindelse. I et Brev til ham (trykt i Danske Samlinger II) udtaler han sig om de mange Præster, der sidder søvnige og uvirksomme i deres Embeder. Tonen er lige saa virkelig harmfuld, som hans Begejstring for Reformarbejdet er ægte. Med stor Iver tog han sig af Sognefolkenes Sager og søgte at komme dem til Hjælp i

alle Henseender. Han var virksom for Folkeoplysning, Udskiftning, Tiendeafløsning o. s. v. Overalt lagde han den smukkeste Uegennytte for Dagen, og det ses mange Gange, at han med sine smaa Midler har været meget for Sognefolkene. Paa Landvæsenets Omraade kunde han ganske vist ikke foregaa dem med noget Eksempel, fordi han var saa upraktisk i Pengesager, at han intet fik ud af Jorden og derfor maatte bortforpagte Præstegaardsavlingen. Men han kunde dog give dem værdifulde Anvisninger; teoretisk Landvæsen gav han sig meget af med, og 1786 ser vi ham belønnet med det kgl. Landhusholdningsselskabs Æresmedalje. Som den Jyde han var, havde han overordenlig nøje Forstaaelse af Almuen, og hans Kærlighed til Bondebefolkningen voksede, jo mere han paa sine stadige Vandringer færdedes i den. Dens Sag er han altid rede til at føre, skønt »det stivsindige, misundelige og mistroiske i Lokalkarakteren« undertiden kan køle hans Begejstring og gøre ham modløs. Trods de Skuffelser, han led, og den Modgang, Livet beredte ham, hviler der over hans hele Færd en lys, frejdig, gemytsrig Livstro, der gør ham til en af de smukkeste Skikkelser blandt de rastløse Nyttemoralister.

Da Præsten ved »en særdeles Bestyrelse« kom til Egnen, var han, som før sagt, Etatsraad Steen *de* Steensen ganske ubekendt. Men det varede ikke længe, før han traadte i nærmere Forhold til Folkene paa Aunsbjerg. Her traf han Jomfru Kristine Marie Curtz, og med hende blev han gift Aaret efter. Skønt Præsten hentede sin Hustru fra Herregaarden, var hendes Herkomst lige saa gejstlig som hans. Hendes Fader Darum-Præsten Jørgen Curtz's Stamtavle skal være ført tilbage til »Thøger Jensen, Sognepræst i Viborg og forhenværende Munk under Navn

af Broder Thøger«. Hendes Moder, Anna Steensen, var Datter af Aunsbjergs forrige Ejer, Kommerceraad Steen Jørgensen, og Søster til Steen *de* Steensen. Men de foran liggende Led er igen gejstlige, blandt dem Biskop Doktor Bang i Odense († 1676), og ud fra Bang'ernes for Resten jo højst tvivlsomme Afstamning fra Hvideslægten fører Steen Blicher sin Moders Slægt tilbage til Biskop Absalon.

Den 27-aarige Pige havde en Aarrække, maaske lige siden sin Faders Død 1764, gaaet hos Morbroderen paa Aunsbjerg, og her var det, som sagt, at Præsten lærte hende at kende. De »Blicherter« (som Befolkningen endnu stadig kalder dem) havde aldrig fundet det godt, at Mennesket er alene — de, der ikke var gifte een Gang, var det to eller tre Gange. Den 30-aarige Niels Blicher, der nu var i Brød, trængte til en Kone, og i August 1780 stod deres Bryllup.

Den Idyllykke, alle de »Blicherter« drømte om, fandt Præsten ingen Sinde. Hjemmet var mørkt og glædeløst. Hustruen overvældedes hurtig af et stærkt Tungsind, der vel nok har været lurende hos hende fra Ungdommen af. Sit Hjem har hun næppe nogen Sinde været i Stand til at tage sig videre af. From og ejegod var hun, vidner hendes Mand, men »meget sindssvag«. Hvor tidlig det blev saa galt, kan vist ikke fastslaas, men i hvert Tilfælde den sidste Snes Aar af hendes Liv — hun døde 1820 — sad hun hen i en dump, ørkesløs Sløvhed, der af og til afbrødes af saa stærke Vanvidsanfald, at hendes Tilstand var vidt og bredt bekendt.

Hertil kom den Fattigdom og Trang, der stadig havde været Slægtens Lod. Saa langt vi kan følge den jyske Linie tilbage, hører vi ikke Tale om Midler, og den Armod, der i det 18. Aarhundrede præ-

gede de mange Præster af dette Navn, var i den Grad bekendt, at den var gaaet over i Ordsproget, saa da der kom en eneste Undtagelse, Hr. Peder Daniel i Spentrup, Vium-Præstens Broder, blev han kaldt »den rige Blichert«. Gauerslund-Præsten havde kun efterladt sine 8 Børn hver 10 Rdl., og da hans Søn Niels kom til Vium, havde han allerede en Gæld paa 1000 Rdl. Desuden, dette Embede (med sit Anneks Lysgaard, der senere blev lagt til Torning) var saa lille, at »Erfarenhed har lært, at ingen Præst indtil denne Dag har kunnet komme ud med Vium Kalds Indkomster. I det mindste er det bevisligt om Præsterne her i de sidste 100 Aar«. Med et smukt, menneskekærligt Ræsonnement tilføjer han ved en anden Lejlighed, at Embedet nok vilde kunne føde sin Mand, hvis Bønderne blev hjulpne saaledes op, at de var i Stand til at betale Præsten, hvad der kunde tilkomme ham. Nogen streng Tiendetager var han ikke; »kræve, prutte, ængste, pine, udsuge, tælle Gryn har stedse været ham forhadte og skurrende Ord«. Jydernes karakteristiske Forretningssans var helt gaaet tabt for ham. Trods sit lyse Hoved og sin nøgterne Sans kom Præsten stadig til kort i det praktiske Liv, og Penge kunde han slet ikke holde paa. Saa længe det var ham muligt at forpagte Embedsjorden ud, gav den ham dog noget; men efter Udskiftningen, der for Vium Sogns Vedkommende var fuldendt 1792, havde Bønderne nok i deres eget, og han maatte selv overtage Avlingen. For hver Finansoperation, han prøvede, sank han dybere i Elendigheden, og hans Upraktiskhed kunde, efter hvad der fortælles, give sig sære Udslag. Der stod paa Marken en Del Egetræer; dem tænkte han paa at afskrælle for at sælge Barken til Garverierne; det kan da vist ikke gøre Træerne noget, sagde han til en Nabopræst.

Nej, svarede denne, jeg spekulerer ogsaa paa en Finansoperation og har tænkt at trække Huden af mit Malkekvæg; det kan da vist ikke gøre Køerne noget.

Husholdningen var tarvelig, og naar Præstekonen efter sin Mands Anvisning farvede Uld i et Farvestof, han uddrog af en Hedeurt, var det vist ikke blot for Eksperimentets Skyld. Men han holdt ellers nok af at vise sig, og Forholdet til de Standspersoner, han ved sit Giftermaal var kommen i Berøring med, vilde han gerne holde ved lige. I sin Ungdom fandt han i sit Væsen »en Ærelyst, der grænsede nær til Forfængelighed. En Slags glimrende Rolle, en Art af Figur affekterede han at spille«. Denne Forfængelighed voksede han ingen Sinde fra, det var en Familiesvaghed, der nedarvedes kraftigt paa hans ældste Søn.

Kirkebogens Meddelelse om dennes og hans Søskendes Daab i Forbindelse med de Oplysninger, vi har om, hvilke Gæster der for kortere eller længere Tid var i Besøg paa Præstegaarden, kaster Lys over det Liv, der førtes her. Den megen Selskabelighed var vistnok i lige saa høj Grad som Hustruens ulykkelige Sygdom en Hindring for en bedre økonomisk Forfatning, og han synes heller ikke utilbøjelig til at give de »strenge Økonomer« Ret, der mente, at han kunde have sparet mere paa den Post. Hele den store Embedsmandsstab i Viborg synes han at have kendt, og i alle Egnens Herregaarde var han mere eller mindre hjemmevant. Han havde heller ikke faa Betingelser for at gøre sig selskabelig gældende. Levemaade havde han erhvervet sig paa Tjele, hvor man synes at have sat Pris paa ham. Trods noget »surmulende«, der undertiden kunde gøre ham til »en ubehagelig Selskabslem«, var han hyppigst underholdende, livlig talende, lunerig og fuld af Krøniker.

Han var en begejstret Elsker af Musik og kunde traktere Fløjten med en saadan Færdighed, at han troede, det var dette Instrument, der i sin Tid havde henledt Kammerherre Lüttichaus Opmærksomhed paa ham og skaffet ham den seksaarige Hovmesterstilling paa Tjele. Hertil kom, at han som udsprungen af den gamle, vidt udbredte Præsteslægt sad inde med stor Personal- og Lokalkendskab; desuden nærede han i høj Grad den junkerlige Tilbøjelighed Jagten, alt sammen noget, der nok kunde blive paaskønnet i en midtjysk Hedeegn, hvor Udvalget ikke var stort. Hvad der ogsaa kommer Niels Blichers honnette Ambition gunstig i Møde, er Tidens almindelige demokratiske Tilbøjelighed, den kraftige Standsudjævning, der fandt Sted i disse Aar. Den danske Bondefrigørelse og den franske Revolution er Firsernes store Begivenheder. Endog mellem den afsides liggende, tyndt befolkede Hedeegns Bønder sporedes Dønningerne af de franske Omvæltninger, ses det i Sognebeskrivelsen (Side 187). I Blichers Novelle »Fjorten Dage i Jylland« ser vi Præster af de mest forskellige Slags gaa ind og ud hos Baron Sonnenthal, hvis Riddersal genlyder af borgerlige Rahbekske Drikkeviser. Novellen er bygget over Barndomserindringer, siger han i et Brev af 1832 til Ingemann (»Breve fra og til Ingemann«, udgivne af V. Heise), og det betoner vi her, fordi vi oftere maa benytte den i det følgende. »Hvilke Forandringer blot i en Menneskealder! Ej en Gang tredive Aar tilbage [Novellen foregaar i Rædselsherredømmets Aar 1793] maatte Præsterne lade deres Vogn blive holdende nede i Ladegaarden, Forvalteren fik Audiens i Gangen, og Bonden vovede ikke at betræde den yderste Bro.«

Det er saadanne Forhold, der aabner Præsten Ad-

gang til Rangs- og Standspersoners Selskab og samtidig betinger hans Søns ejendommelige Barndomsliv.

Efter godt to Aars Ægteskab fik Præstefamilien sit første Barn, Steen Steensen Blicher. Han blev født den 11. Oktober 1782, hjemmedøbt samme Dag og altsaa opkaldt efter sin Moders Morbroder. Den 6. Novbr. blev Daaben konfirmeret, idet han blev »baaren i Kirke af Fru Kammerherreinde *de* Schinkel til Hald. Fadderne vare: S. T. Hr. Kammerherre Friederich *de* Schinkel til Hald, Hr. Oberst Lieutenant *v.* Waldow i Wiborg, Hr. Etats Raad Steen *de* Steensen og Frue Mette Elisabeth *de* Schinkel, begge til Aunsberg«, melder Kirkebogen.

Han var lille og spinkel og lige fra Fødselen sygelig. Den Smule Liv, der var i ham, da han kom til Verden, blev med Nød og næppe reddet af Viborg-Lægen Rogert, der behandlede ham med varme Mælkebade.* Aaret efter kom han igen i Livsfare. Rektor Schjøth fra Randers, der laa i Feriebesøg paa Præstegaarden, »hvystede« Drengen og kom derved til at støde hans Hoved imod Loftsbjælken med en saadan Kraft, at Steen tabte Bevidstheden og nær ikke havde faaet den igen. I de følgende Aar gennemgik han næsten alle de almindelige Børnesygdomme, der forsatte ham i Væksten, saa han stadig havde det blegnæbbede Udseende og først sent blev udvokset. Og dog var Barnets fysiske Opdragelse god og rationel, som man kunde vente sig det af en ogsaa paa det pædagogiske Omraade fremmelig Mand som Niels

* Faderen var saa taknemmelig for sin gode Ven Lægens Hjælp ved denne og ved andre Lejligheder, at da Rogert døde, »hædrede« han hans Minde ved et Par Distika, der indrykkedes i »den Viborg Samler«. Det hedder bl. a.:

Cimbria defuncti Rogerti in funere luget.
Cimbrorum cuivis vivus amatus erat.

Blicher. Hans Sønner tumlede sig ude med bart Hoved »endog om Vinteren i Kuld og Regn«, faar han anbragt der, hvor han ivrer mod, at Bønderne hverken i Guds Hus eller i Sengen lægger Kabudsen. Ganske tidlig sluttede han sig til Faderen og løb med ham paa hans Ture.

Hjemme var der vistnok heller ingen, der kunde tage sig stort af ham. Den sindssyge Moder har sikkert aldrig været meget for ham. Den Fromhed, hendes Mand omtaler hos hende, har Sønnen intet at melde om, ligesom hans Erindringer kun i Forbigaaende og paa en højst upersonlig Maade nævner hende »en født Curtz«. I et Brev (af 1820) meddeler han Ingemann hendes Død, men derudover ikke et Ord.

Heller ikke Søskende havde Steen i sin første Barndom. Først da han gik i sit sjette Aar, kom der en Broder, Jens, den eneste af hans Søskende, der naaede en voksen Alder. 1792 fødtes en Pige, der, for at Etatsraadinden paa Aunsbjerg kunde nyde lige Ret med sin Mand, blev døbt Edel Mette Elisabeth Schinkel, men hun saavel som en senere Broder døde ganske spæde. Jævnaldrende Legekammerater fik han aldrig; af de to Præstesønner, der omkring ved 1788 toges i Huset, og sammen med hvem han blev undervist af Faderen, var den ene 7, den anden 4 Aar ældre end Steen.

Skønt hans Barndomsdage saaledes savner meget af det, der ellers plejer at kaste Varme og Solglans over dem, dvæler jo hans Erindring altid ved dem med den inderligste, vemodigste Ømhed. Det stærkeste Drag i hans lyriske Digtning er Længslen mod Hjemmet og Barndommen, og atter og atter ser vi ham med taarefyldte Øjne strække Armene mod den skønne Tid. Han mindes (Jyllandsrejsen, 6te Døgn),

hvorledes han sad paa Faderens Knæ i det mørkegrønne Lysthus og henrykt lyttede til hans Fortælling om Paradisets Uskyld; og naar han saa blev ene, genkaldte han sig det fortalte: to af Havens Træer benævnede han Livsens og Kundskabens Træer, et Par Graner kaldte han Adam og Eva, og bag Hasselhækken troede han at skimte Engelen. Eller han stod paa den højtliggende Kirkegaard og saa Dagslyset svinde i Nordvest bag Lyshøj, medens Rørdrummen slog i (den nu tørlagte) Bastrup Sø:

> Naar Solen sank udi Heden og skinnede rødlig
> Paa Kirketaarnet, da stod jeg og fulgte dens Bortgang,
> Af dunkle Længseler mildt og stille bevæget;
> »Nu løfted den Dynen, nu putted den sig i sit Leje,
> »Se, nu drog den Gardinet for Sengen, nu lukte
> »Den Øjet til natlige Blund« — da ilte jeg ogsaa
> Til Hvilen sød, af venlige Drømme omgøglet —
> Af Drømme om Dagens Fryd og barnlige Lege....

Det var ikke blot hans Fantasiliv, der kastede sin gyldne Tone over disse Dage. Han var trods sit blegnæbbede Udseende et livligt, skælmsk Barn — det ses glimtvis i mange Noveller. I en Novelleskitse »Søren Aabye« (i Nordlyset. VII. B.) kalder han sig en »Træring«, der kunde glæde sig over en uærbødig Spøg med de gamle Degne, og han havde den raske, opvakte Drengs Evne til helt at gaa op i sin Leg.

> Hvor gerne laa jeg paa Højen, omsuset af Somrens
> Luftninger lune! Hvor mangen Vinterdag for jeg
> Den dristige Rejse ned over snetakte Bakke!
> Væltede stundom med Slæden, men rejste mig snarlig
> Og traskede møjsomt opad for atter at vælte.
> Her er jo Kæret, hvor fra min slibrige Bane
> Jeg ofte, af Nordenvindenes Kulde forjaget,
> Til Hjemmet ilte med rødblaa, stivnede Fingre.

Det var de Aar,

> da hine Bakker i Østen
> Var Verdens Ende, og Bavnhøjen hisset et stort Bjerg.

Hvad »hine Bakker i Østen« var, ses i »En jysk Røverhistorie« (1843). Det var det udstrakte, skumle Højdedrag, Busbjerg, et godt Stykke Øst paa, og Drengen var ofte optaget af at iagttage disse Lyngbakkers Farvetone, der altid »vekslede mellem sort og mørkeblaat efter Luftens Beskaffenhed«. Og den Bavnehøj, der har faaet saa fremtrædende en Plads i Barnets Bevidsthed, er uden Tvivl Lyshøj, et Par Hundrede Alen fra Faderens Annekskirke i Lysgaard, den Høj, efter hvilken Byen, Sognet og Herredet har faaet Navn. At Barnet er imponeret, er ikke underligt, ti det gaar ikke den voksne stort bedre. Her talte Niels Blicher med blotte Øjne 41 Kirker, som han nævner, fordelte paa tre Stifter, og han ansaa Lyshøj for det højeste Punkt i Egnen, »om ikke i det hele Land«. Og da Barnet forlængst er bleven en voksen Mand, hvis Synskres ikke længer begrænses af en Bakkerække og en Bavnehøj, da Jylland er opmaalt og kortlagt, da Steen Blicher har gennemvandret Jylland paa Kryds og tværs, da han har talt paa Himmelbjerget — ja, da staar Lyshøj endnu for ham i sin gamle Storhed. Han øjnede herfra Himmelbjerget og, som han troede, Stenstrup Bakker ved Aalborg (henholdsvis 5 og 9 Mil borte), og i sin Beskrivelse af Viborg Amt (1839) siger han, at Lyshøj er det højeste Punkt i Amtet »og maaske i Jylland, Himmelbjerget end ikke undtaget«. Lyshøj var dengang bevokset med et tæt Krat — som nu er afsvedet af Vinden undtagen paa den østlige Side — bestaaende af Eg, Hvidtjørn, Skovæbletræer, Røn og Hindbær, saa at voksne maatte møjsommeligt krybe paa Hænder og Fødder ad et Par snævre Stier for at naa Toppen. Denne var en ganske lille grønklædt Lysning, og heroppe har Drengen ligget mangen Gang, »omsuset af Somrens Luftninger lune«.

Den mørke Hede, hvorpaa hans Barndoms Sol først smilede, det gule Sand, hvori hans spæde Fod traadte — det er Præstegaardsmarken. Denne fik ved Udskiftningen (Efteraaret 1792) sin store Udstrækning, idet Præsten overlod Sognefolkene de mere frugtbare Strækninger Nord og Øst for Byen for mod Vest at faa et desto større Areal. »Herved vandtes adskillige Bekvemmeligheder og Fordele«, først og fremmest »god Lejlighed for Vildtet, hvoraf der gives adskilligt«. Bekvemt for Jagten fortsattes desuden det 100 Td. Land store Embedsareal ud i den store Hede. Præstegaardsmarken er, som Sognebeskrivelsen siger, oversaaet med Smaalunde — de blev for Drengens Fantasi til store Skove,

hvor Aander og Røvere huste,

og der findes en halv Snes Lyngknuder, dem han ofte maa tænke tilbage paa:

Bag sorte Høje bor min Ungdoms Glæde.

Og Glæden har foruden det friske Barnesinds umiddelbare Reception af Indtrykkene: Sommerens milde Luftning og Stormens friske Pust, været det Fantasiliv, i hvilket Indtrykkene omsattes. Thi derude fortsattes »ved Fortællinger og venlige Samtaler om Naturen, Verdens Historie og Mennesket« den Undervisning, der tog sin Begyndelse, da den lille Dreng sad i Henrykkelse paa sin Faders Knæ i det mørkløvede Lysthus. Disse Lunde, har Niels Blicher sagt, det er Rester fra den Tid, da vor fattige Egn saa helt anderledes ud end nu, og han har for Barnet fremmanet farvestærke Kulturbilleder som det, der findes i Jyllandsrejsens sjette Døgn: Da Pesten for Hundreder af Aar siden bortrev Menneskene, klædte Landet sig i Lyng, i Sorgens mørke Farve,

og Vestenvinden tog Magten fra Skovene, saa der tilbage kun er blevet saadanne Smaalunde. Ja, i Beskrivelsen af Pesten kan man endog ganske tydelig skelne Faderens Ord. Denne havde nemlig sin Viden fra Kieler-Professoren Christianis Historie, hvoraf anføres i Sognebeskrivelsen (Side 75): ». . . . Mange Huse blev staaende tomme uden menneskelige Beboere, til Opholdssted for Hunde og Katte. Fæet gik paa Marken uden Hyrder. Børn skyede og flyede deres Forældres Lig. Til Ligenes Begravelse vilde ingen hjælpe. Førend Sygen udbrød, endnu 1348, skal man have set en tyk Taage i Norden at stige op af Jorden og saaledes at udbrede sig over den ganske Himmel.« Det er det, der med Jyllandsrejsens Ord lyder saaledes:

> Sortgraa fremsteg udi Syden
> Dødsvanger Taage, tyk, kvalm og skummel og stille.
> Mørkrød hang Solen — en dunkeltglødende Skive,
> Ombølget af Dampe — Pestens stinkende Aande o. s. v.

Undertiden, har Faderen forklaret, slog Lynet ned, og Stormen jog hvinende den røde Flamme hen over den sorte, tørre Lyng og lagde det gule Sand blot.

> Lynildens Straaler
> Flagrende knitre; Himmelens Hvælvinger brage.
> Se Heden brænder! Røgskyerne vælte, foroven
> Mørkrødt oplyste. Ildhavets flammende Taager
> Hvisle og slikke paa Lyngen og løbe som Slanger.
> — — — —
>
> Hvor ofte stod jeg paa Højen,
> Naar Vestenvinden for over Heden og hvirvlede Sandet,
> Lig hvide Taager, lig Vinterens bølgende Snefog,
> Og øste det ud over Markerne.

Ja, Steen behøvede ikke engang at gaa op paa Højen for at se Sandflugten. Aaret før hans Fødsel brændte i Nabosognet Torning over en Kvadratmil Hede, »hvoraf opstod en farlig Sandflugt, som vel noget er dæmpet ved Strandhavre, men ses dog

endnu [1795] i Blæst her ved Vium, skønt 1⅓ Mil borte, lige som en stærk Røg«.* Herude paa Heden, har Faderen forklaret videre, har engang været mange Skove og Byer og Kirker, og han har vist Drengen de store Trærødder, man kunde støde paa i Lyngmoserne, de gamle Redskaber, der undertiden kom for Dagens Lys, og en gammel Smedeplads; »ti yderst i Præstens Agerlod, hvor den grænser til Lyngheden, findes en Plads belagt med megen Smede-Sinder. Man ved endnu, at derfra lige ud til Landevejen har staaet stort baade Ege- og Bøgeskov«. Der henne, hvor Vejen gaar til Ungstrup og Torning, har Lunde Kirke ligget; den rev de ned, »aa sihn haar e Folk, dæ hor te Luhn Sown, goen til Tuening Kierk« — og nu har Faderen maaske fortsat med den Bindestuehistorie (af Ole Hansen), der handler herom. Til at udvide Torning Kirke med brugte de ogsaa Sten fra Gradekapellet derude — og saa kan det være, at Steen for første Gang har hørt om de historiske Begivenheder paa Grade Hede, det Sagn, han lader Ole Vistesen meddele i Bindestuen.

Saaledes er nok den første Undervisning i Fædrelandets Historie faldet, og paa lignende Maade er Verdenshistorien blevet givet. I det tidligere anførte Brev (af 1832) til Ingemann siger han, at han som Barn fornam Dønningerne af Europapolitiken, og det er ikke underligt, ti Præsten vilde gærne meddele sig. Naar han kom hjem fra Købstaden, fik Bønderne Svar paa deres Spørgsmaal: »Hudden gor ed no te mæ e Kri ud i e Synnen?« og det har hans Børn ogsaa faaet. Et ganske lignende praktisk Tilsnit har Undervisningen i Naturhistorie haft. Sogne-

* Endnu en Snes Aar ind i næste Aarhundrede laa Sandet fra denne Hedebrand som store Fæstningsvolde paa Torning Marker, ses det i Steen Blichers »Oldsagn fra Alheden«.

beskrivelsen har en udførlig Redegørelse over Pastoratets Dyreliv: i livlig Række følger Fuglene efter hverandre, og ved Iagttagelsernes Mængde og ved det poetiske, farverige Sprog mindes man mere end een Gang om noget saa ganske moderne som Boganis's Jagtbreve. Denne Kundskab har Faderen ikke forholdt sin Søn, og naar Steen beskriver Trækfuglene, saa er noget af hans jagtzoologiske Viden, der — skal vi straks se — ogsaa fra anden Kant tidlig fik Næring, af saa gammel Dato. Præsten var nemlig Jæger ret af Lyst; Jagtoplevelser var for ham Begivenheder, saa han paa det nøjagtigste kunde huske Dag og Sted mange Aar efter, ser vi Gang paa Gang. Ved Omtalen af Mikkel føjer han til: »Gerne kunde jeg her anføre nogle originale Rævestreger, men da Verden saa har alt for mange af dem, vil jeg hellere lade det bero.« Men over for sin taknemmelige Følgesvend, den lille barhovede og barbenede Dreng, har han ikke ladet det bero. Denne har hørt til med den glade Barnesjæl smilende ud af et spillende Ansigt, og fra saadanne Lejligheder stammer uden Tvivl adskillige af de utallige fortvivlet skælmske Rævehistorier, hvormed Steen Blicher kunde divertere sine Jagtfæller.

Præstens Fortællinger og venlige Samtaler om Naturen, Verdens Historie og Mennesket, disse Fortællinger, der omfattede alt og alle fra Paradisets Uskyld til Gaarsdagens Rævehistorie, har fyldt det friske Barnesind med en broget, rig, livsbevæget Billedverden, der kastede sine gyldne Straaler over det fattige Hjem, den stille, mørkladne Hedeflades blomsterløse Vang, de golde Flyvesandsbjerge, de sorte Banker. Det var den Tid, da Livet var en eneste fortsat Lykkestrøm, da Glæden kom ukaldet, altid var ham nær, legede med ham vaagen og i Drømme. Glæde var Sommerens

milde Pust, der kølede ham, naar han med bart Hoved laa paa Højen og saa ud saa vide; og Glæde var Vinterstormens friske Pust, der førte ham over Bastrup- eller Nip-Søens »slibrige Bane«.

Som vi har set, Dagene gik dog ikke hen med Leg og Ørkesløshed alene; hans Barnefryd var lige fra Begyndelsen sammenvokset med Kundskabstilegnelse, saaledes at medens Glæden blomstrede i hans Sind, fik hans jyske Forstandighed og Iagttagelsessans paa mange Maader ganske tidlig Næring, og en nogenlunde regelmæssig Skolegang lod heller ikke vente længe paa sig. Syv Aar gammel ses han slide i Aurora, den latinske Begynderbog, og omtrent ved den Tid var det, at Præsten skaffede sin Søn et Par Kammerater,* »begge veloplagte til Bogen, sædelige, lærvillige og flittige«, der skulde deltage i Undervisningen og forberedes til Latinskolen. Som Barn af sin Tid var Præsten selvfølgelig Pædagog paa en Hals; derom vidner hans Skoleskrifter og det Seminarium, han oprettede i Randlev. Men naar man ser, hvilket tids- og kraftslugende Arbejde han netop nu spreder sig over, tvivler man paa, at han samtidig har kunnet overkomme at varetage Undervisningen særlig regelmæssigt. 1790 begyndte han saaledes sine vidtløftige Vaccinationsvandringer; da Rogert indpodede den seksaarige Steen med Kopper, lærte Niels Blicher Lægen Kunsten af, saa at han ikke blot selv vaccinerede den lille Jens, men snart havde en stor indensogns og udensogns Praksis. Disse udstrakte Lægevandringer gjorde han ganske gratis, skønt han havde Vaccinationspatent; og da han i Randlev afsluttede sin Virksomhed, havde han haft

* Det var Usias Sadolin, død ung som Sognepræst til Hellevad, og Christian Budtz, hvis sidste Embede var Ødum og Hadbjerg († 1852).

over 5000 Individer under Behandling og stod maaske ikke meget tilbage for den Odense Skarpretter, der skal have været Landets første Mand paa dette Omraade. Under saadanne Forhold bjærgede Steen sig vistnok vedblivende megen herlig Fritid, og der kom næppe videre Fart over Læsningen før ned mod den Tid, da han blev sat i Latinskolen.

Dog Latinen maatte ikke forsømmes. Den var alle Dage Niels Blichers store Kærlighed, han skrev en Mængde latinske Vers — et af dem har han indført forrest i Randlev Kirkebog — og han var vistnok Danmarks sidste Latinpoet. Den Ros, Drengen faar ved Optagelsen i Randers-Skolen, gælder da uden Tvivl ganske særlig dette Sprog. Men det holdt ogsaa haardt, inden han vandt frem. Hans »verbale« Hukommelse var nemlig saa daarlig, at Søvn og Graad overvældede ham, da han under en hel Vinteraftens Terpen forsøgte at lære udenad Aurora's Motto:

Omnia conando docilis solertia vincit.

For hvad Nød Faderen paa denne Tid døjede med ham, fik denne dog Lejlighed til at give Erstatning; ti da Niels Blicher som blind Olding i Trediverne ikke kunde undvære de kære Klassikere, studerede de to Latin sammen i Spentrup Præstegaard som i gamle Dage, og nu var Sønnen jo den ydende.

Naar Bogen lukkedes, tog Læreren Eleverne med paa sine Ture. En smuk Sommerdag 1791 vilde han glæde de to »Latinere«, som Autobiografien og Kirkebogen benævner de to i Huset optagne Drenge, og Steen — Broderen Jens var endnu for lille til at komme med — med en Tur til Nipgaard, der ligger ved det vestre Sogneskel en halv Mils Vej fra Præstegaarden. Til Nipgaard har de nok oftere haft Ærinde, »ti en Herlighed og Fordel derved er de smukke

Lunde, den har paa sine Marker«, oplyser Sognebeskrivelsen, og Nip Sø var rig paa Fisk. Paa denne Tur kom de alle undtagen Steen, hvis Liv fra Vuggen til Graven jo ellers var stærkt udsat, i saa stor Fare, at da Begivenheden 40 Aar senere fortælles, regner det endnu med Grovheder over den, der var Aarsag til Uheldet. Da de ved Randen af Nip Sø, der dengang havde en ret anselig Størrelse, fandt en skrøbelig Baad, bad de en Karl, Niels, om at trække dem et Stykke langs Bredden. Som Præsten og Latinerne var komne i Jollen, drev den ved Karlens Uagtsomhed pludselig ud, og nu viste det sig, at den var læk og ganske raadden. Medens Karlen sprang til Gaarden og hentede en Hest for at svømme ud til Baaden, maatte Præsten øse, og saaledes drev den langsomt over Hedesøen. »Det var en stille viftende Vestenvind. Jeg mærkede Faren og maatte i Øjeblikket paatage mig en Styrmands Rolle. De to Passagerer maatte sætte dem hver i en Ende og sidde ganske stille. Selv posterede jeg mig i Midten for at holde Baaden i Ligevægt. Nu maatte jeg anstrenge mig med at øse, kom snart i Sved og maatte et Øjeblik imellem rette mig op og drage Aande. Niels kom rigtig nok med Hesten, men blev staaende med den paa Søbredden og gabte ud efter os. Dersom Skroget, der bar os, ikke havde holdt sammen, eller Vinden havde rejst sig til Bølgegang, eller jeg selv var bleven overvunden af Anstrengelse, havde der ikke været nogen mulig Redning for vort Liv; men Guds naadige Beskærmelse lod Viftevinden saa langsomt drive os hen over Søen til dens østre Bred, omtrent 800 til 900 Alen. Der stod nu min Steen og modtog os med inderlig Glæde. Mageløse Søfart! Gid ingen af os nogen Sinde glemme at takke og prise vor Gud for den.«

Saaledes er vistnok Skolegangen stadig bleven

behagelig afbrudt af mere eller mindre oplevelsesrigt Otium, og alt er gaaet saa fornøjeligt som muligt. Tvang eller forceret Læsning var der aldrig Tale om, og det skønt den svagelige Dreng, der jo skulde studere, navnlig i Begyndelsen var tungnem. Et af Opdragerens Principper kan man læse sig til alene i Titelen paa hans Afhandling »Skoleprygleriets Ros, en ironisk Lovtale«. Forholdet mellem Lærer og Elev var meget fortroligt, og har Drengen savnet Moder, har Faderen været ham desto mere. Det Faderkærlighedens Vidunder, Steen Blicher fortæller i Digtet »Faderkærlighed« (optaget i P. L. Møllers Udg. I. B. Side 164), har han haft en særlig Betingelse for at forstaa:

Den moderløse finder
Hos Faderen sin Trøst,
Og Livets Kilde rinder
Af Mandens haarde Bryst.

Saa tidlig grundlægges det inderlig fortrolige, tit usigelig rørende Forhold, der stod sin Prøve og holdt for Livet, de 40 Aar, de kom til at leve under fælles Tag, ja knyttedes endnu stærkere i de lange, tunge Spentrup-Aar, saa der aldrig vides at være faldet et uvenligt Ord mellem den blinde Olding og hans af Savn og Kummer nedbøjede Søn. Til Langebæk-Præsten (i »Fjorten Dage i Jylland«) har Niels Blicher tydelig nok staaet Model, og Tegningen er gjort med den største Kærlighed; men det ejendommelige ved Opfattelsen er blevet ikke netop Pietetsfølelse, men Kammeratlighedsfølelse, den trofaste Vens forstaaende Lune og dybtfølte Vemod.

Tit var Drengen dog overladt til sig selv, og var Vejret saadan, at han maatte holde sig inde, kunde han endda skaffe sig megen herlig Morskab. I Præstegaarden laa der nemlig fuldt op af alle Slags

Bøger; de eventyrligste blev slugt med den friskeste Drengeappetit; og hvad der navnlig tiltalte ham, var Rejsebeskrivelser. Saaledes udvidedes hans Verden stærkt; den begrænsedes nu ikke længer af det skumle Lyngdrag, Busbjerg, i Øst og af Alhedens blaa Linie i Vest, og de »dunkle Anelser«, der havde betaget den lille Dreng, naar han fra den højtliggende Kirkegaard eller Bavnehøjen iagttog Solnedgangen, blev nu til bevidst Vandrelyst og Rejselængsel.

Men Livet i Præstegaarden pulserede for frisk til, at han kunde henfalde i Drømmerier. Allerede i Vium har han haft Lejlighed til at se meget af det brogede Selskab, der senere skulde passere Revu i hans Digtning:

> Lyngens Studekørere
> Og Byens Lektiehørere
> Og Hyttens Hosekræmmere
> Og Kæltringpak og Rangsperson,

som det hedder i Chr. Richardts Digt; ti saa broget var Præstens Omgangskres. Selv om der vel ikke ofte kom saa fine fremmede som til hans Sønners Daabsgilde, saa var Etatsraaden fra Aunsbjerg ingen sjælden Gæst, og til sit Livs lyseste Tilskikkelser regner han da ogsaa Omgangen med sine mange Venner og Velyndere. Han kom sammen med en Mængde Præster og Skolemænd; hans fire Brødre ser vi samlede i Vium mere end een Gang. En Sommer laa Randers-Rektoren her i Feriebesøg. Bønderne søgte hans Raad i alle deres Sager, og selv om han ofte blev frastødt af »det stivsindige, misundelige og mistroiske i Lokalkarakteren«, saa han maatte tale dem haardelig til (»»Lyd Landets Love« er en Hovedartikel i min politiske Trosbekendelse, som jeg ogsaa med Kraft og Virkning indskærper mine Sognefolk«), saa har de dog følt, at han stod paa deres Side, og

at det var mere end Mundsvejr, naar han stadig, ogsaa i sine Henvendelser til Kronprinsen, betoner, at Bondestanden er Landets Kærne. Ja, endog »de uærlige« gav han sig af med. Ikke alene ivrede han mod den Fordom, hvormed de betragtedes; men naar Rakkeren fra Aarestrup, en af Alhedens Kolonibyer, kom ind i Præstegaardens Køkken, undsaa Niels Blicher sig ikke for at bede ham ind i Stuen, satte Brød og Brændevin for ham og snakkede med ham (Novellen »En Grevinde, en Krigsmand og en Natmand«). I Nærheden af Vium forefaldt i Steens Barndom den Natmandsbatalje, der i »Fjorten Dage i Jylland« er henlagt til Kolonibyen Grønhøj, hedder det i et utrykt Brev (paa det kgl. Bibliotek) til Thiele, og han saa med egne Øjne den Lange-Margrethe, som er saa bekendt fra hans Digtning, og hvis Minde jo endnu den Dag i Dag lever i store Strækninger af Jylland.

Saa faldt det desuden i Drengens Lod ved to særlige Lejligheder at se jysk Folkeliv udfolde sig i gamle, meget ejendommelige Former. Det er Pinsefesten i Aunsbjerg Hestehave og Snapstinget i Viborg. Pinsefesten, hvis Oprindelse ligger Aarhundreder forud for alt, hvad der har Navn af dansk Folkefest, har jeg omtalt anden Steds (»Studier over St. St. Blicher«). Efter Gudstjenesten 1ste Pinsedag samledes Beboerne fra Vium og et Par omliggende Landsbyer i den nysudsprungne Hestehave, Aunsbjerg Bøgeskovs nordvestlige Hjørne, til Dans og Musik. Festen, som Blicher flere Gange deltog i, havde paa det Tidspunkt et saa uskyldigt og idyllisk Præg, at hans Hjerte fyldes med den reneste, varmeste Glæde; og med samme Følelse mindes hans Søn den, saa ofte han omtaler den. Var Hestehavefesten den venlige Bondeidyl, saa var det endnu ældre Viborg Marked

til Gengæld desto mere livligt og broget. I de fjorten Snapstingsdage var den lille By Jyllands Hjerte, og Vejene dertil stærkt pulserende Aarer. Markedet betød for Halvøen noget lignende som Altinget for den islandske Fristat. Det var Jyllands Børs, Termin, Tingsted og Dyrehavsbakke, og den forsamlede Menneskemængdes brogede Vrimmel gjorde et stærkt Indtryk paa Drengen og affødte Folkelivsbillederne i »Fjorten Dage i Jylland« (7. Kap.) og i »Jyllandsrejsen« (5. Døgn).

Vi har i Drengens Afstamning og i Opdragelsen set meget tungt-sundt og ligevægtsøgende. Der er Faderens gemytsrige Sangvinitet, hos ham omsat i lys Barnefryd. Der er den gamle Præsteslægts nøgterne Forstandighed, der hos Steen faar Næring ved mange Forhold i Barndomskaarene og indgaar Forbindelse med en tidlig vakt Iagttagelsessans. Hvad han har arvet af Moderens Tungsind, faar ikke mere Trivsel, end at det husmoderløse Hjem og den mørke Hede ligger i Barnefrydens gyldne Glans.

Men i Afstamningen ligger ogsaa et stærkt midtpunktflyende Moment: den Ligevægtsløshed og Uro, der præger Faderen, den Rastløshed, der er over al hans Reformiver. Dette Moment faar ligeledes allerede i Barndomsaarene Vækst, nemlig ved de Forhold, der fører Præstegaardsdrengen til Borgene.

Allerede Kirkebogens Meddelelse om Steens Daab nævner de to Herregaarde, som faar en ikke ringe Betydning for hans Barndomsliv. Det er Aunsbjerg og Hald. Og Tilknytningen kommer ganske naturligt, voksende ud af Forholdene. Steen *de* Steensen stod Fadder for sin Søsters Barnebarn, og Etatsraadens Svigerinde, Kammerherreinde *de* Schinkel paa Hald holdt ham over Daaben. Den Hustru, Præsten havde

hentet sig paa Aunsbjerg, blev ingen dygtig Husmoder, og alene af den Grund har man maaske følt en Slags Tilskyndelse til at tage sig lidt af hendes Søn. Familien betragtede vistnok Gudsønnen som sin Protégé, fra han var ganske lille, og da han tidlig kom i Vane med at færdes ude paa egen Haand, faldt det ham naturligt af og til at lægge sin Vej mod Øst til den kun en halv Mil borte liggende Herregaard.

Endnu før han var syv Aar gammel, ser vi ham udstyret fra Aunsbjerg, iført Etatsraadens omsyede Galladragt og i allerfineste Puds: »Rød Silkestofskjole, ditto Vest og Bukser, Silkestrømper og Sko, kreppet Tupé og Pisk i Nakken«. Dette er den eneste Oplysning, Levnedsmeddelelserne har om hans Ophold her; ellers ved vi kun, hvad vi tør slutte af Novellen »Skytten paa Aunsbjerg«. Her hedder det som bekendt: »I min Opvækst maatte jeg oftere og længere, end jeg ønskede, opholde mig eller rettere indespærres paa denne Gaard«.

Det lyder da heller ikke usandsynligt, at Præsten har givet Etatsraaden en vis Ret over det saa godt som moderløse Barn. De to Mænd havde fundet Behag i hinanden lige fra deres Bekendtskabs Begyndelse, — oplyser Præsten i en Artikel i Københavns Skilderi 1808, Nr. 59 — retsindige og godmodige som de begge var, og understøttede hinanden, hvor de kunde. Præsten har i sin stadige Pengeforlegenhed sikkert ofte maattet gøre sig Ærinde til Herregaarden; her synes ganske vist heller ikke at have været overflødige Midler til Stede, men en fortrøstningsfuld Udsigt til en Forbedring af de økonomiske Forhold var *de* Steensen dog i Stand til at give ham, idet han 1789 fik truffet den Aftale med Regeringen, at Niels Blicher ved Lejlighed skulde befordres i et bedre Embede mod, at Aunsbjergs Ejer for en enkelt Gang overlod

Kongen Ret til at kalde til Vium, og denne Bestemmelse blev udtrykkelig indført i Skødet, da Aunsbjerg 1794 solgtes, og Etatsraaden flyttede til Parcellen Liselund. Til Gengæld var Niels Blicher flere Gange virksom for sin Velgører. I de Stridigheder, der efter Bondefrigørelsen opstod mellem Hovbønderne og Herskabet, stod han saaledes paa dettes Side og foreholdt dem, hvor ilde de lønnede al den »Sagtmodighed og Godhed«, de i 40 Aar havde nydt. Et Vidnesbyrd om denne »Godhed« eksisterer den Dag i Dag i Ravnholtlund i Bording Sogn. Det er et prægtigt Sølvbæger, som han lang Tid før Bondefrigørelsen skænkede en af sine Fæstere. Det har følgende Indskrift, (som venligst er mig medd. af Lærer Højmark, Bodholt): »St. Hans Dag 1776 Er dette givet af Herskabet til Christen Christensen Halv Gaards Fæstere af Neder Uhr Haderup Sogn at forblive Ved Stedet fra Slægt til Slægt For Hans Der Viiste Dyd og Stræbsomhed«. Paa Bægerets anden Side staar i et om Vaabenskjoldet graveret Baand: »Etats Raad Steen de Steensen og Frue Mette Elisabeth Schinckel Til Aunsberg«. Som det ses, Etatsraaden var altsaa netop den jævne, brave, venlige Mand, som Novellen »Skytten paa Aunsbjerg« skildrer os, og naar han blev flere Gange betitlet (paa en prægtig Messinglysestage, han 1770 skænkede til Sjørslev Kirke, benævnes han kun »Justiceraad«) og endog adlet, saa skyldtes det vistnok hans Hustrus og hendes Broder Kammerherre, Landsdommer *de* Schinkels Anstrengelser. Niels Blicher kunde sikkert inderlig godt med sin Kones Morbroder, og hvad der yderligere knyttede dem sammen, var Jagten, som de dyrkede lige ivrigt; og ikke mindre end tre Gange i Sognebeskrivelsen faar han Lejlighed til at omtale Etatsraadens Skud. De har harmoneret saa

godt som deres respektive Eder: Langebæk-Præsten, der er tegnet i Niels Blichers Lignelse, bander ved »min Himmerigspart«; *de* Steensen sværger: »Sandt for Herren«.

Naar Forholdet imellem dem var saaledes, er det ikke underligt, at han under sin store Travlhed og sine mange Udfarter undertiden har fundet det bekvemt at sende sin Søn over til Grandonkelen; og naar Opholdet her ikke behagede Steen, var det ikke, fordi det skortede paa Omhu, men fordi de barnløse gamle Folk — *de* Steensen er født 1725, Etatsraadinden 15 Aar tidligere — ikke forstod at behandle den opvakte Dreng. Grandonkelen tog sig fornuftig af ham, læste Lektier med ham, naar han var der for længere Tid, og vilde gerne interessere ham. Etatsraadinden holdt paa sin Vis nok ogsaa af ham, men hun var »fuldblods« — hun var ikke for intet Søster til den for sin Herskesyge og Brutalitet bekendte Landsdommer paa Hald — og hendes myndig-forkælende Behandling af Drengen og hendes Bestræbelser for at gøre en lille korrekt Junker af ham faldt ikke i hans Smag. Hun behandlede ham som et Stykke Legetøj og bandt ham til Taburetten; han maatte kalde hende »søde Bedstemoder« og sige, at hans Vilje sad i hendes Lomme, — »men ikke uden naar fremmede var til Stede«.

Bemærkningen er vistnok betegnende for den Art Tvang, han her maatte underkaste sig. Hans ganske enkelte Ytring om sin Uvilje mod Aunsbjerg kan ikke tages efter Bogstaven, betyder i hvert Tilfælde kun lidt i Sammenligning med den Barndomsglæde, der lyser ud af en Mængde Noveller og Bindestuestykker, der fortæller om Forholdene paa Aunsbjerg i en lang Række Slægtled, lige tilbage til den ærlige og velbyrdige Jørgen Marsvins Dage. Man har da ogsaa vanskeligt

ved at forstaa, at den opvakte Dreng fra det fattige Præstehjem ikke skulde have følt sig tiltrukken af de ganske anderledes storstilede Forhold paa Borgen, af dens favntykke Mure, af dens hemmelighedsfulde Kamre, Hundehullet, Træhesten og alle de Sagn og Historier, der hvilede over dem; ti med Hensyn til alt dette var Aunsbjerg »lige saa komplet en Herregaard som nogen anden i Landet«, hedder det i »Røverstuen«.

Og saa den udstrakte, i fransk Stil anlagte Have, som Steen i Viborg Amts Beskrivelse nævner med Vemod! Kunde han i den fine Have glemme at tage de Hensyn, som den »søde Bedstemoder« ønskede, saa havde han i Aunsbjerg Skov desto friere Tumleplads. Naar Herskabet blev ham for stift, smuttede han ned til Tyendet, og særlig godt kendt blev han med Gaardens gamle Skytte, Vilhelm, der meddelte den endnu ikke 9 Aar gamle Dreng Jagtens Hemmeligheder. Hvis det forholder sig rigtigt, hvad der fortælles i Novellen, at Etatsraaden havde faaet denne Skytte fra Svogeren *de* Schinkel paa Hald, ses det, at Vilhelm er identisk med ham, der i Digtet »Hornuglen« (i »Trækfuglene«) kaldes »vor Skytte« og siges at fylde Drengen med Sagn og Spøgelsehistorier fra Hald. Blicher har, vides der, mundtlig omtalt Aunsbjerg-Skytten saa ofte, at der ingen Grund er til at tvivle om hans Betydning for Steens tidlig vakte Jagtlyst.*

* Med Realiteten af de Begivenheder, Novellen beretter, forholder det sig derimod kun saa som saa, skønt Forfatteren forsikrer, at Historien er sand, og yderligere gentager Forsikringen i en Fodnote. Det er ganske vist ikke særlig længe siden, har afdøde Landstingsmand Hansen-Marsvinslund fortalt mig, at der i Vium levede Folk, der bestemt hævdede at have set Skyttens Lig blive kørt gennem Byen, efter at det var fundet paa Marsvinslunds Mark, og siden at have set Enken hæge om den myrdede Mands Grav, saaledes som Blicher fortæller. Men dette er kun Sagn, der beror paa den Blicherske Digt-

Men naar Etatsraadinden klædte Drengen i Silke fra Top til Taa, var det sikkert ikke alene, for at han skulde tage sig ud paa Taburetten hjemme i Dagligstuen paa Aunsbjerg. Familien tog ham med ud, og i den ejendommelige Stadskaleche, der endnu opbevares paa Marsvinslund som et Minde om Etatsraaden, har den lille Steen været agende ud i nærmere og fjernere Omegn. Om Køreture mellem Aunsbjerg og Hald tales der i Novellen »Eneste Barn«, men det er sikkert ikke blevet derved. Da han i Spentrup som gammel Mand udarbejder den nøgterne Beskrivelse af Viborg Amt, løber det ham i Pennen, at han blandt »forsvundne Herligheder« mindes Haverne ved Allinggaard og Vindumovergaard; og det »Vemod«, med hvilket han omtaler dem, beror paa Barndomserindringer.

Kan man end mene, at hans Kendskab til disse Gaarde har været ret flygtigt, saa er det sikkert, at han kom en Del paa Hald. Og Tilknytningen er Aunsbjergfamilien; ti skønt Schinkel stod Fadder for Præstens Søn, kan de to Mænd umulig have haft noget virkeligt Berøringspunkt. Men som Etatsraadinden først havde været virksom for at skaffe sin lille Slægtning fine Faddere, tog hun senere den silkeklædte Junker med til Broderen, den stormægtige Jorddrot og Embedsmand.

ning. Som ogsaa Lund og Kristensen gør opmærksom paa i deres Bog, Kirkebogen ved intet om Skyttens Giftermaal med en Pige paa Aunsbjerg; den taler heller ikke om et Mord, men om et Ulykkestilfælde, den samme Forklaring, Goldschmidt i Tresserne fik af Folk, der endnu huskede Begivenheden (Goldschmidt: »En Hederejse i Viborg-Egnen«, Side 121). Under den 24. Aug. 1791 hedder det i Kirkebogen: »Begravet Skytten Wilhelm Johansen fra Aunsberg, som fandtes død under sin Hest paa Colonien Steendalgaards Mark, og som efter Syns-Forretning og efter Amtmandens Erklæring blev jordet, da han var funden den 20de og formodentligen styrtet den 19de; 63 Aar gl.«

Det Hald, Steens Barndomsminder hovedsagelig knytter sig til, er den af Gregers Daa opførte, nu nedrevne, Hovedbygning, der i Novellen om Jøderne kaldes det tredje Hald. Fra Gaarden ned til Søen sænker sig i store Terrasser Gregers Daas udstrakte franske Haveanlæg, efter sin Beliggenhed det dejligste i Jylland, siger Blicher i Amtsbeskrivelsen. Naar Drengen fra en Altan paa den nederste Terrasse kastede sin Medesnøre ud — og det var en hyppig Tidsfordriv for ham —, havde han for sig den dejlige blaa Sø, der, indrammet af frodig Skov og sorte Lyngbakker, blev en af hans Barndoms kæreste Tumlepladser. Han spadserede paa Bredderne, roede om paa Søen, til højre over til det ældste Halds Voldsted, hvortil Sagnet knytter Aage og Ebbe, »de hellede to«, til venstre hen til det andet Hald, hvis smuldrende Ruin med det svære Taarn han klatrede om paa. Det mindes han, da han i »Trækfuglene« kommer til Hornuglen:

> Hvilken frygtelig Fagot!
> Fra Ruinerne i Bugges Slot
> Har som Barn jeg hørt den. Ordet gik:
> Denne sande Spøgelsemusik
> Var af Herren selv paa Gammelhald,
> Hvor han klager over Borgens Fald.

Men ogsaa i det beboede Hald var der nok, der kunde fange hans Opmærksomhed. I Salen hang de Billeder, der gentagne Gange er blevet Genstand for Omtale i hans Digtning: de to formodede Portrætter af Jøderne paa Hald, Brødrene Lima, efter hvem Gregers Daa havde overtaget Gaarden 1703,* og det

* I hvilken Anledning, siger Pontoppidan, der blev »gjort en Vise med denne Titel: Halds Frydeskrig, da den blev udfriet af det jødiske Slaveri ved den høiædle velbyrdige Herre Gregers Daa«. Visen er først i den allerseneste Tid kommen for Dagens Lys (optrykt i »Dania« VIII.)

Billede, der antages at forestille selve Hr. Niels Bugge. Dette er, som Novellen siger, »et Bryststykke og forestiller en middelaldrende Mand af atletisk Skabning med et stort, trindt og glubsk Ansigt. Hans enradknappede, grove Vams slutter tæt om den tykke Hals. Det sorte Mankehaar deler sig over Panden og falder i bølgende Lokker ned til de brede Skuldre. Hans store mørkblaa Øjne, overskyggede af tykke Bryn, har ofte forfærdet mig som Barn, naar jeg gik ene gennem Salen, og de truende fulgte mig fra Dør til Dør«. Denne sidste Bemærkning klinger ganske vist noget novellistisk, lige som den hovedsagelige Interesse ved dette Billede beror paa den Blicherske Digtning. Men ikke desto mindre er det sikkert, at det mange Tider forud havde heddet Hr. Bugges Portræt og været holdt i Ære som et ægte gammelt Minde.* Det fremgaar af Hald Rimkrønike, som 1758 blev »frembaaren« for Fru Edel Helene Margretha, født Moldrup, ved hendes Ankomst til Hald som Schinkels Hustru.** En af Gaardens tidligere Ejere, Christen Heug, havde nemlig ved en Auktion 1741 faaet Bud paa Billedet, men vilde ikke skille sig ved det.

En Summa Penge blev ham buden for Herr Bugge,
Men gode Christen Heug var ingen Pengepuge;
Herr Bugge kunde ey for Penge blive fall,
Herr Bugge blive bør i Evighed paa Hald.

* Det er vel snarere en Studie end et Portræt. Paa Bagklædningen (bag hvilken Frøken Schinkel anbragte Brevene til sin Løjtnant, Braem, der ejede Hald 1794—99) stod engang »Mollerup«. Dette har givet Anledning til den fejlagtige Formodning (A. Fabricius: Hald og Omegn Side 51), at Billedet skulde være et Portræt af Schinkels Svigerfader, Moldrup.

** Denne Rimkrønike er ved et Tilfælde bleven bevaret. Ved Frederik den Sjettes Besøg paa Hald 1826 blev den overrakt ham og indlemmedes saaledes i Kongens Haandbibliotek, hvorfra den for ganske nylig (1901) blev draget frem for Dagens Lys og offentliggjort af Ehrencrone-Müller i Saml. til jysk Historie og Topografi 3. R. III.

Og i Salen, hvor Billederne hang, huserede Menneskene lystigt. Kammerherren holdt Selskaber, der spurgtes det halve Jylland over, og i Sammenligning med hvilke alt, hvad Steen havde set paa »det alvorlige Aunsbjerg«, kun var den jævneste Borgerlighed, og han foranstaltede i Bøgeskoven de prægtigste landlige Fester. Paa »Indreøen«, den en halv Fjerdingvej lange Halvø, der skovklædt strækker sig op mod Haven, lod han hugge en stor Lysning, som gamle Viborgensere endnu kan mindes. Selskabet færgedes fra Haven over til Indreøens Odde, og herfra førte en Allé (i Flugt med den Lindeallé, Ove Høegh Guldberg senere plantede fra Hovedbygningen ned til Søen) op til Lysningen, hvor de landlige Fester holdtes. De indledes med Kanonsalver, hvis Genlyd gjaldende kastedes om mellem Skovgrupperne; og al denne Festtummel overværede Steen mange Gange, siges der i »Eneste Barn«.

Hvad der dog gjorde endnu stærkere Indtryk paa ham, var selve Kammerherren og det Tyranni, hvormed han huserede. Efter alt, hvad der endnu huskes om ham, har han i mange Henseender meget lignet Curt i Bjørnsons »Det flager i Byen og paa Havnen«. Han var saa herskesyg, hjerteløs og kynisk, at hans Portræt, der endnu findes paa Hald, ingen virkelig Forestilling giver om ham, og selv Novellen, historisk som den er indtil næsten hver Enkelthed* (skønt

* Den væsentligste Afvigelse fra de faktiske Forhold er Angivelsen af Tidspunktet for hans Død. Blicher lader Kammerherren blive dræbt af et Slagtilfælde Natten efter Datterens Bortrejse. Men han levede endnu nogle Aar, til 1794. Om hans Død fortælles der: Da han en Aften kørte til Viborg, efter sin Sædvane med en Fart som Lyn og Torden, kom der frem fra Egeskoven en stor sort Mand og stillede sig i Vejen for Vognen. Kusken turde ikke andet end standse, skønt han maatte have ventet, at *de* Schinkel havde knust Hovedet paa ham med den i hele Egnen velkendte Sølvknapsstok. Den sorte

hans »eneste Barn« overlevede Blicher næsten en halv Menneskealder) giver ikke hans »slette Liv« nær saa slet, som det i Virkeligheden var. Naar Kammerherren kun løselig er skitseret i »Eneste Barn«, er Grunden den, at Forfatteren allerede i »Fjorten Dage i Jylland« havde skildret hans Libertinerliv. Ligheden mellem Sonnenthals og *de* Schinkels ægteskabelige Forhold er iøjnefaldende. En Kirkebogstilførsel under 7. Oktbr. 1781 fra Mønsted, der leder Tanken hen paa Novellens Baron, vides at referere sig til et af *de* Schinkels Forhold. Den fortæller om et fremmed Fruentimmer, der indlogerede sig i Mønsted og fødte. Men karakteristisk for det Tyranni, hvormed han behandlede Egnens Præster, er, at Notisens Navne er falske. (De rette Navne blev senere tilføjede i Randen, men denne er nu klippet fra.) Goldschmidt har i sin »Hederejse« flere Træk af denne Tyran, der kun havde en stærkt begrænset Respekt for kongelige Resolutioner, og hvis Valgsprog var: Gud er Gud, Kongen er Kongen, og jeg er den næste Mand i Landet. Befolkningen ved meget mere at fortælle om ham, og Novellens flygtige Rids svarer godt til det Billede af ham som den ubarmhjertige Bondeplager og berygtede Pigejæger, der er bevaret i Traditionen; og endnu den Dag i Dag, saa meget over hundrede Aar efter, omtales han med et næsten eksempelløst

vinkede ad Schinkel, der uden Indvending fulgte med ham ind i Tykningen. Nogen Tid efter kom han ynkelig stavrende tilbage og forlangte at blive kørt hjem. Her lagde han sig hivende og stønnende til Sengs og rejste sig ikke mere. Ved Frøken Schinkels Allé (saaledes kaldet, fordi Datteren her holdt sine Stævnemøder med Løjtnant Braem) i Egeskoven gaar han igen i Skikkelse af en hvid Hjort; og Jægermester Krabbe har fortalt mig et Træk om, hvor stærk Troen paa dette Genfærd endnu er mellem Gaardens Tyende.

Had.* Om hans Smudsighed oplyser »Eneste Barn«, at han med Steen gjorde nogle ganske vist uskadelige Smaaløjer, der dog ikke var af de fineste.

Tør man tro Novellen, saa har dog Datteren, Charlotte Amalie (født 1773), haft en endnu farligere Indflydelse paa Drengen. De har kendt hinanden ikke blot fra Hald, men ogsaa fra Aunsbjerg, hvor jo Steen maatte tilbringe mere Tid, end han skøttede om, og hvor Frøken Schinkel, da hendes Kærlighed til Løjtnant Braem opdagedes, virkelig en Tid var i »galant Fængsel« hos sin Tante, Etatsraadinden. Har den 16-aarige Lotte og den 7-aarige Dreng her paa »det alvorlige Aunsbjerg« trøstet hinanden og sympatiseret i »Maaneskinsperiodens« sentimentale Romaner? For at trøste sig for sin Løjtnant, hedder det, læste og udlagde hun for Steen Millers »Sigvard, en Klosterhistorie«. Denne for sin Sentimentalitet saa bekendte Fortælling, der var bleven oversat paa Dansk 1778, to Aar efter dens Fremkomst i Tyskland, hørte til Datidens følsomme Hjerters kæreste Føde. Ogsaa ham har den tiltalt stærkt i Drengeaarene. Den spiller en gennemgribende Rolle i »Fjorten Dage i Jylland«, der næsten kan kaldes en Millersk Studie. Naar man nu har Blichers egne Ord for, at denne Novelle beror paa Barndomserindringer, hvad der ogsaa idelig mærkes paa en egen hjertegreben Stemning, og man saa her i Novellen »Eneste Barn« genfinder den samme Klosterhistorie, er man ikke util-

* Da Herredsfoged Krabbe for nogle Aar siden som Gaardens Ejer ønskede at frede om hans Gravsted paa Finderup Kirkegaard, nægtede Kirkeværgen til Befolkningens Tilfredshed at give Tilladelse til at rejse en nok saa simpel Sten over ham, under Henvisning til, at *de* Schinkels Minde levede tilstrækkeligt paa Egnen. (Meddelt mig af afd. Landstingsm. Hansen-Marsvinslund.)

bøjelig til at tro, at der har været noget om Frøkenens og den lille Steens Romanlæsning.

Hendes Undervisning om, hvad Kærligheden er — og hun havde jo ikke sin Viden fra Bøger alene — kunde Drengen ikke forstaa, men hun trøstede ham med, at han nok med Tiden fik bedre Forstand, og det fik han i hvert Tilfælde tidlig nok. Men han har aabenbart allerede da haft Forstand nok i det Kapitel. Fra hans 7. Aar melder Erindringerne om en »paradisiske« Fortryllelse i en 14-aars Pige — hende, han spillede Skrabenæse med — og han havde alle Forelskelsens Symptomer. Og skal dette maaske ikke tages alt for bogstaveligt, saa tør vi absolut ikke tvivle paa Realiteten af den Forelskelse, han melder fra sit 14. Aar. Den er fuldstændig i Klosterhistoriens Stil. »Det var en sekstenaarig, nygift Kone, paa hvem han nu kastede sine Øjne, men ikke ustraffet. Hvad enten den dejlige fandt et Slags Behag i Knøsen, eller og hun vilde have lidt Løjer med ham, eller — snarest — begge Dele, nok er det: hun kyssede, klappede, tog ham i Favn, baade under fire og flere Øjne, saa længe, at Spøgen gerne kunde bleven til Alvor, hvis ikke Manden lykkeligvis havde faaet Ansættelse i en fjern Provins. For Blicher staar stedse det tomaanedlige Paradisliv som et Maleri, der aldrig taber sin friske Kolorit. Hendes Ansigt, der var ham som en Engels Ansigt, fattes han blot Malerkunst for at afbilde saa træffende, at endog den lille bitte Vorte under Næsen skulde findes. Lyksalige Bedrag! søde Daarskab! Blicher tror stærkt paa, at denne, ikke Sanse-, men Sjælerus var hans Indvielse til Digter, hans Hensættelse til det Eden, hvor Fantasiens søde Bedrag og Hjertets velsignede Daarskab har saa mangen lyksalig Stund hævet ham over Virkelighedens sørgelige Overdrev. Hans Musa er nu en tre-

sindstyveaarig Enke; men kanhænde mindes hun endnu hin Skilsmisse, efter hvilken 44 Aar er henrundne uden et eneste Gensyn, mindes, hvorledes den arme Dreng stod paa Kirkegaardsmuren i R.* og tilviftede hende sit Farvel og sit bristende Hjertes ømmeste Suk. Ak! da Vognen forsvandt fra hans efterstirrende Blik, da misundte han dem, der i Dødens Have nu var sikrede for det urolige Hjertes Storme og Skibbrud.«

Dette Kærlighedsdrama spillede ikke i Hedesognet, men i Randlev (lidt Nord for Horsens Fjord), hvortil Faderen imidlertid var blevet forflyttet. Præsten, der en halv Snes Aar havde befundet sig godt i Vium, begyndte at længes bort. I det lille Embede sank han stadig dybere i Gæld, og hertil kom, at Forholdet til Sognefolkene efterhaanden var blevet noget spændt. 1793—94 kalder han sit haarde Miskendelsesaar; han maatte værne sin og Embedets Ret ved Processer, der gik ham nær til Hjerte, og hans stadige Ønske i den første Halvdel af Halvfemserne er, at Regeringen vil huske det Løfte, den 1789 havde givet Etatsraaden om et bedre Levebrød til Vium-Præsten. Endelig i December 1795 kaldte Kongen ham til det betydelig bedre østjyske Embede Randlev-Bjerager, og hertil ankom Familien lidt ind i det følgende Aar. Da Steen kun blev gaaende i sit nye Hjem til Sommerens Slutning, falder hans »tomaanedlige Paradisliv« altsaa i den Mellemtid.

Hvem Genstanden for denne Drengelidenskab var, bliver sikkert aldrig klaret. En stedlig Tradition gaar ud paa, at den ny Præsts Søn blev aldeles taabelig forgabet i Konen i Bondegaarden Hovgaard (nærmest ved Præstegaarden), og hun ogsaa i ham, og at det

* d. e. Randlev.

er denne Forelskelse, hans Beretning i Virkeligheden angaar. Selv om man maaske ikke tør tillægge denne Tradition megen Betydning, kan man ikke helt frigøre sig for Mistanke om, at der er noget paa en eller anden Maade arrangeret ved Historien. Udtrykket om den tilbedtes Mands »Ansættelse« leder Tanken hen paa en Embedsmands- (Præste-) Familie; men i Egnen om Randlev sad der paa den Tid ingen Præst, paa hvis Hustru Beretningen kan passe.

Hvad der har givet Kærlighedsidyllen det betydningsfulde Relief, er vistnok den nye Egns landskabelige Præg. Det frodige Hads Herred med de kuplede Skovgrupper, Pilelundene, Bønderhaverne, de levende Hegn maa have slaaet Drengen fra den fattige Hede med Overraskelse. De rige Kornmarker sænker sig i blide Rundinger ned til Havet, hvis Bølgeslag dæmpes af Helgenæs og Samsø derude i Synsranden. Egnen har ud over sin rige Frodighed intet særligt Præg, men minder netop derved stærkt om den Foraarslund, i hvilken Blicher stedse siden helst hegner om gryende, jomfruelig Kærlighed.

PAA DEN GAMLE LATINSKOLE
FRILUFTSFÆRD

Da Niels Blicher kom til Randlev, var hans ældste Søn godt 13 Aar gammel og skulde nu snarest i Skole. Det nye Hjem laa midt imellem Skolebyerne Aarhus og Horsens. I denne sidste By sad den bekendte Skolemand Ole Worm (hvis Minderune Steen Blicher senere ristede paa en af sine »Bautastene«). Naar Præsten alligevel sendte Steen til Randers, fulgte han aabenbart en Bestemmelse, der var af ældre Dato. I sine yngre Aar var han ved sit mangeaarige Ophold i Randers-Egnen, først paa Præstegaardene i Bjerregrav og Fovlum og siden paa Herregaarden Tjele, blevet helt fortrolig med denne By og dens Omegn, og i Strøget Nord for Randers sad nu hans tre Brødre som Sognepræster. Ogsaa til Skolen stod han i gammelt Venskabsforhold. Det var Randers-Rektoren Schjøth, denne barske, haardhændede Pædagog, der paa et Feriebesøg i Vium nær havde taget Livet af den halvandetaarige Steen, og allerede saa tidlig er der maaske blevet talt om, at han skulde til Randers Skole. I Mellemtiden var Schjøth ganske vist gaaet over i gejstlig Virksomhed — til alt Held for Steen; ti det var en af de værste Pryglebødler, om hvilke vi har Efterretninger. Men Præstens Forbindelse med Skolen blev ikke derfor afbrudt, han blev ogsaa godt kendt med Schjøths

Eftermand, Estrup (der, som det ses, havde været ivrig for at skaffe Subskribenter paa Vium-Topografien). De to »Latinere«, Niels Blicher havde haft i Huset, var sendte til Randers, hvor man var ham taknemmelig for »den saare gode Undervisning«, han nu ogsaa havde givet sin Søn, saa denne straks kunde sættes i Mesterlektien, hedder det i en Skoleprotokol.* I denne bemærkes det ogsaa udtrykkeligt, at Indmeldelsen skete 1796, saa Blicher tager fejl, naar han siger, at han var 14½ Aar gammel, da han kom til Randers.

Det Bidrag til den gamle Skoles Historie, Blicher giver i »Juleferierne« og »Høstferierne«, er vel baade det bekendteste og mørkeste, vor novellistiske Litteratur ejer. Latinskoleinstitutionen som Helhed gik da ogsaa endnu paa den Tid ganske i den gamle Gænge. De mere moderne pædagogiske Anskuelser, der begyndte at gøre sig gældende ved et Par københavnske Anstalter, var man i Provinsen helt uberørt af.

> Det evige Græsk og Latin var Tonen;
> Man var endnu langt fra Reformationen,

som Barberen siger i »Jyllandsrejsen«, og den Skole, Steen fik sin Undervisning i, ragede heller ikke op over Gennemsnittet. Hvad Anseelse den nød, skyldtes to Læreres personlige Dygtighed, ikke et pædagogisk videre Blik. Saaledes stod den i øvrigt fortrinlige Rektor Estrup det nye i den Grad fjernt, at da han lidt forbi Aarhundredets Begyndelse skulde tage Standpunkt til Regeringens Reformforslag, valgte han helt at opgive Lærergerningen, skønt Opdragelse og Undervisning var den eneste Virksomhed, der tilfredsstillede ham.

* Denne findes nu paa Provinsarkivet i Viborg.

I sin Metode hævede da Randers-Skolen sig ikke over det almindelige Niveau, og med Hensyn til Indretning og Apparat stod den endog meget langt tilbage. Medens saaledes de fleste Latinskoler ved Aarhundredets Begyndelse var forsynede med Kakkelovne, var denne mellem de allersidste, der naaede saa vidt, fordi der ogsaa manglede Skorstene, siges der. I Vintermaanederne blev derfor Undervisningen givet i Hørernes private Lejlighed, hvad enten denne var indrettet i Skolebygningens øverste Stokværk eller fandtes ude i Byen, og denne Ordning, der nu var ved at forsvinde de fleste Steder, holdt sig her en Del Aar, efter at Steen havde forladt Skolen. Heller ikke med Hensyn til Lærernes økonomiske Stilling hævede den sig over den noksom bekendte Armod, ja, ogsaa i denne Henseende synes den at have været saa langt nede som vel muligt. Tredie-Lektie-Høreren, cand. theol. Søren Bagge, levede i en saadan Elendighed, at han kun havde Raad til at have eet Værelse. Da han var Familiefader, blev dette benyttet til Opholdsstue, Soveværelse, Barnestue og til Læseværelse for Disciplene (Hundrup: Efterretninger om Lærerstanden ved Randers lærde Skole).

Naar en Hører overhovedet havde Anlæg for Bjærgsomhed, forstaas det, at den under saadanne Forhold kunde faa Vækst, og man mindes fra »Juleferierne« et bekendt Replikskifte mellem Quintus og en Discipel, der lige er vendt tilbage efter Ferien:

»Har du ellers intet Bud til mig fra din Moer?«

»Nej!«

»Har hun slet intet Smør flyet dig med?«

»Nej!«

»Ingen Ost?«

»Nej!«

»Heller ingen Kyllinger?«

»Nej!«

»Go din Vej, din douen Slog! Jeg gider ikke sit dæ for miin Øun.«

I samme Kasus som denne Discipel havde »Jyllandsrejsens« Barber været:

> Hr. Rektoren fik et Par fede Beder,
> De trak mig over de sværeste Steder.

Denne Lærernes Lyst til at tage i højere eller lavere Grad frivillige Gaver af Disciplene var saa stor, at Regeringen flere Gange maatte skride ind mod dette for Standen saa demoraliserende Uvæsen, skønt den af Hensyn til de elendige Lønningsforhold ikke ganske turde forbyde det. Guldbergs Anordning, 1775, tillader dem at modtage Dusører af velhavende Forældre ved visse Lejligheder, f. Eks. ved Disciplens Indmeldelse eller til Nytaar, og først Anordningen af 1809 forbyder Dusører af enhver Art. At Hørernes økonomiske og sociale Misère var eller i hvert Tilfælde for ganske nylig havde været til Stede her i hele sin sørgelig bekendte Udstrækning, derpaa kunde det tyde, at den ovennævnte teologiske Kandidat, Bagge, virkede i Stillingen hele tolv Aar, lige til 1793. Naar det kunde passere, kan Folk som Novellernes Tertius og Quartus nok have været hjemmehørende i Randers, og selv om der under Estrups Rektorat efterhaanden kom bedre Skik paa Forholdene, kan Steen ved sin Indmeldelse i Skolen ikke have undgaaet at møde en frodig Flom af Sagn om forhutlede Hørereksistenser.*

* At Quintus ikke er konstrueret, ses baade af de sikre Linier, hvormed han er tegnet, og af den Rolle, han spiller i Novellerne. Han er nemlig, især i »Høstferierne«, saa godt som helt tilovers og kun indført her, fordi Forfatteren ikke har kunnet faa ham anbragt andensteds. Men Modellen hører ikke hjemme ved Randers-Skolen. De Træk, man husker fra Quintus, hans drastiske Oversættelser, hans Skældsord og

Naar Novellernes Billede af Latinskolen, betragtet som Institution, er saa lidet lysteligt, er det næsten overraskende at høre, hvor meget han for sit personlige Vedkommende dog fik ud af de tre Randers-Aar. Men det hænger ogsaa sammen med, at Forholdene stillede sig ganske særlig gunstige for ham. Han gik ikke i Underskolen; selv om der altsaa paa den Tid mellem Lærerpersonalet fandtes Hørere af Tertius's og Quartus's Art, fik han intet med dem at gøre, da han kendtes vidt nok fremme til straks at kunne optages i Mesterlektiens underste Afdeling. Undervisningen i Mesterlektiens to Afdelinger ledes af Konrektor og Rektor, der baade som Skolemænd og med Hensyn til Kundskaber og social Stilling gerne stod betydeligt over Hørerne, og saaledes var Forholdet i Randers da navnlig i de Aar, vi her taler om.

hans Gerrighed, er hentede fra en Aarhus-Hører, Arendahl. Af ham giver Rektor Blache, der havde været hans Elev, en udførlig Skildring i Hist. Tidsskr. 4. R. III. B. »I 38 Aar var han Lærer i 4. Klasse og ønskede aldrig at stige højere .... Han er Autor til den mærkværdige Oversættelse af Terentses: »Ira amantium amoris est integratio«, der af St. St. Blicher er anvendt i hans Fortælling »Juleferierne« og lød saaledes: Naar Kattene rives, gøre de Killinger .... Hans Tale var til daglig Brug, hvad man kalder ramjysk (pærejysk) og nærmede sig meget Bondesproget. Han brugte Pronomen A i Stedet for Jeg, sagde I til sine Disciple og Han til Honoratiores. Han havde et stort Forraad af Ukvemsord (Hundesjæl, Hundetunge, Skejsunge m. m. fl.) og forstod at variere sine Irettesættelser efter Omstændighederne. Til en Skomagers Søn hed det: »Gaa hjem til jer Faar og lær at sy Skou« .... For øvrigt førte han en tarvelig og ædruelig Levemaade; men han var meget paaholdende og yderst pengegerrig, hvorfor han ogsaa ved sin Død (1808) skal have efterladt sig en betydelig Sum i Specier, Kroner og gamle Rigsdalersedler.«

Arendahl var Lærer for Steens Broder, Jens, og denne, der gerne fortalte baade muntre Skolehistorier og andre Krøniker, har nok været Digterens Hjemmelsmand.

Af de to Mænd, der kom til at forestaa hans Undervisning, var Konrektoren, Lund, en kundskabsrig og grundig Lærer, og Rektoren, Magister Estrup, nævnes som en af de ædleste, fineste Personligheder, Datidens Skole besad. Saaledes lyder Efterretningerne om dem, og Blichers Levnedsmeddelelser er lige saa taknemmelig-anerkendende. Den virkelige Skolemand var jo saa meget mere end nu for den enkelte Elev, som man dengang næsten kun kendte Klasse-, saa godt som ikke Faglærere, og de to Vejlederes Betydning for Steens Udvikling maa vist ikke vurderes for ringe.

Levnedsmeddelelsernes faa Ord om Lund er vistnok Udtryk for en virkelig Taknemmelighedsfølelse, en Taknemmelighedsfølelse, der intet led ved de stærke Sammenstød, der fandt Sted mellem dem, da de kom til at virke sammen ved Skolen, Lund som Rektor, Blicher som Adjunkt. Det kan da heller ikke fejle, at Konrektorens skarpe, klare Aand har tiltalt den halvvoksne Præstesøns jyske Forstandighed, styrket hans aandelige Muskulatur og virket dæmpende og retledende paa det Drag af Flygtighed, der laa i Disciplens Afstamning og senere tog stærk Vækst. Vil man høre hans Opfattelse af Lund som Pædadog, tager man ikke fejl ved at vende sig til Konrektoren i »Juleferierne«: »Han var en Mand af sunde og gode Grundsætninger, bestemt Karakter og fast Villie, alvorlig og dog blid i sit Væsen, en fortrinlig Skolemand baade som Lærer og Opdrager og fuldkommen grundig i de Videnskaber, han over et Kvartsekulum havde foredraget, nemlig Latin og Græsk.« Hans anskuelige Oversættelser og Tydninger svarer godt til Karakteristiken. »Otium« til Eks. er »gode Dage og Mangel paa bestemt stadigt Arbejde«, og i »Maskeraden«, den eneste af Novellerne, der

omtaler »min gamle Konrektor Lund« ved Navn, hører vi ham gengive Homers βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος (Menelaos den gode Raaber) ved: »Menelaos, der kunde brøle som en Tyr«.

Det eneste Træk, Steen fremhæver hos Rektoren, Magister Estrup, er det, som Elever altid ved at paaskønne hos deres Lærer, hans Retfærdighed. »Han fandt i sin Skolegang ingen saa værdig som denne Rektor til at bære Aristides's skønne Tilnavn, den retfærdige, og han har kendt faa Mennesker, der saaledes forstod at gøre sig elskede«. Det var dette i Forbindelse med udmærkede pædagogiske Evner, der gjorde ham det saa let at omgaas fortroligt med de unge, og det er da ogsaa vidnet om ham, at han kendte Mennesket og elskede Mennesket, og at han gik i sin Grav uden nogen Sinde at have haft en virkelig Fjende. Han var en fin Filolog, hvad der allerede paa Valkendorfs Kollegium havde forskaffet ham Kendingsnavnet Peter Græker. Her havde han ogsaa givet sig af med de skønne Kunster, og flere af Tidens Poeter og Skønaander, som Kjerulf og selve Rahbek, havde hørt til hans nærmeste Omgangskres. Det kan der maaske nok mindes om her. Naar nemlig Blicher som Student har megen Vanskelighed med at fastholde sit Brødstudium, men derimod lige straks finder de frie Studier, kan een af Grundene være den, at han allerede i Randers har faaet en god Mundsmag derpaa. Trods sin store Kyndighed i Klassikerne var Estrup aldeles ikke Stuemenneske. Han samlede saaledes et stort Herbarium, og det har Steen rimeligvis nydt godt af; ti skønt Skolerne dengang ikke kendte Botanikundervisning, finder vi ham kort efter ivrig i Færd med selv at samle et Herbarium. Naar hertil kommer, at Magisteren satte Pris paa Selskabelighed og

elskede Musik, ses det, at han havde baade de ydre Linier og mangt et Smaatræk fælles med Skolenovellernes Rektor. Men skønt der i Tegningen af denne enkelte Steder lægges en fin, sjælfuld Sympati for Dagen, er det dog paafaldende, hvor mat og upersonligt Billedet som Helhed staar ved Siden af den Model, Forfatteren vistnok har benyttet.

Hvad nu angaar Steens Skolearbejde, lyder hans Udsagn, at han i Opvæksten var meget tungnem og ved Indmeldelsen i Skolen saa mangelfuldt forberedt, at han kun ved »ufortrøden Selvanstrengelse« naaede frem til sin smukke Artium.

Tager man dette efter Bogstaven, faar man ikke det rette Billede af Mesterlektianeren. Det er allerede i sig selv usandsynligt, at han ved Ankomsten til Randers skulde have været forsømt og have haft meget at indhente. Man kan ikke tænke sig andet end, at hans Fader, Latindigteren, i hvert Tilfælde har forberedt ham ordentligt i Sprogene, der jo var saa altdominerende. Det ser vi da ogsaa bekræftet i Skoleprotokollen, hvor Præsten komplimenteres for den »saare gode Undervisning«, han har givet sin Søn, saa dennes Standpunkt var paa Højde med de andre begyndende Mesterlektianeres, »og noget derover«.

Den Tillid, han altsaa straks mødte, holdt sig ogsaa stadig, og ved »Ingeniorum-Prøve« 1797 og 98 ser vi ham hver Gang forsynet med Vedtegningen »godt Haab«. Hvad hans svigtende Evne angaar, korrigerer han sig da ogsaa i Slutningen af Levnedsmeddelelserne derhen, at det kun var den »verbale« Hukommelse, det skortede paa, medens den »reale« altid var frisk nok. Det er mere oplysende. Den tomme Udenadslæren voldte ham endnu samme Anstrengelse, som da han i sit ottende Aar anvendte

en hel lang Vinteraften paa at lære Auroras Motto, men maatte opgive det og gaa grædende i Seng. Hvad der derimod skulde fattes, hjalp hans jyske Forstandighed ham let over. Den smidige Akklimatiserings- og Orienteringsevne, der hos den unge Student betinger den yndede Privatkomediant, hos Manden Digteren, der danner sig efter de forskelligste Mønstre, sikkert og let slaar over i de forskelligste Stil- og Tonearter og saa at sige kryber ind i sine Novellefigurers Skind, har ogsaa gjort sig gældende i Skoleaarene og behageligt støttet Mesterlektianerens Studier. Han var trods sit benægtende Udsagn hurtig fattende. Et Par Aar senere blev den ganske vist meget unge Laurits Foss aldeles imponeret af den Lethed, med hvilken Steen næsten paa staaende Fod kunde sætte sig ind i omtrent hvilken som helst Sag; navnlig lagde han Mærke til, hvorledes det skred med det engelske Studium, og han kan ikke tænke sig, at Blicher nogen Sinde har været tungnem, undtagen maaske i den første Barndom, da han var svækket af Sygelighed. Med samme lette Haand, samme lykkelig praktiske Greb har han taget paa sine Klassikere, og da Forholdet var det, at Skolen i den daværende Skikkelse med sine faa Fag og sin omstændelige »Tydning« ikke kunde lægge Beslag paa en blot almindelig udstyret Discipels Tid, kan Steen ikke have følt sig besværet. De udmærkede Lærere har vidst at vække og vedligeholde hans Interesse, saa hans Læsning delvis har haft det samme Præg af en fornøjelig Idræt som hans friere Studier i København. Naar Skolen stadig nærede »godt Haab« om ham, var det, fordi han var »ufortrøden«. Hans »Selvanstrengelse« derimod var vist aldrig større, end at der bestandig blev megen herlig Fritid tilovers.

Fritiden!

Ja, ti det, der kastede sin lyse Tone over Randerstiden, saa den naturlig faldt ind i Rækken af de glade Barndoms- og Ungdomsaar, han siden mindedes med Vemods Længsel, det var Fritiden, det gyldne »Otium« — taget i den Bemærkelse, Konrektorens Oversættelse giver — som Mesterlektianeren bjærgede fra Bøgerne.

Den Skolepebling, der var kommen til Byen med Hovedet fuldt af eventyrlige Rejsebeskrivelser og sentimentale Romaner og Hjertet bævende af Kærlighed til hin navnløse, sekstenaarige, dejlige Frue, hengav sig straks til et Friluftsliv, der blev den direkte Fortsættelse af den frejdige ubundne Tilstand derhjemme paa Heden, da han overladt til sig selv, uden at sige, naar han gik ud eller kom tilbage, foretog sine Ture eller løb med paa Faderens Jagtvandringer. Nu var han selv Jæger; den fjortenaarige Skolediscipel havde været saa forsynlig at bjærge sig en Bøsse med til Skolebyen.

Hvad der nu straks optog ham stærkt, var Vandet. Det Element havde han tidligere kun kendt fra Midtjyllands smaa Hedesøer; nu fik han Aaen og hele Fjorden til Tumleplads, og han tøvede ikke længe. Straks efter at han var kommen til Randers, prøvede han at svømme over Fjorden. Han maa dog sagtens dengang endnu ikke have været helt forfaren, ti var en Kammerat* ikke kommen til, vilde han være druknet. Han blev i Øjeblikket dygtig forskrækket, erindrede sig vel ogsaa, hvor galt det i sin Tid nær var gaaet paa Hedesøen ved Nipgaard, og lovede sig Forsigtighed for Fremtiden. Men Angesten var hurtig henvejret.

* Det kan her bemærkes, at den eneste Skolekammerat, med hvem han vides at have vedligeholdt Bekendtskabet, var Jens Lyngbye (senere Præst paa Tunø).

Paa Fjorden var der ofte meget livligt, skønt større Skibe dengang ikke kunde naa ind til Byen, men lagde til een eller flere Mil ude, ved Ugelhusene eller Mellerup, hvorfra Fragten paa Pramme lægtedes langsomt op mod Strømmen ind til Randers. Paa Udturen hejsedes Sejlet, saa Baaden pilede af Sted for Vind og Strøm, og saaledes kunde der være en travl Færdsel, som det var helt interessant at iagttage, men ikke ufarligt for en uøvet at blande sig i. Nede ved Bryggen, ved Siden af Brænde- og Tørvekaagene fra Silkeborg-Egnen, havde disse Fragt- og Færdselspramme deres Leje; det var sjældent vanskeligt at kapre en ledig, og det benyttede Steen sig mangen Gang af. Kort efter Svømmeturen stagede han en Dag i et Knubskib (en fladbundet Baad) ned ad Fjorden for at skyde Ænder, da en stor Galease for fulde Sejl pludselig stævnede lige ind mod ham. Den var kun faa Favne fra ham, og han, der endnu var uøvet i at manøvrere, saa i det snævre Sejlløb ingen Mulighed for at undgaa at kæntre eller blive sejlet i Sænk, da Galeasen i sidste Øjeblik løb fast paa en Muddergrund mellem det store og det lille Fartøj.

Aaen var ogsaa hans Tilflugt. Medens Kaagfolkene paa Bredderne stampende, hivende møjsommeligt slæbte de tunge Pramme ad Bjerringbro og Silkeborg til, var det for ham en herlig Fornøjelse at ro Knubskibet frem under Kaaglinerne og ved Stagning drive det ind mellem Siv og Ravl for at faa Ænderne til at lette. Ned ad den vide, yppig frodige Aadal kom Vinden i en bred, mild Strøm og kølede den ivrig optagne Drengs Pande. Var det ikke tilstrækkeligt, dukkede han rask under for at fornemme »hin ubeskrivelig søde Dirren« i alle Lemmer, naar han igen kom i Klæderne.

Saa rinder Du, Flod, i mangen blomsterrig Sommer
Og sender i Fred dine rislende Vande til Havet.

Ja, saaledes randt Gudenaaen i disse Aar for Mesterlektianeren, senere for Adjunkten og endelig for Spentrup-Præsten, der paa sine gamle Dage tit gjorde sig et Ærinde derned,

hvor Odins rørtakte Strømme
Vande den græsrige Dal.

Men hans kæreste Tumleplads var dog Fjordarmen; hver ledig Stund, der var for kort til en Tur ind i Landet, tyede han herned, og han blev efterhaanden saa fortrolig med Sejlløbet som nogen Randers-Skipper eller midtjysk Kaagfører. Naar Blicher, der aldrig naaede ud i et udenrigsk Farvand, alligevel anslaar sine Søture til »flere Tusinde Mile«, medregner han vistnok Knubskibstogterne paa Aaen og Fjorden. Var Tiden tilstrækkelig — og Skolen havde foruden de faste Ferier ikke saa faa halve og hele Fridage — vovede han sig undertiden helt ud til Mundingen, og saa tidlig besøgte han Udbyhøj, det Udskibningssted, han mange Aar senere (i Berlingske Tidende, 1845 Nr. 229) foreslog Kristian den Ottende at ophøje til en Købstad under Navn af Kristianshøj. Kunde saa maaske den frembrydende Nats Kølighed overraske ham temmelig langt fra Skolebyen, var det velgørende at faa Varme i Kroppen ved nogle forsvarlige Tag i Aarerne — han skulde vel ogsaa helst hjem saa betids, at Bøgerne kunde faa endnu en let Overhaling — og nu skød Baaden rask op mod Strømmen frem gennem Aftenens Dampe og Tusmørkets mangeartede Stemmer:

Se Aftenens Taager,
Hvor blege de ligge og brede det natlige Lagen
Tæt over Engen! — og over dem svømme lig Skyer
De brune Bakker i lange og takkede Rader,

Og Snekkernes Master med sagte nedbølgende Vimpler.
Forvirrede lyde de tusinde blandede Stemmer
Fra Taagehavet: Vagtelkongerne kalde,
Vildanden trækker; jeg hører dens pibende Vinger.
Horsgøgen skogrer paa hurtige Vej gennem Luften,
Hjemilende Stork skummer Taagen; med bultrende Krese
Hvirvler sig Viben og røber sit mostakte Rede;
Dens Skrig lyder højt gennem Rylens klynkende Trille.
Vandhønens Stemme kommer, med Rørdrummens Klage,
Og Fiskernes Aareslag, op fra de usete Strømme,
Med Bølgernes Skvulpen og Sømænds traurige Opsang.

Men hans Friluftslængsel beror allerede i disse Aar paa noget andet og mere end den raske Peblings Glæde ved det ubundne, eventyrlige og farlige. Den bunder dybere, helt tilbage i et af den jyske Races ejendommeligste Karaktermærker. I sit Udspring er den ikke forskellig fra den Jydernes vagabundiske Drift, der forhen tvang store Strækningers Beboere (Uldjyder, Træskojyder og Pottejyder) ind i et stadig omstrejfende Handelsliv, den Drift, hvis virkende Princip er Sundhedsblodets Trang til Bevægelse, og hvis Tilfredsstillelse er nøgtern Orientering og glad forundret Beskuelse af det fremmede. »Her er A, der er Na'« (Nord), sagde Jyden, saa snart han var skabt. Blichers Vandrelyst bliver da saaledes af en væsentlig anden Karakter end den vejløse Længsel, som faar saa stærkt Udtryk i Romantikernes Poesi og symboliseres i den blaa Blomst. Den eneste af den danske Romantiks Mænd, hvis Udve ligner Blichers noget, er Poul Møller, og om dennes Vandredrift siger Vilh. Andersen, at dens Symbol snarere er et Par dygtige Støvler end den blaa Blomst. Steens Udlængsel er ikke romantisk i almindelig Forstand. Det er ikke fjerne, anede Utopier, der drager ham. Hans Vej har faste Maal.

Selv om han paa de enkelte Fridage og i Smaaferierne maatte holde sig i Byens nærmere Omegn,

var han ikke derfor henvist til at strejfe om paa maa og faa. Allerede til at begynde med havde han Tilknytningspunkter i Mængde. Huskede han sig nemlig om, havde han allerede som Barn, navnlig naar Faderen havde samlet sine Brødre, hørt ikke saa lidt om det Strøg, der ligger mellem Gudenaaen og Hobro Fjord, og det var dette Land, han nu gav sig til at orientere sig i.

Der var nu først, kun fem Fjerdingvej borte, Bjerregrav. Bjerregrav Præstegaard var for Niels Blicher blevet ikke alene det foreløbige Endemaal paa en højst eventyrlig Rejse, som Skæbnen 1771 havde slaaet ham ind paa,* men tillige »ved en særdeles Bestyrelse« den betydningsfuldeste Mellemstation paa den Skæbnevej, der betegner hele hans Livsløb. I denne Præstegaard sad nemlig dengang hans Farbroder, Provst Laurits Blicher; hos ham havde Niels Blicher slaaet sig ned for at fuldende sine Studier til Attestats, og det var fra Bjerregrav, han var kommen til Fovlum (som Huslærer hos Provst Kraft), til Tjele (som Hovmester hos Kammerherre Lüttichau) og endelig til Vium (som Sognepræst).

Jo, alt det kendte Steen i Forvejen, og den Novelle, hvis første Del foregaar i den Egn, hvor hans Bedstefaders Broder havde været Præst (»Eneboeren

* »I Foraaret 1771 begav han sig til Skibs for at antage en Huslærertjeneste langt oppe i Norge. Efter 14 Dages Omtumling i Kattegattet løb Skibet ind i Issefjorden! For at forfriskes efter udstaaet Søsyge forlod han Skibet i nogle Dage; men da han til bestemte Tid kom igen, var Skibet alt en Mil borte. Der stod nu den arme Synder paa Strandbredden, lig Simonides *omnia sua secum portans*. Sin Kuffert saa han aldrig siden! Skrækkelig var nu hans Forfatning og mørk som Natten hans hele Udsigt. Faa Dage efter kom han om Bord med en anden til Norge farende Skipper, og efter 10 Dages udstaaet Elendighed drev Stormen Skibet i Land et Par Mil Norden for — Grenaa. Som vandrende Ridder tyede han til Farbroderen i Bjerregrav.« (Sognebeskrivelsen Side 284—85).

paa Bolbjerg«), begynder da ogsaa med at nævne Niels Blichers Ungdomsophold i Bjerregrav. Da Steen blev sat i Skole, havde Laurits Blicher ganske vist allerede ligget 13 Aar paa Kirkegaarden; men derfor skulde Lokaliteterne derude alligevel beses, og hvad der navnlig fangede hans Opmærksomhed, var Fusingdalen tætved, med Søen og Borgen Gammelfusing, der blev nedrevet ved Aarhundredets Slutning. Det ses, at han netop i Skoleaarene har færdedes meget her og med glad Interesse brugt sine Øjne. Ved Omtalen af den nedrevne Borg, i Sammenligning med hvilken Nyfusing tog sig ud som »en pæn Kro«, hedder det i Indledningen til »Eneboeren paa Bolbjerg«: »Jeg for min Del savner Skjelernes Herresæde, maaske fordi det er iblandt mine Barndomsminder . . .« Det klinger saa lidet novellistisk, at vi ikke kan tvivle paa, at her er Tale om en virkelig Barndomserindring.

Men Steen behøvede ikke at ty til Mindet om de afdøde for at faa Maal for sine Vandringer. I en Afstand af mindre end halvtredje Mil fra Randers boede tre af hans Farbrødre, som han ofte havde set i sit Hjem, og man behøver blot at kende den ejendommelige Slægtskabsfølelse, med hvilken alle de Blicherter holdt sammen, for at vide, at Præstehjemmene i Borup, Vorning og Spentrup altid stod den opvakte Præstesøn aabne med varm og glad Gæstfrihed.

Om »Skolepogens« Besøg hos Onkelen i Vorning, Hr. Jørgen Gantzel Blicher, afgiver Digtet »Ternen« i »Trækfuglene« et tydeligt Vidnesbyrd.

Terne! Du erindrer mig
Sødt om gamle Dage,
Mine Tanker vende sig
Gerne did tilbage.

Tosset var jeg rigtignok,
Da enhver, som vilde,
Udaf Eventyr en Skok
Kunde mig indbilde,

Kunde faa mig til at tro,
At du var den samme,
Som til Signes Jomfrubo
Stak den røde Flamme.

Du var Skyld i al den Harm
Ved din træske Tunge.
»Habor laa i Signes Arm,«
Røbed du den Konge.

Tit ved Haborshøj jeg sad
Og paa Hyrden hørte,
Naar han Signes Vise kvad.
Ak! Hvor den mig rørte.

Hvad der bevægede ham saa sødt, var altsaa Hagbard-Signe-Sagnet, der som bekendt er stedfæstet baade til Sjælland, Sverrig og den jyske Hede, — det Sagn, hvorover han senere formede sin første større Digtning (»Habor og Signe«, 1814). At den omtalte Haborshøj er netop den ved Vorning, ses ved at sammenholde Digtet med en Indberetning, som Hr. Jørgen Gantzel Blicher har afgivet til Kommissionen for Oldsagers Bevarelse.*

* Denne Indberetning er delvis trykt af Sv. Grundtvig i Danmarks gamle Folkeviser I. Side 266 ff. Det hedder her bl. a.: ». . . Et mærkeligt Voldsted findes . . . i Lyngheden Sydøst for Hviding By; Bønderne kalder det *Dosset* . . . Omtrent et Par Hundrede Skridt nedenfor Dosset, ved Siden af Hagins Mose, ses i en liden Fordybning to temmelig store Stene, hvoraf den ene staar opret, den anden er omfalden; disse kaldes *Ternestenene* . . . Angaaende den anførte Habors Høj og ommeldte Dos og Ternestene er her et almindeligt Folkesagn: at den Tildragelse her skal være foregaaet, som besynges i Kæmpevisen: Sivor Konge og Habor Konge . . . Signelille, Kong Sivors Datters Bur, som hun opbrændte tillige med sig selv, siges at have staaet paa Dosset. Habors Høj siges at være den Høj, hvorpaa Habor blev hængt og er begravet; den ligger meget højt som paa en stor Bakke eller

Skønt det ingensteds fortælles, tænker man sig dog ogsaa, at han fra Vorning i Følge med denne Onkel har set sig om i Egnen omkring den nærliggende Tjele-Langsø. Her var jo nemlig atter et betydningsfuldt Punkt paa Faderens Skæbnevej. Her paa Tjele, hvor hin berømte Kvinde af Grubbernes Slægt var født og havde levet sin Ungdom, havde Niels Blicher som Hovmester i næsten seks Aar nydt Kammerherre Lüttichaus Bevaagenhed. Og Hovmesteren skal da nok som den Friluftsmand og Jæger, han var, have gennemstøvet alle Lokaliteterne: den store Tjele-Skov (hvor der, som han siger i Sognebeskr. Side 105, Anm., endnu paa hans Tid fandtes Ulve), Fovlum, Vinge, Lindum, Graakær, Hvidding o. s. v., dem nu Steen med vakt Opmærksomhed og Genkendelsens Glæde orienterede sig i, og som vi kender fra »Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog«. »Her var det!« Var der noget, der alle Dage havde hemmelighedsfuld Magt over Steen, var det de Situationer, ved hvilke han maatte udbryde saaledes. Sagnene blev til Virkelighed, Indbildningskraften rørte sig, og han følte sig staaende Ansigt til Ansigt med meget fra de svundne Aldre. Saa meget synes i hvert Tilfælde sikkert: det overordentlig nøje Kendskab til Lokaliteterne, som denne Digtning forudsætter, kan ikke være indhøstet paa et Par enkelte Ture i hans Manddoms Dage, og selv om han fra Torning, hvor han skrev Novellen, paa ny gjorde Studier i Egnen, da han fik Emnet

Bjerg. I den Fordybning, hvori de endnu saakaldte Ternestene findes, skal den Terne være bleven levende begravet, som forraadte Habors og Signelilles Kærlighed . . . Almuen siger, at der *altid sidder en lille Fugl paa Ternestenene og hvipper; det skal være den forbandede Terne selv,* der sidder og beklager sin og de ulykkelige elskendes Ulykke. Jeg har set Fuglen der ofte; men den er der vist ikke altid.«

for, kan det første, rigeste Indtryk godt være vundet af Mesterlektianeren, der med stemningsfrisk Sind tænkte paa de Faderens Vandreaar, om hvilke han havde hørt lige fra den Tid, da hans spæde Fod traadte Hjemegnens gule Sand og mørke Lyng. At Egnen og dens Minder og stedlige Sagn i disse Aar optog ham stærkt, viser i hvert Tilfælde en Ytring af Foss i »Nogle Erindringer om min uforgl. Ven St. St. Bl.« (Personalhist. Tidsskrift III): »Jeg maa saa at sige antage, at forskellige af hans jyske Noveller allerede dengang [her er kun Tale om Falsterophoidet 1801—3] spøgede i hans Hoved; ti jeg genkender i flere af dem hans Fortællinger om Jylland og Jyderne, og navnlig skildrede han den brune saavel som den violet blomstrende Hede med de ensomt pibende Hjejler saa levende for mig, at hele *Randers*- og Viborg-Egnen forekom mig som en gammel Bekendt, da jeg første Gang, i Aaret 1829, gjorde dens Bekendtskab.«

Hos sin tredje Farbroder, Peter Daniel Blicher i Spentrup, havde han et godt og kært Tilhold. Beliggende kun en Mils Vej fra Randers var Spentrup Præstegaard altid et bekvemt Maal for en Vandring, naar Tiden var for knap til en større Udflugt. Hvad Aunsbjergfamilien havde været for ham i Barndommen, blev dette Præstehjem i Skoletiden. Her mødte han den samme varme Hjertelighed, den samme personlige opofrende Interesse. Som ungt Menneske har jeg tilbragt mange af mine bedste Dage i denne Onkels Hus, og jeg nød hans lærerige Undervisning, skriver han til Collin. Fra Logiet i Skolebyen et rask Svip herud, det var den samme hyggelige Overgang fra Snæverhed og Knaphed til Rummelighed og Rundelighed som i sin Tid fra Vium til Aunsbjerg. I det ovenanførte Brev (af 6/6 1825) siger Blicher, at

Farbroderen for nogle og tyve Aar siden opbyggede Præstegaarden »af ny overordentlig godt, solidt og smukt«.* Det er snarere for svagt end for stærkt et Udtryk om Vaaningshuset, der ved sin Rummelighed og Soliditet, med alle de lyse, høje Værelser liggende i Flugt, snarere ligner Hovedfløjen til en Herregaard end den Tids Præsteboliger, og i Sammenligning med hvilken meget nyere Præstegaarde tager sig ud som Godtkøbstøj — som den staar den Dag i Dag ganske uforandret med Undtagelse af, at der er blevet tilbygget en lille Frontespice. Som Præsten havde bygget saa dyrt uden at belemre Embedet med en Skillings Gæld, var der ogsaa Velstand til Huse i stor Stil: moderne Møbler og gammelt Sølv (som det ses af en Registrering i Nørre Hald Herreds Skifteretsprotokol), og der holdtes stadig meget Tyende. Men det var ogsaa denne Peter Daniel, som kaldtes og endnu kaldes »den rige Blichert«, i Modsætning ikke alene til den fattige Steen, der senere fik Embedet, men ogsaa til alle Blicherter, der boede i Randers Omegn eller spredt omkring paa Halvøen. Ti det var en Sætning, hvis Rigtighed Gud og Hvermand kendte, at Penge havde aldrig kunnet slaa til for de Blicherter. Desto mere Ry gik der da af denne ene Undtagelse, der havde Penge som Græs og Midler staaende i Ejendomme og Grunde. Her førtes alligevel ikke stort Hus; som Peter Daniel var mere stille anlagt end Broderen Niels i Randlev, manglede han ogsaa dennes honnette Ambition. Men han satte stor Pris paa at se Slægt og Venner, navnlig Brødrene, hos sig, og naar han fik Besøg, var det bedste ikke for godt.

Det var af den rige Gæstfrihed, der blomstrede op af alle Midlerne, Steen i disse Aar gik og nød

* Det skete dog allerede 1795.

godt, de Midler, han 1810 selv kom i Besiddelse af ved sit Giftermaal med Farbroderens Enke. Bag det nyopførte Stuehus begyndte en stor Have at blomstre op, og den var Præstens og Brodersønnens fælles Værk. Hans Udsagn til Collin, at han sammen med Onkelen har plantet de fleste af Havens Træer, viser bedst, i hvilken Grad han har følt sig hjemme, hvorledes han, som om han var Husets Søn, frit har færdedes inde saavel som ude — ti Bøssen maatte naturligvis ikke blive tilbage i Randers, naar her bødes saa god Jagtlejlighed som Spentrup og Gassum Heder. Det kærlige lyse Hjem, han fandt her, trak ham stadig til sig med Ungdomserindringernes Traade. Som han 1819, da han efter Sagnet fik tre Embeder at vælge imellem, ikke var i Tvivl om, at det skulde være Torning-Lysgaard, Barndomsegnen, saaledes var det Minderne fra Ungdomsaarene, der 1825 drog ham til Spentrup-Gassum. Det siger han udtrykkelig i det Brev til Collin, hvori han indtrængende beder denne at udvirke hos Kongen, at han faar dette Embede.

Over sine mange Venner omkring Skolebyen synes han dog ikke at have glemt dem i Barndomsegnen. I »Hundedagsferierne«* (Sommerferien) det Aar, da han var i Mesterlektiens øverste Afdeling, aflagde han sin Fødeegn et Besøg, siger han i »Skytten paa Aunsbjerg«, og tog da ind paa Liselund, den Parcel af Aunsbjerg, hvortil *de* Steensen havde maattet trække sig tilbage for at henleve sine sidste Aar efter at have solgt »Gods og alt det øvrige«. Det lyder ogsaa meget sandsynligt, at han har længtes efter at gense Egnen og besøge den gamle, venlige Mand, der stadig var Præstefamiliens gode Aand og for

* Blicher bruger efter Datidens alm. Sprogbrug Ordet »Ferie« i Flertalsformen.

hans Erindring stod som en af Forgrundsfigurerne paa hans Barneglæders Tumleplads. Men naar man saa omtrent i samme Aandedrag hører Etatsraadinden omtalt som afdød, ved man dog ikke, hvor meget man tør tro; ti som Kirkebogen oplyser, var det virkelige Forhold det, at hun overlevede sin Mand og først døde 1801.

Men den kæreste Langfart var naturligvis den over Aarhus og Skanderborg, gennem det frodige Kronjydeland og Skanderborrig Enge alt ved den blanke Sø hjem til Faderen i Randlev. Det var et forsvarligt Stykke at gaa — at benytte Diligencen forbød sig selv; det var overhovedet en Befordring, han ingen Sinde kom til at holde af — men det var nok Umagen værd, i den Grad længtes de to efter hinanden. Naar Steen saa havde gjort Rede for, hvorledes det stod sig med Klassikerne, havde han ogsaa andre Fremskridt, han nok kunde ønske at overbevise Faderen om, nemlig den Jagtfærdighed, han siden sidst havde erhvervet sig. Hvor godt han allerede som lille Dreng havde taget ved Lære paa Alheden og i Aunsbjerg Skov, og hvor meget han siden paa egen Haand havde vundet frem, det saas nu, da de to gennemstøvede hele det herlige Terrain, Hads Herred byder Jægeren: Skov, Mose og Strand, de Ekspeditioner, han senere fortalte Laurits Foss om, saa denne var ved at tabe Ørerne.

Saadan Samværen var lyse Dage for dem begge, navnlig for Faderen. Naar denne saa, hvor godt den kære Dreng artede, hvor dygtig han var til Bogen, hvor flink til al Idræt, hvor klart Barneøjet lyste trods et vemodigt Drag, hvor rank og frisk han voksede sig trods den vedvarende Spinkelhed, da følte den »kolerisk-melankoliske« Præst en saa mild Fred over sig, at han glemte al sin rastløse

Reformiver og alt det Mørke, der Dag for Dag lagde sig tungere over Hjemmet: Hustruens Sindssygdom og den økonomiske Elendighed, der var endnu større end i Vium. »Min Søn,« »Min Steen,« hedder det med Ømhed og glad festlig Klang. Saadanne Gensyn var nok først og fremmest mellem de Lejligheder, om hvilke det hedder i Niels Blichers Selvkarakteristik: »Er derimod Lunen god, Sindet let, Hjertet udvidet, kan Sjælen smile ud af et spillende Ansigt.« Jo, jo! Den Steen var en god og dygtig Søn, »haabefuld«, som han allerede havde sagt i Sognebeskrivelsen om den trettenaarige Dreng, »habil«, som han nogle Aar senere noterede i en Embedsbog (der nu findes paa Arkivet i Viborg) om den unge Student.

Efteraaret 1799 indstillede Skolen den ikke fuldt syttenaarige Steen til Artiumsprøven, der jo dengang afholdtes af selve Universitetet. Som han stadig var en sikker Eksamensmand, klarede han sig ogsaa denne Gang særdeles smukt, og hvad »godt Haab« hans Lærere havde sat til ham, opfyldtes i fuldt Maal. Navnlig i Latin gik det særlig fint, hvad han aldrig kunde glemme.* Den 12. Nov. immatrikuleredes han *laudabilis judicatus et publico ornatus encomio*. Han »indkaldtes«, som det hed den Gang, blev Student med Udmærkelse, som vi nu siger.

Saa havde han da sine første Lære- og Vandreaar bag sig. Hvad Betydning de havde for ham, derom udtaler han sig slet ikke, ligesom Levnedsmeddelel-

* I den Bladartikel (i Jyllandsposten 1838 Nr. 40), hvor han ivrer mod de døde Sprog, hedder det med daarlig skjult Forfængelighed: »Jeg ser Skuldertræk og Smil: »Herren har vel aldrig kunnet noget Latin, derfor er han saa gram paa Sproget.« — Saamænd! Der er noget i det. Rigtignok gav gamle Jacob Baden mig *Laudabilis præ ceteris* for mit Latin til Artium, men skulde en Cicero været min Eksaminator, havde jeg vel hverken faaet eller fortjent mere end *Non contemnendus.*«

sernes og Brevenes Oplysninger om denne Periode er yderst ordknappe. Og dog blev han sig vist fuldt bevidst, hvad styrkende og heldbringende der tilførtes ham i denne Periode, hvor lykkelig han gik ud af den Latinskoleinstitution, om hvilken der ellers næsten kun lyder onde Ord. I »Jyllandsrejsen« beder han engang sin mærkelige Fætter, Barberen (»siden bekendt under Firma P. Sp.«) berette sine Ungdomsfata. Denne gør da Per Spillemands forbandede Pligt og regalerer Blicher med en lang Trivialitet om al den Trivialitet, Skoleaarene rummer. I mangt og meget af sin Godtkøbsironi har han jo uomtvistelig Ret, og derfor gør Blicher ingen Indvendinger; men han har som altid ved Fætterens Snak tænkt sit. Det sædvanlige Modsætningssammenspil mellem Digterens og Barberens Følelser er, skønt ikke direkte udtalt, til Stede og betyder, at Læreaarene stod anderledes rige og friske for Steen end for de mange, i hvis Navn Godtfolk som Barberen og Per Spillemand taler. Man behøver da ogsaa blot, ja man kan næsten ikke undgaa at mindes en Mesterlektianer, der samtidig gik i Nabobyen Aarhus. Med Skræk og Sorg erindrer Grundtvig, i hvilken Grad det her gik tilbage med ham, hvorledes han mistede Barnetroen og glemte Kirkegangen over al den Kedsommelighed, hvormed han fyldtes af Pedanter og Umuligheder, han knap gider nævne — vi har jo just haft Lejlighed til at stifte Bekendtskab med en Aarhus-Hører, Arendahl — og hvorledes han ikke havde andet til at fylde sin Tid med end »Tobakspiben, Kortspillet og Dagdriveriet« og saa det at læse Almuekrøniker paa et Skomagerværksted.* Blicher

* . . . .
Eventyr om Holger Danske,
Fortunatus, Ridder Rød,
Kejser Karl, den store franske,

derimod mistede intet, men vandt meget. Hos sine Lærere fandt han en dygtig, fin Kultur, der for Udviklingen af hans Evner og Muligheder var mere befrugtende, for Dannelsen af hans Individualitet mere betydningsfuld end alt, hvad han senere kom under Paavirkning af. Under sine Besøg hos Faderen og i de andre Blicherters Hjem stod han idelig Ansigt til Ansigt med ikke saa lidt af den Oplysningsperiodens smukke, kraftige Menneskelighed, hvis Talsmand han selv skulde blive; og medens Grundtvig i disse Aar ikke vandt andre Forudsætninger for sit Livs folkelige Gerning end den rent negative, Uviljen mod Klassiciteten, var Steen paa sine Ture og Besøg allerede kommen i et ejendommelig personligt Forhold til de svundne Aldre. Men under alt dette havde han dog først og fremmest bevaret det, som Grundtvig navnlig havde mistet, det lyse Barnesind, der endnu var lige saa receptivt frisk, som da den lille Dreng i Præstegaardshavens mørkegrønne Lysthus sad paa Faderens Knæ og fik sin første Undervisning ved Fortællinger og venlige Samtaler. Han havde nydt Ynglingens Liv og Ynglingens Glæde i dybe Drag af Lunger, der var sunde af Friluft og Langfart.

> Det er som en Drøm fra min henfarne Vaar,
> Jeg saa den engang i mit sekstende Aar,

synger han i »Kærlighedsdalen«, da han skal betegne den rigeste Lyst, han ved. Han glemte aldrig, hvorledes man drømmer i den Alder. Skoleaarene var blevet en Del af Livets Rosenvaar. Den første

> Roland og det Kæmpetal,
> som forgik ved Ronceval;
> dèr og Barneskyggen svandt,
> intet morsomt mer jeg fandt;
> lagde Bogen under Stolen
> og udsov mig gennem Skolen.

(Citeret efter L. Schrøder: N. F. S. Grundtvigs Barndom og første Ungdom.)

Ynglingetid var gleden ind i Rækken af de solbeskinnede Barndoms- og Ungdomsaar, mod hvilke Manden skulde strække Armene med Taarer i Øjnene, det susende, drømmefyldte Morgenblund, af hvilket han engang saa brat skulde vaagne, medens Drømmene ilede og veg for aldrig mere at lade sig gribe og fastholde.

LAPSEAAR · SYGDOM FALSTEROPHOLD

Den syttenaarige Student kom til København med højt Livsmod. Alt Slægtens Sundhedsblod, saaledes som det var frisket og styrket under Peblingens Friluftsliv, rørte sig hos ham. Han havde stadig mærket sine legemlige Kræfter vokse, og det vedvarede i de første halvandet Aar af Studentertiden. Men samtidig skød Ungdomsmodet sin rankeste Vækst. Hvor glad optaget han end havde været i Skolebyen, var det dog aldrig hans Sag at tabe sig i Øjeblikket. Den Tid, han nu havde bag sig, var som en Vandring i Foraarslunden, hvor hans Øre fornam Vindens Brusen, og hans Øje hvilede paa den tumlende Bæk,

> Men mine Tanker vare ikke der:
> De fremad til ufødte Dage iled,
> Der stege straalende i Morgenskær.

Den udover sin Alder erfarne og livsforstandige Pebling havde tit følt sig trykket. Han, hvis Selvstændighedsfølelse paa mange Maader havde faaet Næring fra den tidlige Barndom, havde ofte haft det trangt nok i Mesterlektianerens Vadmelskofte. Ganske vist havde han allerede som Skolediscipel færdedes ikke lidt mellem Folk, men nærmest kun i Egenskab af Faders Søn. Nu havde han Raade-

rum: foran ham laa den Vidde, der stod Studenten aaben. Han skulde nu vide at tage Erstatning og gøre sig gældende, og derfor higede han under rastløs Angest for, at Tiden skulde løbe fra ham. De Længsler, der bar ham oppe, da han kom til Hovedstaden, har et enkelt Sted i hans Produktion faaet et særligt Udtryk. Et af hans allerførste trykte Digte (Nummer 4 i første Samling) er »Ynglingen i den store Stad«. Digtets Emne var i Forvejen behandlet af Oehlenschläger i »Eventyret i den fremmede Stad« og af Schack-Staffeldt i »Et Aar i Padua« og »Trende Nætter«. Naar Blicher alligevel, saa snart hans Ungdom var forbi, optager samme Sujet til Behandling, viser det, hvor ejendommelig personligt det har talt til ham. »Ynglingen i den store Stad« har biografisk Interesse, fordi Ynglingen er ingen anden end den syttenaarige Steen Blicher. En Jæger har under Middagssolens Brand søgt Ly under et Træ ved Landevejen, der fører ind til den store Stad, og medens han hviler sig, betragter han de mange forbihastende.

Og blandt de mange, forbi mig for
Til Staden ind,
Var og en Yngling med guldfagert Haar
Og blussende Kind.
Paa Stadens Taarne han fæsted sit Blik,
Han svedte og snarere løb end gik.

»Og hvorfor løber du nu saa fast,
Kære Landsmand min?
Og haver det da saa stor en Hast
Med Rejsen din?
Midsommerssolen brænder hed —
Kom sæt dig en Stund udi Skyggen ned!«

»Ja vel haver det saa stor en Hast
Med Rejsen min;
Jeg kappes med Tiden, den løber fast,
Kære Landsmand min!
Lad Midsommerssolen kun brænde hed!
Mig kalder Glæden — jeg iler af Sted.«

»O, hør du, Yngling! et lidet Ord
Jeg taler med dig.
Vil du vel vide, hvor Glæden bor,
Da følg med mig!
I Skoven og Ørken der finder du den;
Kom hid, du unge! bliv Jægers Ven!«

»Kun lidet du ved, hvor Glæden bor,
Du Jæger mørk!
Vel maa du fange de hoppende Raar
I Skov og Ørk.
De vakre Smaapiger, dem fanger jeg.«
Han dansede hen ad den brede Vej.

Han ønskede at gøre sig gældende, og det helst paa en ikke altfor stilfærdig Maade. Dette højtflagrende Livsmod beroede ikke paa øjeblikkelige Stemninger; det var Udslag af den Friheds- og Magtfornemmelse, han altid følte, naar Livet laa lyst og Vejen banet. Han havde det da heller ikke fra nogen fremmed. Det meldte sig hos Faderen, selv efter at denne var bleven en halvgammel Mand. Naar Niels Blicher kunde holde sig Helbreds- og Pengebekymringer fra Livet, var Lunen god og Hjertet udvidet; og sin Ungdoms forfængelige Lyst omtaler han meget aabenhjertet og i Udtryk, der minder paafaldende om Sønnens Ord om sine »Lapseaar«. Faderen følte en »Ærelyst, der grænsede nær til Forfængelighed«, og han attraaede stedse at vise sig paa »en fremstikkende Maade«.

Det Felt, Steen Blicher særlig haabede at vinde Sejre paa, var Selskabeligheden i den velhavende Borgerstand. Det var for saa vidt et fornuftigt Valg, som Studenterne i Almindelighed ikke med nogen Rimelighed kunde stile højere. De var endda ikke stærkt estimerede mellem Borgerne; deres Rækker rekruteredes endnu næsten udelukkende fra Almuen og den fattige Præstestand. De fleste maatte skynde

sig at faa Eksamen for at komme i Brød, og Studietiden, der knapt varede halvt saa længe som nu, var saa optaget, at de alene af den Grund ikke kunde slaa Rod i Byens Befolkning. Man mærkede i Almindelighed ikke meget til dem, og hvad Opmærksomhed de livligere Elementer vakte, var i Regelen ikke fordelagtig. Der raadede ingen Fællesfølelse mellem dem; de udgjorde snarere et Lav end en Stand, hvormed der kunde regnes, og var de ikke særligt udstyrede, blev de ikke uden videre — saaledes som senere, da de proklamerede sig som Herrer i Aandernes Rige — betragtede som nogen Akkvisition for Selskabeligheden mellem de næringsdrivende.

I Bevidstheden om Situationens Vanskelighed udstyrede Blicher sig da til Kampagnen, saa godt han kunde, og søgte at udvikle sine naturlige Anlæg. Han havde ganske vist i Jylland lært de gængse Bondedanse, siger han. Men naar man i Sognebeskrivelsen læser om, hvorledes de tog sig ud, eller i Novellen »Ak, hvor forandret!« ser »Jukketrinene« beskrevne, forstaar man, at saadanne Præstationer var aldeles utilstrækkelige for ham nu, da han skulde gøre Figur som »Mahognifyr«. Han tog altsaa Undervisning, og »hans Fødder maatte i Hovedstaden lystre først en Figurant, derefter en Solodanser Poulsen, med hvis lille Datter han dansede Menuet, saa han svedte ved det, efter at han de første Timer havde maattet øve sig for et stort Spejl«. Det sved naturligvis til hans arme Pengepung; Undervisningen kostede en Rigsdaler Timen, og der kom da ogsaa den Tid, da han maatte indrømme, at »nu har han ingen videre Nytte af denne kostbare Undervisning«. Ogsaa paa andre Maader lagde han sig efter, hvad der kunde give Anstand og Kavalermæssighed. Hos en Underofficer

ved Garden, Mester Steen, tog han Undervisning i Fægtning, og skønt han drev Fægtekunsten med samme Iver som Dansen, saa det tit kom til Sved og en enkelt Gang til Blod, har det næppe været ham saa meget om at gøre at lære at haandtere Floretten som at komme i Selskab med Officerer og de mere chevallereske Studenter. Derpaa tyder det lille Eventyr, han fortæller fra Fægtesalen. Hans Kending, den elegante Horsens-Student Brøndsted (den senere saa bekendte Arkæolog), tog ogsaa Fægteundervisning hos en Underofficer; de har uden Tvivl haft samme Lærer, og Brøndsted er da en af de Studenter, der overværede »den improviserede Æressag«.

Da Niels Blicher har karakteriseret sig selv, føjer han til: »Af saadan en Karakter vilde man vel allerede spaa sig en vakker, følsom, halvt romantisk Elsker. I saa Fald spaaede man heller ikke saa ganske fejl.« Næsten alene ud fra den store Lighed mellem Fader og Søn kunde man drage samme Slutning om Steen, selv om man ikke paa anden Maade vidste, hvor stærkt han droges mod Kønnet. Den fryd- og smerteblandede Kærlighedsrus, den fjortenaarige Dreng havde følt, da den unge Frue i Randlev favnede og kyssede ham, ulmede fremdeles stærkt i Sindet, og han længtes mod paa ny at faa Pulsen i den velsignede Uorden og hengive sig til Hjertets søde Daarskab. Naar vi ser Ynglingen haste hen ad den brede Vej til den store Stad, saa er den vinkende Glæde:

De vakre Smaapiger dem fanger jeg.

Men det var kun, medens han udkastede Slagplanerne, at denne Fyrighed var over ham. Naar Øjeblikket kom, da han skulde gøre Furore, svigtede

Modet Mahognifyren. Han var ganske vist et net ungt Menneske, har Werlauff, der paa denne Tid jævnlig traf ham hos Brøndsted og andre Horsens-Studenter, meddelt Barfod (Aftenlæsning V. B. Side 296). Men selv mellem sine jævnaldrende Kammerater var han beskeden og tilbageholdende. Det stemmer ogsaa godt med hans egne Ord, at han i sine unge Aar i det hele taget var undselig, ja frygtagtig. Hvad Figur han da har gjort over for de unge Piger, er det ikke vanskeligt at forestille sig. Indtil noget over Tyveaarsalderen var han »meget bly og tavs i Fruentimmerselskab«. Hans ydre Habitus svarede heller ikke til Helterollen, tynd, uudvokset, nærsynet og brilleforsynet, som han var, og naar han stod over for Fjendens Ild, blev hans Forlegenhed endnu større, fordi han ærgrede sig over sin Uformuenhed. »Han mindes endnu levende en saadan Scene. Tvende Damer stod i nogen Frastand og talte sagte med hverandre, hvorved de af og til kastede et Øje hen til Træmanden. Han kunde godt fornemme, at Blodet steg ham op i Ansigtet. Alligevel spidsede han Øren — han har altid haft denne Sans saa skarp, som de færreste har den — og hørte den ene sige: »Det er dog et ret smukt Menneske.« »Aa ja!« svarede den anden, »men han burde stilles op paa et Pjedestal herude i Haven« . . . . Det gik til Hjertet. Havde han kunnet gøre sig usynlig i eet Øjeblik, han skulde ikke have brugt to dertil.«

At han under saadanne Omstændigheder ikke har gjort særlig mange Erobringer, er forstaaeligt. Det var nok snarere ham, som blev fanget af de vakre Smaapiger. Større Skade kom han dog vist ikke til. Dertil var hans Bekendtskaber for flygtige. Han kom vel nok allerede i sin første Studentertid til Maskerader og til flere Klubbers, navnlig »det borgerlige

Selskabs«, Baller; men kun nu og da som Gæst, indført af et Medlem; der gik ikke faa Aar, inden han fik Raad til som fast Medlem at nyde Klublivets Glæder. Det var ham vistnok et Savn, men for øvrigt trøstede han sig saa godt, han kunde i de smaa Forhold, han var henvist til at leve under. Faderen prøvede i denne Tid den ene Finansoperation efter den anden, men sank stadig dybere i Kalamiteterne. Hvad han kunde afse, gik vel til Jens, der var Discipel i Aarhus Latinskole, saa Steen, der skulde leve af de elendig betalte Informationer, havde det meget smaat. Han lærte tidlig at resignere. Den eneste Fordring, han ønskede tilfredsstillet, var lidt smukke Klæder, en Forfængelighed, der naturligvis hænger sammen med hans Svaghed for Damerne. Og dog kneb det ham svært ogsaa paa dette Punkt, og Foss lægger ikke Skjul paa, at hans Ekvipering var meget maadelig, da han kom til Falster. Med de øvrige Livets Bekvemmeligheder fik det gaa, som det kunde; hans Konstitution led ikke under den overordentlig tarvelige Forplejning, han maatte nøjes med, naar han blot kom rigelig i Luften. Og det sørgede han vist for netop i sine første Studenteraar. Han har mundtlig tit talt om sine Vandringer i Nordsjælland — det har Nutzhorn (»Aarbog for dansk Kulturhistorie«, 1893 Side 105) ogsaa hørt — og saa synes der ikke at kunne være Tale om nogen anden Periode af hans Studentertid end netop denne, før han kom til Falster. Vi ved, at han 1803—7 førte et saa ivrigt læsende Liv, at han næppe kan have skaffet sig megen Motion, og efter Bombardementet havde han i hvert Tilfælde andet at bestille. Nordsjælland synes dog ikke at have gjort særligt Indtryk paa ham, og i hans Digtning har dette Friluftsliv næsten intet Spor sat. I »Himmelbjerget« findes ganske vist en

smuk lille Stemning fra Esrom Sø, men Impulsen er vistnok litterær, og Novellens Affattelse (1833) falder da ogsaa, efter at Nordsjælland var opdaget. En langt større Betydning havde saadanne Ture ved at danne en Fortsættelse af Barne- og Mesterlektianeraarenes Friluftsliv. Fodturene virkede som et velgørende Supplement til den knappe Forplejning og var ligesom i Skoletiden friske Pusterum i Læsningen.

Han skulde jo nemlig studere — derom kunde der intet Øjeblik være Tvivl — og videre frem ad den akademiske Bane, han havde betraadt med sin smukke Artium. I den Retning viste baade Faderens Ønske og hans egen Ærgerrighed. Saa langt tilbage, de vidste Besked med Slægten, var det en Slægt af studerede Folk; og naar det foreløbige Maal skulde være en Embedseksamen, har Faderen vel ønsket Præstetraditionen holdt ved lige. Hvorledes Steen selv stillede sig til Spørgsmaalet, ved vi ikke; han har næppe nogen Sinde haft virkelig Lyst til Teologien, og selv om han følte, at han ikke kunde komme uden om dette Studium, higede han ikke efter at faa fat, og der gik lang Tid, før han gjorde den første virkelige Begyndelse.

Afgørelsen kunde dog ogsaa foreløbig udsættes. Først skulde han over den saakaldte anden Eksamen, som alle studerende skulde underkaste sig — den svarer for saa vidt til vor Filosofikum. Til denne Prøve, der faldt i to Afdelinger, den filosofiske og den filologiske, holdtes der Forelæsninger i to halvaarlige Kursus, og det var altsaa Regelen, at man indstillede sig henholdsvis et halvt og et helt Aar efter Artium.

Naturfagene og Filosofien, der var henlagte under første Del, interesserede ham ikke, og han »sludrede med sine Pensa«. Hans Manuduktør, en teologisk

Kandidat Jermiin, var derfor ikke lidt bekymret for Udfaldet. Men det gik som ved alle hans øvrige Eksaminer. Da Prøven rykkede ham ind paa Livet, vaagnede Ærgerrigheden. Han tog i al Stilhed drabelig fat, saa han endog mødte med dobbelt (to Semestres) Pensum i Fysik, og da han over for Professor Aasheim skulde gøre Rede for Gasarterne og Elektriciteten, viste han sig saa vel funderet, at Professoren ikke blot gav ham *præ ceteris* med Slange, men rejste sig og holdt en Slags Toasttale til ham, medens Jermiin smilende gned Hænderne og kaldte Steen en stor Skælm. At Blicher, den altid fripostige Eksamensmand, har forstaaet at tage Professor Aasheim, er ikke underligt. Ved dennes Eksaminationer gik det nemlig, mildest talt, højst uregelret til; der blev endog klaget over ham i en af de københavnske Aviser, som Werlauff fortæller i sine Erindringer (Historisk Tidsskr. 4. R. IV. B. Side 263.) Blicher fik altsaa Filosofikum ganske til regelmæssig Tid ($^1/_4$ 1800) og med et smukt Laud.

Tilbage stod endnu Prøven i de gamle Sprog, og med Henblik paa Blichers lange Studentertid kan man lægge Mærke til, at allerede Prøven i disse Fag, hvor han jo dog baade fra Hjemmet og Skolen mødte med de bedste Forudsætninger, blev skudt noget ud. Naar han ikke kom med til den næstfølgende Eksamenstermin, er Grunden sikkert den, at han med Hensyn til sin Læsning allerede saa tidlig begyndte at gaa sine egne Veje. Det gik ham som Brøndsted, med hvem han kom en Del sammen i sin første Studentertid. For Blichers Vedkommende havde det naturligvis ingen Nød, hvad Sprogene angik; men med den Flygtighed, der var over ham, gled han let bort fra Eksamenslæsningen, og hvad der navnlig ikke smagte ham, var den Matematik, der var hen-

lagt til denne Prøve. Dog tog han sig endnu engang sammen, og det følgende Foraar meldte han sig og erhvervede sig atter et stort Laud (12/5 1801).

Der var altsaa hidtil ikke forløbet mere, end at hans akademiske Løbebane endnu kunde blive regelret. Skulde han nu have ordentlig fat paa Teologien — og det var vel Meningen — vilde han kunne gøre sig færdig paa eet, højst halvandet Aar, og endda i en meget ung Alder staa med sin Embedseksamen.

Da var det, at han ramtes af den Sygdom, som ikke alene voldte, at hans Eksamen skødes saa langt ud i Fremtiden, at han blev Student paa tiende Aar, før han naaede den, men som ogsaa fik Betydning for hans Liv og Udvikling. Dette Sygdomsanfalds nærmere Sammenhæng er vistnok denne. Læsetiden havde denne Gang ikke blot i sig selv været anstrengende, men tillige fyldt af Uro og Spænding. Midt under den, faa Uger før Prøven, indtraf den høje Skærtorsdag, da Dansken droges med Engelskmanden, og han stod paa Langelinie og lyttede til Kanontordenen fra Kongedybet. Ganske vist bød Forholdene, at han maatte indskrænke sin Deltagelse i det almindelige Røre hertil. Sin Eksamen skulde han have, saa han havde ikke som flere af hans Omgangsfæller Tid til at melde sig ved det nyoprettede Studenterkorps. Men alligevel har hele Situationen besværliggjort ham Studierne, og navnlig har han vel forsømt at skaffe sig den Motion, som alene kunde holde ham frisk under den forcerede Læsning. Han holdt sig oppe, til Prøven var overstaaet; men snart derefter, vel i den sidste Halvdel af Maj eller først i Juni,* hidførtes

* Denne Tidsangivelse som den rigtige kan med temmelig stor Sikkerhed læses ud af de tre forskellige Beretninger. I Erindringerne siger han, at han blev syg om »Foraaret«. I

Katastrofen under den Rekreation, han vilde forskaffe sig. Som han var vant til fra Skoletiden, tog han en Dag, da der var kommet Varme i Luften, en Svømmetur — det var vel i Sundet eller i en af de nordsjællandske Søer —, og stærkt ophedet, som han var efter Vandringen,* paadrog han sig en Forkølelse, der udviklede sig til en heftig og langvarig Svækkelse, siger han. Men som der maaske er skellig Grund til at antage, at hans Bryst ikke var videre stærkt angrebet, har han i det hele næppe været saa stærkt undergaaet, som han selv og efterhaanden ogsaa hans Omgangsfæller troede. At flere Læger opgav ham, kan have haft andre Aarsager. Naar Blicher følte sig ved Magt, indlod han sig uden Betænkning paa de møjsommeligste Strabadser, ja var ganske hensynsløs mod sit Helbred. Men mærkede han en mere end forbigaaende Slappelse, tabte han straks Modet, og hver Gang han blev ramt af alvorlig Sygdom, var han vildt fortvivlet og skiftede Læge efter Læge, og de var helst fri for at have med ham at gøre. Dette momentane hypokondriske Hang havde ikke faaet hele sin Udvikling hos ham; det var en Arv fra Faderen, der, skønt han var rask og rørig til over Halvfemsaarsalderen, allerede før de halvhundrede klager over Helbredet.

den Artikel i Molbechs Dansk poetisk Antologi, 4. D., hvortil Blicher har leveret biografiske Notiser (se Brevvekslingen mellem Molbech og Grundtvig Side 184), og som han har set, før den gik i Trykken (Antologien, anf. D. S. 243), er Tidspunktet henført til »Sommeren«, medens Barfod (Aftenlæsning V. B. S. 296), der ofte havde Lejlighed til at tale med Digteren, har rykket Sygdommens Udbrud tilbage til »Forsommeren«.

* Han var altid meget uforsigtig med Badning og opholdt sig længe i Vandet. Endog som gammel Mand strabadserede han sig med at svømme flere Hundrede Alen under Vandet uden at trække Vejret.

Men slemt nok var det under alle Omstændigheder. Uden at han nogen Sinde var sengeliggende, svandt hans Kræfter daglig. Han søgte de dygtigste Læger og fulgte deres Forskrifter om den strengeste Diæt, men al deres Kunst var frugtesløs, og han blev i Sommerens Løb saa afkræftet, at han næsten ikke kunde bevæge sig, ja undertiden næppe liste over sit Stuegulv.

Det har uden Tvivl været den tungeste Sommer for Blicher. Han, den attenaarige Student, der nys havde været »Naturens muntre Søn i Glædens Vaar«, maatte sidde magtesløs i sin Stol, værkbruden af Gigt og Nervesmerter. Og kunde han end ikke saa sjældent mande sig op og med hivende Aandedrag og feberhede Kinder liste hen til Horsens-Vennerne paa Kultorvet, saa læste han i deres Ansigt den samme Dom, som han fik af Lægerne: den snarlige Tæringsdød. Navnlig naar de to Præstesønner fra Horsens-Egnen sad sammen og talte, er det faldet Blicher svært at holde Fortvivlelsen nede. For Brøndsted laa alle de Veje banede, som Blicher vilde frem ad. Denne kunde uden Ængstelse tillade sig alle de Udstrejfninger fra Teologien, han vilde. Han fik de rigeligste Tilskud hjemme fra Præstegaarden, kunde altid være yderst elegant og kom lige fra Studenteraarenes Begyndelse i mange af Københavns fine Huse. Allerede paa denne Tid syslede han stærkt med de store Rejseplaner, han nogle Aar efter begyndte at realisere. Den syge Student, hvis højeste Ønske det længe havde været at komme ud og se den store, brogede Verden, har lyttet med sørgmodig Opmærksomhed. Han stillede jo ikke saa store Fordringer; han var glad, naar han kunde tjene til en Smule Danseundervisning og lidt pæne Klæder; for Udenlandsrejserne trøstede han sig med en Sommer-

tur til Jylland, men endog den maatte han i Aar give Afkald paa. Og medens han sad mellem sit Kammers Vægge med al sin Fortvivlelse, var det høj Sommer udenfor. Og gennem Sommeren laa et frisk Vaardrag fra Skærtorsdagen. Der var Liv og Røre overalt. Studenterne vedblev til langt hen paa Aaret at holde Øvelser, saa Konsistorium blev helt betænkeligt; Rahbek var Kaptajn, en vis Adam Oehlenschläger Fændrik, og Brøndsted lod slibe skarp Æg paa sin Grenaderklinge. Men den, hvis mest udprægede Evne var Sansen for al saadan Færd, han, der baade kunde haandtere en Floret og i hvert Tilfælde skyde trods nogen, han sad og ventede paa Døden.

Saaledes sled Sommeren sig hen for ham, Varmen gik af Luften, og den Tid, Jævndøgnet, han som formentlig Tæringspatient særlig maatte frygte for, stod for Døren.

Da begyndte han at bedres. Da gjorde han for første Gang en Erfaring, han senere ofte fik bekræftet, om den »Regenerationsevne«, Naturen havde nedlagt i hans Legeme. Lige saa hurtig Modet blev borte, da Kræfterne var svindende, lige saa hurtig vendte det tilbage, da Genfødelsesevnen virkede i ham. Og med Modet vaktes en kraftig Vilje, »ogsaa den usynliges Gave«. Den ørkesløse Stillesidden blev lidt efter lidt afløst af det gamle Friluftsliv, Lungerne styrkedes ved Fløjtespil, og han begyndte i det hele at arbejde systematisk paa sit Helbred. Men selv om der sporedes tydelig Fremgang, var hans Kræfter endnu altfor ringe til, at der foreløbig kunde være Tale om at fortsætte Studierne, naar han tilmed samtidig skulde tjene til Livets Ophold. Hvad Timeinformation han tidligere havde haft, var standset ved Eksamenslæsningen og Sygdommen, og han var i Sommerens Løb kommen saa yderlig paa Knæene, at

han maatte se at komme fra Byen for i mere end een Heenseende at blive restitueret.

Den 1. Nov. 1801, kort efter at han havde fyldt sit 19. Aar, skaffede han sig Skibslejlighed hos en Stubbekøbingfarer og forlod København, hvor det ny Aarhundredes Aandsliv netop var ved at gry, for at begive sig ud paa en Skæbnevej, der skulde blive lige saa betydningsfuld som den, Faderen just 30 Aar tidligere var slaaet ind paa.

Proprietærgaarden Holgershaab, hvor Blicher var Huslærer de to følgende Aar, ligger i Nørre Alslev Sogn i Nordfalster. Sit Navn har den efter den daværende Ejer, Prokurator Holger Foss, hvis fire Børn Studenten skulde undervise.

Denne var endnu kun Rekonvalescent, og da Svækkelsestilstanden fra dens første Udbrud Forsommeren 1801 siges at vare Aar og Dag, maa vi tænke os, at han først noget ind i den følgende Sommer er kommen helt paa ret Køl. Naar han i en saadan Tilstand alligevel havde kunnet faa dette Engagement i Stand hos den ham ganske fremmede Familie paa Holgershaab, ligger det nær at antage, at Mellemmanden har været hans Slægtning Provst Blicher i Nabosognet Gunslev. En Talsmand har han aabenbart haft. Ti lige fra Begyndelsen blev der vist ham særlig Omhu og Bevaagenhed, og man søgte i enhver Henseende at hjælpe ham til Rette. Hans Paaklædning var saaledes tarvelig nok ved Ankomsten, men den blev naturligvis snart bedre, siger hans ældste Elev (»Nogle Erindringer om min uforgl. Ven Steen Steensen Blicher«, af Laurits Foss, i Personalhist. Tidsskr. III. B.). Forplejningen var saa kraftig som muligt, og alt som Vinteren skred, kunde han bedre og bedre tage for sig af Falstringernes gode

Spisevarer. Med Kræfterne voksede Evnen til virksomt at arbejde paa fuldstændig Helbredelse, og det traf sig nu saa heldigt, at den Kurmetode, hvis lykkelige Virkninger han havde erfaret i København, forligedes udmærket med hans Tilbøjeligheder. At han var bestemt paa at fastholde Initiativet, ser vi af, hvorledes han havde udstyret sig. I hans meget lette Rejsebagage fandtes en Fløjte, en Jagtbog og en Bøsse. Jagtgeværet, hvis Løb var et udmærket spansk Fabrikat, var det mest glimrende, man endnu havde set der paa Pladsen. Nu kom de kære Instrumenter frem. Appetitten, der i Begyndelsen kun var ringe, skærpedes ved Smaature, der efterhaanden rakte længere og længere ud, snart flere Mil. Lungerne heledes, og for hver Dag, der gik, kunde han tage flere Takter paa Fløjten.

Studenten tog tydelig nok sin Stilling som vegeterende snarere end som konditionerende, og i ingen Periode af sit Liv nød han saa megen livsalig Otium som her paa Falster. Af det Hverv, han havde paataget sig, udførte han det og saa meget, som til hvert enkelt Tidspunkt lystede ham. Det hindrede ham aldrig i at dyrke de Passioner, der skiftevis betog ham, og saaledes blev da denne Huslærertjeneste en frisk og grødefuld Drivertilværelse.

Det Arbejde, han var gaaet ind til, var ikke ringe og kunde nok have taget sin Mand. Hans Elever var meget forsømte. De havde en Tid været moderløse, og selv efter at Prokuratoren havde giftet sig igen, havde de i det væsentlige kun nydt den Undervisning, han, der idelig færdedes paa Rejser, havde kunnet yde dem. Det var slemt nok med de tre smaa, værre med den fjortenaarige Laurits, der trods al Ulyst absolut skulde studere. Medens den nye Lærer var under Opsejling, gik denne derfor i Spæn-

ding. Men han beroligedes hurtig. Denne blege, spinkle, endnu ikke udvoksne, kun fem (dog ikke, som Blicher siger, fire) Aar ældre Hovmester kunde da vist ikke være nogen særlig ubehagelig Repræsentant for den Lærdom, som det hidtil saa temmelig var lykkedes Drengen at holde sig fra Livet. Og saa stillede han sig lige fra første Færd saa venlig imødekommende med Hensyn til alt, hvad der interesserede Laurits, at han i Stedet for en streng Lærer vist kunde blive den fornøjeligste Kammerat. Saaledes var Elevens første Indtryk, og han fik ikke Anledning til at skifte Mening om ham. Den løse Gænge, Undervisningen straks i Rekonvalescenstiden gled ind i, forandredes ikke, efterhaanden som Blicher kom til Kræfter.

Afsides fra Familiens Lejlighed, oppe paa Vaaningsfløjens andet Stokværk, laa Lærerens Værelse, der tillige tjente til Skolestue. Heroppe, med Udsigt til Mark og Skov, havde de det hele for sig selv, og det gik ikke strengt til. Den første Vinter, en Formiddag, da den ældste Elev sad ved Vinduet og blev overhørt, bemærkede han ude paa Agrene en Hare i fuld Fart slaa nogle skarpe Stræk, hvorpaa den standsede omtrent midt paa Marken. Samtidig hørtes den nærboende Skovriders Hunde halse. Da Hovmesteren naturligvis blev gjort opmærksom paa dette, afbrødes Undervisningen straks, og nu fulgte en Jagtlektion, der dels støttedes til den docerendes mange personlige Erfaringer, dels østes af den medbragte Jagtbog: Harens instinktmæssige Manøvre gik ud paa at vildlede Hundene, saa de maatte tabe dens Fært. Blicher var selv med Briller paa for nærsynet til at øjne, hvor Haren havde lagt sig; derfor skulde Laurits nøje mærke sig Stedet. Naar den saa havde været i Ro et Par Timers Tid, vilde

den være saa øm i Bagløbene, at de mod Vinden kunde komme den temmelig nær, og han skulde da faa Lov at skyde — noget, han hidtil kun havde kunnet gøre i Smug. Der læstes nu videre, medens man med Længsel ventede paa, at Middagsklokken skulde lyde, og saa snart de havde spist, fik de hver sin Bøsse fat og kom af Sted. Drengen var saa forhippet paa at brænde løs, at han skød Haren i Sædet, inden Blicher kunde forhindre det. I Stedet for Anerkendelse fik han en ordentlig Straffepræken: det var Krybskyttemaner saaledes at kyse Livet af den; han skulde først have stødt den op, og havde han fejlet, skulde Blicher nok have været Mand for at træffe. Jægeren fik uvilkaarlig den Autoritet, Hovmesteren aldrig holdt paa. Jægersamvittigheden gav hans Ord en saadan Vægt, at Synderen længtes efter at faa Satisfaktion, og det naaede han ogsaa kort efter. En Dag, da Læreren var fraværende, fik han dennes dejlige Bøsse fat, kom allerede i Kaalhaven en Hare paa Skud og nedlagde den jægermæssigt.

Saadan var Begyndelsen, og Prokuratoren ventede stadig forgæves paa en anden Vending i Tingene og gjorde af og til Hovmesteren opmærksom paa, at han dog ikke først og fremmest var kommen for at sætte Børnene ind i Jagtkunsten. Det gjorde ikke synderligt Indtryk paa Blicher. Han opholdt sig ikke meget i Skolestuen, og den Tid, der tilbragtes heroppe, deltes saa endda mellem Undervisning og Selvstudium.

Efterhaanden som de fysiske Kræfter meldte sig, vaagnede nemlig ogsaa momentant hans Lyst til boglig Syssel, og han underviste saa særlig i, hvad der i Øjeblikket interesserede ham, medens det øvrige foreløbig blev skudt til Side. Paa den Maade gjorde han fra Tid til anden en Razzia gennem de

fleste Skolefag. Klassikerne, de nyere Sprog, Naturfagene, alt fik en større eller mindre Omgang. Laurits kunde saa tilegne sig det af det, som han vilde — det blev naturligvis for det meste saa lidt som muligt.

Langt større Betydning havde dette Skoleholderi for Hovmesteren selv ved at danne Indledningen til den ivrige Læsning af løst og fast, gammelt og nyt, han kastede sig over, saa snart han kom til København igen. Geografien f. Eks. »blev ikke glemt, men havde jeg været flittigere, havde jeg lært mere«, siger Foss. Det vil nok sige, at Læreren aldeles ikke kontrolerede hans Selvarbejde, men lod det være godt med at foredrage løst og fast f. Eks. af de eventyrlige Rejsebeskrivelser, der havde været hans egen kæreste Læsning fra Barneaarene, og som han endnu slugte med en Drengs Hunger.

Hvad der fortælles om Sprogundervisningen, er endnu mere betegnende for, hvorledes Læreren høstede Hovedudbyttet af Undervisningen. Laurits havde i Forvejen lært en Smule Tysk, og da alt skulde glide saa tvangfrit og fornøjeligt som muligt, prøvede man straks at parlere udi Sproget. Det vilde dog ikke rigtig gaa. Imidlertid havde Blicher truffet Digteren Olufsen, der paa denne Tid var Forstander for den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard paa Østsiden af Falster, og let paavirkelig, som Studenten var, blev han øjeblikkelig stærkt smittet af dennes Interesse for den engelske Litteratur. Olufsen har vel hjulpet ham lidt paa Vej, muligvis ogsaa overladt ham Materiale til Selvstudium. Navnlig henledte han Studentens Opmærksomhed paa en Bog, han selv i mange Aar havde holdt meget af, Macphersons Ossian. Blicher var hurtig dybt inde i Ossian, og da han havde faaet meddelt Laurits

Begyndelsesgrundene, blev denne Bog endog benyttet som Lærebog, idet han for den fjortenaarige Dreng tydede »smaa Episoder« af de Ossianske Digte. Efterhaanden som Hovmesteren vandt frem i det engelske — og det gik saa strygende, at Eleven var oprigtig imponeret af sin Lærers Fremskridt — blev dette Sprog paa Grund af sin enkle Grammatik fundet bekvemmere som Undervisningsemne og Tysken med sin ubehagelige Sproglære delvis lagt til Side. Han foredrog i smaa lettere Sætninger, og Eleven havde saa intet andet at gøre end saa godt, han kunde og vilde, at faa fat paa Meningen. Undervisningen har vist paa sin Vis ikke savnet Liv. Men af hans Videns stærke Begrænsning følger dog, at hans Kundskabsmeddelelse har været alt andet end grundig, og da Foss som voksen skulde udstyre sig til en Englandstur, gjorde han da ogsaa den Erfaring, at der var meget i Vejen med den Udtale, han i sin Tid havde faaet ind.

Men hvor lidet regelbundet det end gik til deroppe i Skolestuen, saa var det dog et trangt Fængsel i Sammenligning med det Revier, Hovmesteren havde Udsigt til fra Gavlkammerets Vindu. Derfor prøvede han at forlige sit og Elevens Tarv ved at henlægge en Del af Undervisningen til det Strejfliv, han længtes mere og mere imod, jo friskere hans Sundhedstilstand blev. Naar altsaa de Sager var fra Haanden, der fordrede mest Selvfornægtelse, fik han Bøssen fat, og Laurits maatte ogsaa med. Denne kunde jo ganske vist være sat i Arbejde hjemme; men Blicher gik vel rigtig ud fra, at det næppe var blevet til meget; under det Hengivenhedsforhold, som havde udviklet sig mellem dem, nænnede han heller ikke at lade denne taknemmelige Fælle i Stikken, medens han selv nød Frihedens velsignede Glæde. I No-

vellen »Letacq« er Hovedpersonerne en Hovmester og hans Myndling, der indbyrdes og over for Omgivelserne har indgaaet et lignende Forbund som Blicher og hans Discipel. De færdes paa deres »egen Boldgade, i Haven, i Skoven og Marken, paa Rideture, ved Fiskeri, Fuglefangst og saa videre«. Til Undskyldning for Blicher og som Bidrag til sin Selvkarakteristik anbringer Laurits, der nu engang var kommen Lærdommen paa tværs, at kun paa den Maade kunde han tages, om man overhovedet vilde komme nogen Vej med ham. Det er jo dog ikke sikkert; Prokuratoren troede det ikke, men mente, en anden Fremgangsmaade nok kunde være anvendt. Mange Aar senere vedkendte Blicher sig da ogsaa i det Digt, han oplæste til Laurits Foss's Sølvbryllup, at Læreren og Eleven var to Alen af eet Stykke:

Kan du huske dengang,
Da paa Falsters Vang
Os tumled vi unge Krabater?
Langt heller paa Jagt
Vi gik end gav Agt
Paa Latin, Politik og Traktater.

Men der var mange andre Ting, som i hvert Tilfælde Blicher gav Agt paa, og som i større eller mindre Grad gjordes til Undervisningsemner. Ti »de mange Timer, vi vandrede sammen for at komme til de Steder, hvor Jagten kunde drives, blev ikke bortfjasede. De har været mig nyttige Undervisningstimer,« siger Foss. Som gammel Mand mindes han dette Skoleholderi med virkelig Taknemmelighed. Saadanne Timer var hans »primære Dannelsesskole«. Det var en Mellemting mellem Undervisning og Underholdning, nærmest det sidste, men hvor langt Passiaren end strejfede ud, vidste han

dog altid at lede Tanken hen paa, hvad »der kunde være mig godt og nyttigt«. Kort sagt, Blicher har undervist, som han selv var bleven undervist, da han som lille Dreng sad paa Faderens Knæ eller løb med paa Turene og fik sin første Dannelse ved Fortællinger og venlige Samtaler. Denne Metode var det, han som Lærer baade nu og senere fulgte.

Som altid, naar han følte sig i Harmoni med Forholdene og havde megen Vigeur over sig, var han overordentlig livlig talende. Det at meddele sig, halvt belærende, halvt underholdende, tilfredsstillede en personlig Trang hos ham. Ved saadanne Lejligheder blev Naturfagene ikke forsømte. Der holdtes ivrige Demonstrationer paa Jagtzoologiens og Botanikens Omraade. Lige uden for Gaarden havde de den lille Lund, Holgershaab Skov, men deres Maal laa som oftest fjernere, og de kom meget tit op til den nordlige Kystrand. Lidt ude ligger den kratklædte Ø Dyrefoden, der i Rugetiden var ganske oversaaet med Fugle, og her samlede de Æg. Botanik havde Hovmesteren aldrig faaet Undervisning i, men han havde hos sin Fader og Randers-Rektoren set et Herbarium, og det var tilstrækkeligt. Han samlede nu paa Turene selv et stort Herbarium, ordnede Planterne efter Linné og klistrede dem op paa Papir. Det var hans Arbejde — Eleven indskrænkede sig stadig til at se til og være imponeret af den Færdighed og Kyndighed, som Læreren lagde for Dagen i alt, hvad han rørte ved.

Medens Blicher fra Tid til anden gik stærkt op i saadanne Dilettanterier, blev det stadig til mindre og mindre med, hvad der virkelig angik Skolen. Det blev hurtig Regelen, at naar Omstændighederne ikke stillede sig alt for hindrende, maatte ingen Dag gaa hen uden en forsvarlig Tur. Naar de saa om Aftenen

muntre og straalende kom tilbage og som en Slags Sonoffer til de vrede Husguder afleverede deres Æg, Vildt og Fisk i Køkkenet og derefter med frisk Appetit gjorde Indhug i Falstringernes gode Flæsk, saa rystede Prokuratoren paa Hovedet og mente, at dette Skoleholderi da vist aldrig kunde bære frem mod nogen god Artium. Tiden gav ham da ogsaa Ret. Den Student, som Efteraaret 1803 blev Blichers Afløser, kunde slet ingen Vegne komme med den opløbne Dreng og maatte straks give tabt, og da Laurits endelig ved Indgangen til sit 20. Aar (1806) blev Student (fra Vordingborg Skole), var det med et overmaade ringe Eksamensresultat.

Men saa langt rakte deres Tanke naturligvis ikke. Den Tid, der er gaaet med Glæde, kommer ikke igen med Sorg. De levede i Nuet som de barnlige Sjæle, de begge var. Selv om Vejret var saa galt, at de maatte blive under Tag, vidste Blicher endda at holde sig skadesløs for den tabte Motion. Saa kom Floretterne frem; Laurits skulde lære at fægte, og Hovmesteren greb ogsaa gerne Lejligheden til at vedligeholde den Færdighed, den københavnske Underofficer havde bibragt ham. De tog altsaa en lille Kontra. Overhovedet, den Motion, han følte bekom ham saa vel, maatte ikke forsømmes. Men det skulde heller ikke let ske. Ti hver Aarstid, ja omtrent hver enkelt Dag havde sin særlige Lyst. Revieret udvidedes stadig, og under fælles Eventyr, Strabadser og Farer voksede deres Fortrolighed og Iver. Traf de om Efteraaret ved Solnedgang paa en Flok Brokfugle, betænkte de sig ikke paa at skubbe sig frem paa Maven hen over Plovfurerne, medens de havde Solen bag sig og Fuglene foran. Da disse paa Grund af det blændende Solskær ikke kunde bemærke Jægerne, fik Drengen først Lejlighed til at brænde løs, før Fuglene lettede,

derefter knaldede Blicher, saa de tit kunde bringe et anseligt Bytte hjem. I Rønnebærtiden satte de Doner op, og Kramsfuglene maatte holde for. Naar Jægerne om Vinteren naaede Kystranden, fik de Skøjterne paa og stod ud over Havisen, hvor de ved Vaagerne ventede paa Ænderne. Om Foraaret samlede de Æg, og i den Hensigt plaskede de i en Baad om fra Holm til Holm. Hvad der nu som altid havde den største Tillokkelse for Blicher, var Andetrækket efter Solens Nedgang og før dens Opgang.

Paa Falsters grønne Marker, i de frodige Skove og i Smaalandsbugtens Bølger blev Blicher fra Tæringssotten givet tilbage til Livet. Han, der var kommen omtrent dødfødt til Verden, som havde skrantet gennem hele Barnealderen og ved Indgangen til Ungdomsaarene faaet det haardeste Knæk, lagde her Grunden til den hærdede »Puntlæders-Konstitution«, der ikke alene bærer ham oppe hele Livet igennem, men saa at sige forynges med Alderen, saa »han er nu i sit 63. Aar saa ungdomskraftig, at han paa Jagten gaar dem, han kunde være Fader og Bedstefader til, stoktrætte uden selv at spore Udmattelse«. Og saa Jagten! Den Sport, han hidtil havde taget som Dilettanteri, dyrkede han her for første Gang nu som den vældigste Nimrod. Det blev jo ligeledes hans Trøst i de mørke Manddoms Aar.

Hvor afhærdet han i den korte Tid allerede var bleven, ses af, hvad Strabadser han nu turde byde sit Helbred for at kunne drive Jagten paa en retskaffen Maade. Naar Andetrækket om Aftenen var forbi, gik de nemlig ikke hjem, men kamperede den lyse Sommernat igennem under aaben Himmel for at være til Rede, naar det begyndte om Morgenen. Naar hans Kræfter kunde svare til det, tvivler man om, at Lungerne mindre end to Aar i Forvejen kan

have været saa angrebne, som han antager. Enhver Erindring om den Svækkelsestilstand var da ogsaa som blæst bort af hans Bevidsthed. Nu dyrkedes igen med Iver den Svømmesport, som kort i Forvejen nær var kommen ham saa dyrt at staa. Og Gang efter Gang var de paa Landjorden og ved Vaagerne i Livsfare, uden at de ænsede det synderligt. Blichers Erindringer meddeler, hvorledes han i Skoven havde »skudt en Høg, som blev hængende i nogle af de øverste Kviste af en høj og rank Bøg. Sit Bytte maatte Blicher have Fingre i; det kunde jo ikke være anderledes. Med Møje naaede han op til Toppen; men idet han med den ene Haand griber den dyrebare Høg, gaar Grenen, han træder paa, i Stykker, han taber Holdet med den anden Haand og skrider — dog ikke længere end til en kløftet Gren, der spænder ham forfra om Halsen. Nu var han i yderste Fare for at kvæles, men heldig nok til i rette Øjeblik at faa saaledes fat med Hænderne, at han kunde hæve Halsen ud af dens Klemhærke. Havde dette Redningsmiddel glippet, vilde den stakkels Blicher være bleven anset som Opfinder af en ny Maade at hænge sig paa«. Een Hændelse oplevede de dog, som slog dem med Skræk. De var en Aften silde for Hjemgaaende fra en Tur, der havde foraset dem noget, saa Samtalen imod Sædvane var gaaet i Staa. Drengen drev bagefter med Bøssen paa Armen og Løbet rettet fremad. Det var en gammel Muskedonner, hvis Laas idelig maatte mønstres, hvorfor han ogsaa, naar der var Lejlighed, helst benyttede Lærerens Vaaben. Der maatte sagtens igen have været noget i Vejen med Laasen, ti pludselig klikkede Hanen; var Skuddet gaaet af, vilde Blicher være bleven dræbt eller lemlæstet. Han vendte sig brat; de stirrede et Øjeblik maalløse paa hinanden,

og mange Aar senere, naar de mødtes, maatte de erindre dette rædselsfyldte Øjeblik.

Saaledes bevarede Udfartslivet ved idelige Eventyr og Farer sin friske Lyst, saa Dagene aldrig gled over i interesseløs Enstonighed. De to Landstrygere bar i sig selv Kilden til megen Glæde. Under det Forbund, de i al deres Uefterrettelighed havde indgaaet til Frihedens Nydelse, var de omtrent hinanden nok. Som det var Studenten en Glæde at meddele sig, havde han i sin Elev den taknemmeligste Tilhører, han kunde ønske sig. Fra de nærværende Ekspeditioner sprang hans Tanke tilbage til Farterne paa Alheden, i Gudenaa-Egnen og Hads Herred. Mange af de Sagn, som knyttede sig til Drengetidens Tumleplads, dukkede frem for Hovmesteren; og Laurits maatte ikke have været en normal Dreng, om han ikke havde været saa glad for dem som for den bedste Morskabsbog. I en Alder, hvor man hellere ser frem end tilbage, fik Blicher saaledes Lejlighed til at fastholde og klare sine første Indtryk af de Egne, hvortil hans Manddoms Digtning skulde knytte sig. Naar han fortalte om »Jylland og Jyderne«, var det ikke i isolerede, farveløse Træk; Skikkelser og Begivenheder rykkedes ikke ud af det Sceneri, hvori de hørte hjemme, men løftede sig paa Baggrund af den brune Hede med de ensomt pibende Hjejler, meldes der.

Med saa meget stærkere Forundring og Glæde maa han da være slaaet af Falster-Landets Natur, alt det frodige, grønne, han færdedes i, og som slyngede sin friske Krans om det Vaar- og Sommerliv, hans Huslærertid blev. »Hvilken Forandring for mig nittenaarige Lyngmand, da jeg som Hovmester kom til det yndige Falster! Disse Marker med ægyptisk Kornrigdom, disse herlige Skove, saa frodige, som om de

var indførte fra Australien — jeg spurgte mig selv: er du virkelig i Danmark?« hedder det i Novellen »Skinsyge«. Da Landsbydegnen er kastet i Land ved Korselitse paa Falster, skriver han i Dagbogen: »Hvilket yndigt Land er dog dette! Alt i sin fulde Flor. Skoven grøn og Markerne grønne. Blomster alle Vegne. I Sibirien er der endnu Vinter. Gud ske Lov for saadant Bytte!« Oftere nævner han ganske vist ikke Øen. Dens »flade Former og plumpe Grønhed« — for at bruge Aarestrups Karakteristik — har jo heller aldrig fundet sin Digter. Men for Blicher har Falsters landskabelige Præg dog haft noget af den »Emalje«, som, siger han i »Fjorten Dage i Jylland«, tryllende Erindringer forlener et Landskab; og naar han atter og atter besynger den Foraarslund, der saa hans Ungdoms Glæde, tænker han ikke mindst paa Falster, hvor, som Ingemann synger,

> Den rige Rugmark bølger
> Bag Vejens Pilehegn.
> De susende Bøgeskove
> Er Sommerens Sejerstegn,

og meget af det hengivenhedsfyldte Venskab, hvormed Blicher knyttedes til Ingemann, beror sikkert paa fælles Kærlighed til

> Den lille grønne Ø
> Imellem de dybe Sunde
> Og brusende Østersø.

Som vi har set, havde Hovmesteren rigelig Anvendelse for al den Tid, han egenmægtig bjærgede sig fra Skolearbejdet, og dog fik han under alle sine Dilettanterier Lejlighed til at færdes saa meget blandt Folk, at han ogsaa paa Selskabelighedens Omraade gjorde Fremskridt, der senere kom ham svært til Gode. Det vigtigste Udgangspunkt var Provstefamilien i Gunslev, hvortil den syge Slægtning paa

Holgershaab ganske naturligt tyede. Slægtskabet er dog fjernere end angivet i Novellen »Skinsyge«, men Divergensen er saa iøjnefaldende, at den kun kan bero paa en Skrivefejl. Provst Didrik Blicher, Gunslev, var en Brodersøn af Steens Oldefader, altsaa Sønnesøn af Præsterækkens første Mand, Jens Nielsen Horsens, saa Novellen har Ret i, at »han var da af Blodet, og der var godt Blod i ham«. Det maatte ogsaa have været meget tyndere, om de to Blicherter ikke straks skulde have fundet hinanden. »Jeg ved ikke andet imod ham end, at der aldrig maatte lægges i Kakkelovnen førend den første December. Følgen deraf var, at man i Gunslev Præstegaard frøs af og til i November — som jeg selv har gjort — og at hans Døtre, hvilket jeg ofte har set, gik med Uldvanter i Køkken, Spisekammer og Fadebur. Da de alle fire endnu [1844] er levende, kan de sige, om jeg lyver.«

Det var klart nok de rette Folk, den forknytte, hypokondre Student var kommen i Hænderne paa. De af Novellen »Skinsyge« anførte Linier viser ganske godt den ukuldskære, myndig-muntre Husfader i de høje Stuers rene Luft, og det er mere end sandsynligt, at netop han har holdt Steen saa nær som muligt til den Kurmetode, hvormed denne havde begyndt at afhærde sig i Hovedstaden. Overhovedet, det er ikke uden Interesse at vide, at Studenten er kommen meget hos denne Mand, der er Stammens sundeste, mest retvoksede Skud, en mere harmonisk Natur og et lykkeligere Temperament end nogen anden af den talrige Præsteslægt. »Husets Indvortes, bestyret af hans fortræffelige Kone og forskønnet af hans elskværdige Børn, svarede i alle Dele til det Udvortes. Man befandt sig der overmaade vel. Selskabelighed, Venskab, Frihed, Orden, Skønhed, fin

Levemaade, fornuftig og vittig Samtale, alt stemmende Sindet til Glæde. O, de uforglemmelige Dage,« siger hans Kollega, J. Paludan, i en Nekrolog i Minerva, 1805, »da jeg i dette humane og behagelige Hus ved Siden af den dydige Professor Glahn, den ædle, djærve Kommandør Wulff og min hensovede Blicher deltog i de ubeskrivelig søde Glæder, som Forstand og Hjerte forstaar at meddele Venner«. Denne Lovtale faar et betydningsfuldt Supplement i de Digte, N. F. S. Grundtvig har skrevet om Provstefamilien.

Var i denne Kres jeg blevet,
Gladere jeg havde levet,

hedder det i et af dem, »Gunslev Have«.

Hvad angaar Provstens »fornuftige Samtale«, er det ikke vanskeligt at forstaa, i hvad Retning den har paavirket Studenten. Den har drejet sig om Tidens store Spørgsmaal, det Reformarbejde, Provsten tog saa energisk Del i. Han havde arvet al Slægtens Arbejdslyst; men bag Iveren laa en bestemtere Vilje, der aldrig, som til Eks. hos Randlev-Præsten Niels, fik Præget af Halstarrighed eller Rastløshed, hvorfor han fik udrettet meget mere og kunde henvise til de smukkeste Resultater af sin Virksomhed, som Paludan omtaler udførligt. Men trods alt dette var der aldeles intet rustificeret eller arbejdstungt over ham. Han havde faaet »ej alene en videnskabelig,* men og en galant Opdragelse«. Fra de første Studenteraar havde han med »Sving« bevæget sig mellem fine Folk og som Hovmester hos højfornemme Herrer vidst at vinde disses Bevaagenhed.

* Naar alle Beretninger strømmer over af Ros over denne Mand, kan der dog gøres opmærksom paa, at der vistnok var Maade med Videnskabeligheden. Den har i hvert Tilfælde intet Udtryk faaet i hans faa Skrifter, og han fik *non contemnendus* til sin Embedseksamen.

Det var en af dem, Frederik d. Femtes bekendte Yndling, Grev Adam Gottlob Moltke, der mod at overlade Regeringen Kaldsretten til en af Bregentved-Godsets Kirker havde været i Stand til at skaffe Didrik Blicher det gode Embede i Gunslev. Allerede ved at omtale sine egne Ungdomsoplevelser har Provsten bragt Bud fra en Verden, der maatte interessere Steen stærkt. Og naar han vendte sig til sin Fader, den tidligere omtalte Stokkemarke-Blichers bevægede Liv, førte hans Fortællinger midt ind i det Tidsrum, som Blichers »historiske« Noveller spænder over. Peder Blicher i Stokkemarke, Søn af Slægtens Stamfader, Bælum-Præsten, havde som Feltpræst været med i Brabant og deltaget i den nordiske Krig, den Krig, af hvilken vi i »En Landsbydegns Dagbog« ser et lille Billede. Et lille Træk i »Herremanden og Vinhandleren« (Saml. Noveller, 1882, IV B., Side 52, Anm.) viser, at Steen er bleven gjort bekendt med sin Slægtnings Karakter; hans eventyrlige Levnedsløb er heller ikke forblevet ham fremmed, og ind i Provstens Fremstilling er gledet gamle Krøniker, som Studenten nok skal have fundet saa »vittige«, at de sikkert gaar igen i de mange Præstehistorier, selv om vi med Vished kun kan nævne eet Træk som stammende fra denne Kilde.

Den »Politur og Anstand«, Didrik Blicher havde erhvervet sig i sin Ungdom, var ikke bleven slidt af paa Arbejdsmarken, men prægede hele Huset, saa det var Midtpunkt for en blomstrende Selskabelighed. Paa denne Præstegaard, hvorhen mange havde Ærinde, blev Steen Blicher bekendt med den elskværdige Professor Glahn, Provst i Nabobyen Riserup, og dennes Svigersøn Budtz paa Elysium. Dem besøgte han ofte. Det falder da heller ikke unatur-

ligt at tænke sig, at det var hos Provst Blicher, at han gjorde sit betydningsfulde Bekendtskab med Digteren Olufsen, der boede kun et Par Mil borte, og da Indledningen var gjort, var Vejen til Næsgaard let at finde for en Fodgænger som Blicher. Foss vil ganske vist erindre, at Hovmesteren ikke særlig ofte kom paa Næsgaard; paa den anden Side ved vi, at Bekendtskabet allerede under Huslærertjenesten kom saa vidt i Stand, at han under sit følgende Københavnerophold søgte Raad og Hjælp hos Olufsen, der imidlertid ogsaa var flyttet til Hovedstaden. Ogsaa et andet kært Ungdomsvenskab lader sig med megen Sandsynlighed henføre til Huslærertiden. Det er den godt fyrretyveaarige Jurist Faye, der som Formand for den Kommission, der ansatte Arealskatten for Lolland-Falster, 1803 laa paa Øen; han havde en lille poetisk Aare, og det er ham, Blicher i sine Erindringer omtaler som den »poetiske Amtmand«, han paa sine gamle Dage besøgte i Thisted, og til hvis Minde han har skrevet et smukt Digt.

Jo, Hovmesteren vilde med Glæde have sandet Nekrologens Ord om, hvor godt alle befandt sig paa Gunslev Præstegaard. Her var den aandelige Atmosfære, han altid befandt sig bedst i, i fuldt Maal den kultiverede Borgerlighed, han i Begyndelsen af sin Studentertid forgæves havde anstrengt sig for at komme indenfor. Og naar han siger, at han indtil et Stykke forbi Tyveaarsalderen følte sig forlegen mellem fremmede, navnlig mellem Damer, saa er dog Omslaget blevet forberedt her. Vi hører netop, at »overalt, hvor Blicher kom paa Falster, var han vel set, gererede sig smukt og tvangfrit, det vil sige uden Affektation, i Dame- som i Herreselskab. Hans Konversation var underholdende, han sang og mu-

sicerede gerne«. Han havde Rekonvalescentens fintmærkende Sanser, friske aabne Modtagelighed, taknemmelig-glade Forundring og den dermed forbundne Akklimatiseringsevne. En til hans Levnedsmeddelelser føjet Fodnote giver Oplysning om, hvor receptivt frisk hans Sind var netop i denne Periode. Idet Noten nemlig er knyttet til Omtalen af Rekonvalescenstiden efter den svære Sygdom 1837, ses den at referere sig ogsaa til Falsteropholdet: »Han genkender daglig de samme Indtryk, som sanselige Genstande, Luftfænomener, den eller den Blomst, den eller den Musik *frembragte i det lette, livsglade Ungdomssind.*« Disse faa Ord er det værd at mærke sig, ti de er i Virkeligheden de eneste, der direkte nævner den Ungdomsglæde, hans Manddoms Digtning besynger.

Og saa Arnelykken, om hvilken der i Novellerne skærmes saa ømt! I hvilken Periode af sit Liv har han i saa høj Grad som her hos Provstefamilien haft Lejlighed til at se og nyde saadan blomstrende Lykke? »Hvad er det dog for en velsignet Gave, denne snaksomme Munterhed, der som et elektrisk Stød meddeler sig til alle og tvinger selv den bedrøvede til at le med Taarer i Øjnene, at kunne vende den lyse Side op paa alle Ting, gribe enhver Glæde i Flugten, spøge med Vid og skæmte uden at fornærme.« (»Juleferierne«).

I saadanne Omgivelser var det, han lærte at føre sig, og han gjorde, som vi hører, ingen daarlig Figur. Den unge Slægtning var en Mand af mange Kvaliteter, der kunde gøre det gode, gamle Blicher-Navn Ære. Han havde over sig en klædelig frisk Forfængelighed. Med Glans havde han absolveret sine Eksaminer, som han selv paa sine gamle Dage ikke kunde lade være at vifte med; Provsten og Professor

Glahn har vidst at vurdere hans Færdighed i Latinen; den berejste Olufsen har med Respekt anerkendt hans store Fremskridt i Engelsk, og den Skovrider, som Foss's Erindringer og Falster-Novellen nævner, og under hvis Revier den bekkasinrige Gunslev Mose laa, skal nok have indrømmet, at Hovmesterens Jagtbedrifter og Jagtkrøniker var al Ære værd.

Heller ikke mellem »de dejlige Piger« var han nu længer tilovers. Dem regalerede han med Konversation, Sang og Musik; Fløjten trakterede han rent ud med Mesterskab, fandt man. Provsten havde fire Døtre, alle i Alderen fra tolv til tyve, og de har uden Tvivl været ham gode Læremestre med Hensyn til Damers Omgængelse. Han har sikkert gjort langt bedre Figur end den høje, alvorlige, unge Mand, der fra det nærliggende Torkildstrup paa samme Tid begyndte at faa sin Gang i Gunslev Præstegaard og ogsaa senere hjemførte en af Provstens Døtre, N. F. S. Grundtvig, der blev gift med Margrethe Blicher. Hovmesteren var saa fortrolig med dem, at han kaldte dem Tanter, »hvorvel de var baade unge og smukke«. Skønt man jo lagde sent i Kakkelovnen paa Præstegaarden, skulde man fejle meget, om han ikke undertiden har haft det varmt nok, naar han sammen med disse Tanter færdedes i Køkken, Spisekammer og Fadebur.

LÆSNING · FERIELIV KLUBGLÆDE

Medens Blicher, sorgløst vegeterende og behageligt optaget af alle sine Dilettanterier, slentrede om paa Falster-Landet, var Oehlenschlägers første Digtsamling udkommet, og Steffens havde holdt sin første Forelæsningsrække. Luftninger fra Hovedstadens litterære Røre naaede kun langsomt og i meget ringe Grad ud i Landet, og hvad Bemærkninger den tyveaarige Student har hørt Falstringer som Provst Blicher, Professor Glahn og Agronom Olufsen ofre den unge Romantik og den tyske Doktor, har sikkert været saa strenge og affejende, at hans Interesse ikke er bleven vakt dernede. Men herinde talte man næsten ikke om andet; den første Kending fra Horsensianer-Kresen paa Kultorvet, han traf, kunde give ham rigelig Underretning. Alt nyt, af hvad Art det var, havde paa Forhaand hans Interesse, og angest, som han var, for, at han under det lange Landophold skulde være bleven distanceret, ilede han med at slutte sig til den store Flok, der fyldte Ehlers' Kollegiums Sal, da Steffens netop nu begyndte en ny Forelæsningsrække.

Det maa dog straks bemærkes, at denne Oplysning ikke stammer umiddelbart fra Blicher, der ingen Sinde omtaler Steffens's Virksomhed eller blot nævner hans Navn, ligeledes, at den er af meget ny

Dato, idet Fr. Barfod 1862 meddelte som noget »mindre bekendt«, at Blicher var bleven »vakt og revet med af Ypperstepræsten«. Oplysningen om ham som Steffens's Tilhører faar staa ved sit Værd, da Meddeleren vel har sin Viden fra Blicher selv; men derud over maa man vist tage sit Forbehold. Paa det Tidspunkt, da Barfod lærte Digteren at kende, var det erkendt og fastslaaet, at den store Rejsning i Litteraturen dateredes fra disse Forelæsninger; det at have været Steffens's Tilhører ligesom gav Relief. Over for sin trediveaarige entusiastiske Beundrer kan Blicher, der aldeles ikke regnedes med til Lavet, godt et enkelt Øjeblik ganske uvilkaarligt have knyttet en snævrere Forbindelse mellem sin poetiske Udvikling og Ypperstepræstens Tale, end han maaske ved nærmere Overvejelse turde fastholde stemmede med det faktiske Forhold.

Ti naar, som Grundtvig siger, faa eller ingen forstod noget sammenhængende af Doktorens Ord, hvorledes mon det saa er gaaet Blicher? Mon ikke navnlig han har savnet den væsentlige Betingelse, som den docerende straks (i den første trykte Forelæsning) fordrer af sine Tilhørere: Intuitionen, »den indvortes Anskuelse, som fatter enhver enkelt Del sammen til et Helt, sætter det absolut hele, ene som det reelle og ved denne omfattende Anskuelse fortrænger enhver fremmed Forestilling, som ikke nødvendig maa tænkes i Sammenhæng med hele«. Han hørte jo netop hjemme i »den store Hob«, som Steffens i sin første Forelæsningsrække straks vender sig imod, der nærer »den almindelige Fordom mod Filosofien«. Han var ikke videre og kom aldrig videre end til en rent upersonlig Interesse for det 18. Aarhundredes Filosofi, den anvendte, den, der angaar Morallæren eller forliger sig med eksakt Natur-

videnskab. Al anden Tænkning var Metafysik, noget, han mundtlig altid stemplede som kristendomsfjendsk. I sine Skrifter tog han sig bedre i Vare; dog er der ogsaa her et Par Steder, man i saa Henseende kan lægge Mærke til. Mellem de Mærkværdigheder, der forevises paa Viborg Snapsting (»Jyllandsrejsens« 5. Døgn), er ogsaa

> Sjælen af en Karuds
> Vel konserveret i Spiritus,
> Af hvilken — det læres i Metafysik —
> Vor egen *per emanationem* udgik.

Hvad der sigtes til hermed, er Udviklingsteorien, der jo ogsaa i vor hjemlige Litteratur glimtvis antydes ofte længe før Darwin. Men betegnende for hans Uvilje mod Spekulationen i det hele er det, at der her polemiseres ikke med Naturfilosofferne, men tværtimod med en Repræsentant for det 18. Aarhundredes Filosofi, Treschow, der fra Kristiania kaldtes til København netop for at danne en Modvægt mod Steffens. Med de af »Jyllandsrejsen« citerede Linier kan* nemlig jævnføres følgende af Provst Fr. Schmidts Dagbøger (Side 38—39): »Blandt de Ideer, som jeg ikke kan komme til Rette med, var den, som Treschow i en af sine Forelæsninger [1807] skal have debiteret og endnu holder fast ved, og som Moldenhawer og øvrige Teologer skal have taget ham ilde op, at Menneskene oprindelig har været Mollusker og gennem uendelige Gradationer er stegne til deres nuværende Art og Skikkelse, en Ide, som han anser næsten til Evidens bestyrket ved den Proces, som foregaar med Mennesket i Moders Liv fra dets Oprindelse af og gennem dets hele Udvikling dèr, som synes at tilkendegive, at det

* Som Professor Sophus Bauditz har været saa venlig at gøre mig opmærksom paa.

oprindelig er et Vanddyr eller Mollusk.« Ganske aabenhjertet er Blicher et andet Sted (»Min Tidsalder«, Side 101): »Den nyeste Filosofi, der udsprang af en Königsbergsk Professors Hjerne og derefter har spøgt i nogle andre Tyskeres, er, nøje betragtet, ikke stort andet end tomt Grubleri, der kun kan tjene til at forvirre flere andre Hjerner, alt uden praktisk Nytte. Kant! Fichte! Schelling! Oken! og hvad I ellers hedder, I, deres mange Disciple! Hvad har I virket med eders spidsfindige Tænkeregler! Hvad har I frembragt med eders tykke Bøger, som ellers nu ikke har stort flere Læsere end Forfattere — ikke stort mere end Bonden Klejnjog med hans Plov; han skaffede dog Føde for Legemet, men I lavede bitter Mikstur for Sjælen. Sokrates! Plato! Aristoteles! Cicero! Dersom I nu kunde se op herind i de germanske Akademier, mon I da ikke vilde bortvende Øjne og se hen til det gamle ved Minervas Stad? Naar der kommer saadan noget broget Tøj fra de filosofiske Væverstole daraussen, saa maa vi herinde endelig have fat paa det; men hvad vi væver, bliver som oftest allobrogisk. Det kan da ogsaa være det samme, for Spørgsmaalet efter saadanne Tøjer saa vel som efter andre trykkede Varer er ikke betydeligt.« Bemærkningen om Naturfilosofien og Hegelianismen (hvilken sidste Blicher med J. L. Heiberg for Øje nærede en ganske særlig Uvilje imod) og selve de sammenstillede Navne viser ubarmhjertig hans fuldstændig manglende Interesse for og den deraf følgende helt svigtende Viden om de Ting, han taler om — i den Grad, at det trods Barfods Paastand bliver næsten umuligt at antage, at Blicher har følt sig i nogen som helst Taknemmelighedsgæld til Steffens's Forelæsninger.

Men det udelukker ikke, at han uden at vide det

kan skylde dem meget. Steffens's anden Forelæsningsrække, den, Blicher hørte, var nemlig ikke i første Række rent filosofisk, men noget mere litterærhistorisk og æstetiserende. Foruden Schelling behandledes navnlig Tieck, Goethe, Shakespeare og Calderon. At alt, hvad den docerende saa hos de store Aander, skulde tjene et bestemt filosofisk System, Identitetsfilosofien, at »af det dybere Blik over Naturen, Historien og vort inderste Gemyt udspringer det filosofiske Problem som af sin egentlige Kilde«, det lod Blicher blive Doktorens Sag, det forstod han ikke, det interesserede ham ikke. Men med sin friske Videlyst og nøgterne Jyskhed forstod Studenten bag den begejstrede Retorik og de mange sære Kunstord at fastholde de Kendsgerninger, der blev til Næring for hans kundskabshungrige Sind. »Jeg gaar ud fra Fakta. Jeg ræsonnerer, jeg demonstrerer ikke. Jeg opvækker Anelser, men disse giver ingen Evidens,« sagde Steffens. Dog netop kun det i Forelæsningerne, der demonstrerede Fakta, blev af Betydning for den jyske Student. Kun paa den Maade kunde han faas i Tale; det gav ham just saadan Evidens, at hans Opmærksomhed vaktes. Medens den talende lod sig rive med af sine vide Syner over Verdenslitteraturens Storværker, anvendte Blicher »det elendige Middel«, som han stadig advaredes imod, og som »den fladeste Trivialitet bestandig er beredt til at benytte sig af«, at rive Enkelthederne ud af deres Sammenhæng og holde fast ved dem. Og dog saa han nu Gang efter Gang, ikke i dunkle Anelser, men tydeligt for sit jyske Blik, de evige Ideers lysende Egne.

Det var Indledningen til de Læreaar, om hvilke det hedder i Levnedsmeddelelserne: »Fra Efteraaret 1803 til 1807 opholdt Blicher sig, paa nogle Sommer-

rejser nær, i Hovedstaden, mest i Selskab med de døde — de nemlig, som bestandig gaar igen paa Jorden, og som i København særdeles og i Mængde spøger bag Slottet og paa Runde-Kirkes Loft.* Han lagde sig især efter levende Sprog, Historien, Geografien og Poesien.« Hvor knappe end disse Ord lyder, mærker man sig dem dog. Han tegner her i al Beskedenhed, vist uden selv at vide det, et smukt, lyst Billede af en virkelig Student. Naar vi efter »de mørke Manddoms Aars« Begyndelse for det meste ser Blicher gribe fejl, ser ham paa tværs af Forholdene og i forkert Gænge, vilde man ønske, man kunde se hans Skikkelse i et skarpere Rids end det, de anførte Ord giver; man vilde ønske, man noget bedre kunde fastholde Billedet af den ægte Musernes Søn, der med frisk Blik ser op mod det himmelske Lys.

Hans økonomiske Kaar henviste ham til snarest at faa en Embedseksamen og komme i Brød hurtigst muligt. Naar han trods det søger de frie Studier, oven i Købet ad næsten ubetraadte Stier, hæver han sig et godt Stykke op over det almindelige Niveau for Datidens Studenter. Det laa nemlig endnu meget lavt, og vi har i saa Henseende en interessant Beretning, som der her synes at være særlig Lejlighed til at minde om. I Afhandlingen »Om Videnskabelighed« (i »Minerva« for Marts 1807) hævder den unge Grundtvig, at de tre Fjerdedele af Studenterne er Folk, som ikke kan anden Historie end den, de i Skolen lærte nogle Stumper af, og som ikke ved andet om Poesi, end at det er noget, der som oftest er Løgn og rimer sig eller dog, Gud ved hvorfor,

* Det kongelige Bibliotek (hvis Adresse i Københavns Vejviser 1809 er »Tøjhusgade bag Slottet«) og Universitetsbiblioteket, der var anbragt paa Trinitatis Kirkes Loft.

klinger smukt; fremdeles, at Studenterne i Regelen ikke har noget højere Maal end i bedste Fald første Karakter til deres Eksamen og derpaa et godt Embede. Efter denne sorg- og harmfyldte Klage fortsætter han med Ord, der giver Blichers knappe, stilfærdige Beretning om sine Biblioteksstudier et ganske ejendommeligt Relief: »Af Frygt for, at man skal tro, jeg dog vel blandede for meget sort i mine Farver, vil jeg bede enhver, som har Lyst og Lejlighed, betragte Udlaansprotokollerne og Læsesalene paa Kongens og Universitetets Biblioteker. Mange Studenter vil de vist ikke møde i disse Musernes Helligdomme, og meget Papir forbruges vist næppe til deres Navne. Find først den ene Fjerdedel, som jeg med temmelig rundt Tal har angivet, og er der flere Navne, staar de sikkert for en ny Roman eller et Skuespil i strengeste Forstand, som ej var hjemme paa Lejebiblioteket, og som dog Laaneren enten selv maatte have eller skaffe til Tidsfordriv for en af sine aandfulde Veninder.« Under saadanne Forhold maa man med Molbech (Brev af 3. August 1839 til Grundtvig) beklage, at Blicher i de biografiske Data, han sendte Molbech til hans Antologi, har været lige saa tavs om sine Studier som i Erindringerne.

Alligevel er det maaske muligt nogenlunde at danne sig et Skøn over Fremgangsmaaden i hans Studier og over hans Læsnings Art. Den virkende Kraft var den fra Faderen arvede filologiske Interesse, der nu, da han med anden Eksamen havde de gamle Sprog fra Haanden, gled over paa de nyere. Nu var det imidlertid dengang forbundet med ikke faa Vanskeligheder at drive saadanne Studier. De faa Begyndelsesgrunde, han i Forvejen havde erhvervet sig, skyldte han Faderens eller snarere Olufsens Anvisning, ti hverken Latinskolen eller Universitetet havde endnu

faste Lærere i Kultursprogene, om der end begyndte at melde sig Krav herom, og Interessen for disse Sprog var i stærk Stigen. Nogenlunde Færdighed i Forfatterlæsning kunde man erhverve sig ved at sammenholde fremmede Skrifter med danske Oversættelser, og den Fremgangsmaade var Fattigfolk som Studenterne henviste til. (»Af C. L. Strøms »Ungdomsminder«« i Vor Ungdom 1891, Side 111.) Vilde man derimod dybere ind i et Sprog, var Regelen endnu den, at man en Tid tog Ophold i det paagældende Land. Det var en Udvej, Blicher et Par Aar senere spekulerede stærkt paa, men han opgav den, vel sagtens fordi han manglede Midler. I Hovedstaden fandtes ganske vist mere eller mindre professionelle Parlører, men de var Blicher for dyre, naar det skulde være gode Kræfter; han var saa smaat beslaaet, at han ikke engang havde Raad til at købe sig gode Ordbøger. Men han var opfyldt af Iver og tog paa sin Læsning med et saa lykkeligt praktisk Greb, at det skred godt. Hvad Gloser og Vendinger han standsede ved, skrev han ud for den følgende Dag at slaa dem op i en Ordbog paa et af Bibliotekerne, og saaledes naaede han hurtig stor Oversættelsesfærdighed.

Han spredte sig overmaade vidt. Af den noksom bekendte Annonce, hvormed han agtede at søge Plads som Herregaardsskytte, hører vi, hvilke Sprog han mente med større eller mindre Færdighed at magte. Han kunde med lige saa stor Sandhed have nævnet endnu flere, og saa længe han levede, vedblev han at tage nyt Land under Kultur; da han i Trediverne kom paa den anden Side af Ejderen og Øresund, er der baade Hollandsk og navnlig rigeligt med Svensk i hans Skrifter; og paa Himmelbjerget holdt han en Tale paa Svensk. Selv Russisk gik han ikke af Vejen

for (se Novellen »Stodderkongen«). Og dog holdt han sig ingenlunde alene til Sprogets leksikalske Side. Det var kun Udenværkerne. En af Novellerne (»Kæltringliv«) oplyser, at Grunden til, at han aldrig lod nogen Lejlighed til at samtale med en Udlænding ubenyttet, var den særegne Behagelighed, den sødtpirrende Overraskelse, det voldte ham at familiarisere sig med fremmede. Det var ham en intellektuel Glæde saaledes at akklimatisere sig. Sprogene var Midlet til at komme i Rapport til hele den brogede, livsbevægede Verden, der ellers var ham, den fattige Svend, lukket. Han anlagde for saa vidt sine filologiske Studier ideelt nok, som det sproglige nærmest blev en Bidisciplin under den almindelige Kulturhistorie. Han var nøgtern Jyde nok til ikke at tabe »Realierne« af Sigte. Og naar Steffens talte om Litteraturen, gik den filosofiske Tolkning langt over Blichers Forstand, men Værkerne interesserede ham alligevel saaledes, at han ikke blot maatte læse dem, helst i Originalsproget, men ogsaa skaffe sig Besked om Digterne og deres Hjemlands Historie og Natur.

Der er, naar vi undtager et enkelt Omraade, vi straks kommer til, ingen Grund til at forsøge en i det enkelte gaaende Undersøgelse af hans Læsning. Den var lige saa spredt og broget som det lille Skrift, »Min Tidsalder«, hvori han paa sine gamle Dage lægger sine Interesser og Kundskaber for Dagen, og hvori han paa 120 Sider passiarer om Alverdens politiske Historie og endda faar Plads til Specialkapitler for Opfindelser, Teologi, Billedhuggerkunst, Musik o. s. v. Skønt han nok en Tid igennem kunde tage en Sag med en vis Grundighed, savnede han helt Plan i sine Studier. Opfyldt af Iver for, hvad han for Øjeblikket var beskæftiget med, flagrede han fra Engelsk og Tysk til Græsk og Latin, fra Germanien

og Vesteuropa til Østerland, fra Goethe og Schiller, Pope og Milton til Sakuntala, fra Historie til Teologi, fra Geografi til Æstetik. Betegnende for Arten af hans Kundskabstrang er det, at hans Yndlingslekture endnu i disse Aar ligesom i Drengetiden var Rejsebeskrivelser som f. Eks. Fischers »Rejse gennem Spanien«.

Mest befrugtende for ham var vel nok Skønlitteraturen. For Digtningen havde han ikke saa lidt af den virkelig universelle Smag, som hans Læredigt »Digterrang« kræver hævdet:

> Jeg hjertelig ad Jean de France ler,
> Og dybt bevæget jeg med Hamlet græder.
> Jeg smilende paa Don Quixote ser
> Og smelter, naar Temoras Digter* kvæder.
> — — —
> I Blomsterhaven den forgæves gaar,
> Som Rosen ene mægter at fornøje.
> Er Rosen rød, saa er jo Liljen hvid,
> Violen blaa og Tulipanen broget.
> Hver har sin Lugt og hver sin Ynde blid,
> Hver har sin Dyd, skønt hver dog fattes noget.

Der var dog eet Omraade, til hvilket han først og sidst og med stedse større Interesse vendte tilbage, nemlig Engelsk. Dels fordi den britiske Litteratur tiltalte ham mest, dels fordi han haabede snart at kunne foretage en Englandstur, var det ham magtpaaliggende at komme grundigt ind i dette Sprog. Men det kneb navnlig med Udtalen, saa vi allerede under Falster-Opholdet, og han maatte tage Undervisning.

En Manuduktør, der ikke stillede uoverkommelig store Krav, fandt han i »en Mariner, en indfødt Londonner«. For at faa Lejlighed til at høre og tale Sproget tog han om Aftenen denne med hjem paa sit Værelse og parlerede med ham, og Honoraret for Undervisningen var Adgang til Studentens tarve-

* ɔ: Ossian.

lige Aftensbord. Manuduktørvalget er meget betegnende for, hvor praktisk Blicher tog paa Sagen, hvorledes han, naar Forholdene bød det, kunde se bort fra alle Ambitionshensyn. Ti det at have en saadan Manuduktør skulde ellers ikke give Relief. Marinerne var en Bande tøjlesløse Lejesoldater, sammenløbet Pak af meget forskellig Nationalitet — Hovedparten var for øvrigt ikke Englændere, men Tyskere — og vi hører ofte tale om, under hvilken frygtelig Mandstugt de holdtes paa Vildersgades Kaserne, og hvorledes Slagsmaal og Desertation hørte til Dagens Orden til Trods for de barbariske Straffe. Denne Mariners Undervisning var den eneste, han fik; men den var ham ogsaa »meget nyttig«, siger han, ti han blev »saa færdig i Udtalen, at flere end een Englænder har antaget ham for Landsmand«. Særlig sikker skal han dog nok aldrig være blevet — selv om det vel nok kan betragtes som en *licentia poetica,* naar han i Oversættelsen af en gammel engelsk Ballade rimer *prud* og *ud* paa *Robin Hood* og i en Note oplyser, at dette Navn »udtales *Huud*«. Nok er det, han troede sig helt perfekt, og det at konversere paa Engelsk voldte ham en ganske barnlig Glæde. I sin Iver for at faa »den sødtpirrende Overraskelse« ved saaledes at »familiarisere sig« med fremmede kom han undertiden til at praje gode Landsmænd, der ikke kendte andre Tungemaal end Dansk, paa Britermaalet. Denne forfængelige Glæde over sin Sprogfærdighed viser han ogsaa undertiden i Novellerne, som naar han ganske umotiveret anbringer en Oversættelse af Shakespeares »Ode til Nattens Fugl« (When icicles hang by the wall) som Fodnote til »Et Eventyr paa Himmelbjerget«.

Et Par Maaneder efter sin Ankomst fra Falster, endnu medens Steffens talte, gav Blicher sig i Lag

med Miltons »Det tabte Paradis«, en Digtning, som den tyske Doktor næppe har sat særlig højt. Men det var navnlig Forfatterne fra det 18. Aarhundrede, især fra dets første Halvdel, Blicher søgte til, og det er værd at lægge Mærke til, at lige efter Forelæsningernes Slutning hentede han Bind paa Bind af den engelske Forfatter, Pope, som Romantikerne betragtede som deres særlige Fjende: »Poppe hedder han, Pope burde han hedde« (St. Hans Aftens-Spil). Romantikernes Haan afficerede ikke Blicher. Deres Tale om det sorgløst slumrende Geni, der pludselig rejser sig i sin Vælde, havde ikke Adresse til ham. De Blicherter var aldrig naaet videre, end deres personlige Arbejde havde bragt dem. Men i Pope, den engelske Klassicismes ypperste Repræsentant, fandt han en Dannelse og et Talent, han kunde forstaa og vurdere, og saaledes som den engelske Digter allerede fra sit 10. Aar havde hængt over Bøgerne og slugt Alverdens Litteratur og med sin fænomenale Hukommelse havde indprentet sig alle de skønneste Steder, saaledes var det, Blicher nu søgte at danne sig. I Popes Sprog, det klareste, man havde hørt, i hans Vers, de mest letløbende og velklingende, man kendte, fandt Blicher udtalt Idekresen for den Borgerlighed, i hvilken han selv hørte hjemme. Her var intet af det eksentriske Sværmeri, der nu skulde kaldes Poesi; Fantasien var stadig tøjlet af Fornuften. Navnlig den engelske Digters Æstetik, fremsat i Essay on criticism, en Studie efter Horats's Ars poetica, kunde han tilegne sig, og flere Linier i det tidligere anførte Læredigt »Digterrang« er en ligefrem Oversættelse af dette Essay. Pope var overhovedet Blichers store Kærlighed, og han bevarede stadig sin Interesse for ham; til Trods for, at den almindelige litterære Udvikling bar i en anden Retning, var

han senere ivrig for at oversætte og efterligne ham. I »Sneklokken« har han optaget en Oversættelse af Popes allerberømteste Arbejde, det komiske Epos »The rape of the lock«; i Rahbecks Tilskuer 1817 Nr. 5 og 6 findes »Eloise til Abelard, efter Pope«, og Aaret efter udgav han en Efterligning af det sidstnævnte Digt: »Abelard til Heloise, et Digt«, Kbhvn. 1818.

Allerede i disse Aar stiftede han vistnok ogsaa Bekendtskab med de store Prosaskribenter, Skaberne af den nationale Roman: Defoe, Sterne, Goldsmith o. s. v. Deres brede, beskrivende, ræsonnerende Skildring af engelsk Folkeliv og Lovprisning af engelske Dyder maa have tiltalt ham særligt og ydet hans friske Læselyst den sundeste Næring.

Men den unge Students Gemyt var ikke regelret nok til, at de nøgterne engelske Aanders Positivisme kunde tilfredsstille ham. Ganske vist havde Forholdene ført med sig, at den Skærtorsdag, der blev Nytidens Indledning, ikke havde vakt ham. Men han forblev ikke uberørt af den Uro og Storm, der rundt omkring, fjernere ude, var i Luften, medens snart hele Europa stod i Vaaben:

> Hvor ofte stirred jeg med bange Undren
> Paa vrede Uvejrsskyers røde Bryn!
> Jeg lyttede til Tordnens hule Dundren
> Og fulgte Løbet af de blege Lyn,

som det hedder i »Mit første Digt«. Noget af det stærke Kampsus drev i hans Sind og udvidede hans Bryst, og han længtes mod at se vældige Kræfter udfolde sig. Samtidig nærede han en blid Udve mod det tabte Paradis, Arkadien eller hvad det hedder, denne Utopi, der besynges i den tyske Storm- og Trængselsperiode og i den danske Maaneskinstid. Lige fra Barnealderen havde han givet efter for dette Hang og elsket at lade sig glide Følsomheden i Vold.

Et saadant Arkadien, hvor Lidenskaberne voksede i ideel Renhed, kendte han allerede fra Drengeaarene, teoretisk, da han slugte de sentimentale Romaner, praktisk, da han i Randlev oplevede den paradisiske Forelskelse. Derfor vendte han atter og atter tilbage til Ossian, denne Stormens og Trængselens Bibel, som Olufsen paa Falster havde givet ham i Hænde. Det Ossianske Sceneri blev hans altid aabne Fristed. Her kunde han forlyste sit Sind ved Skuespil, hvor Mennesket og Naturen udfoldede sine voldsomste Kræfter, og her kunde han finde Hvile ved at sænke sit Sind i den blide Idyls Tungsind. Ti Ossian, det var en Verden, løftet milehøjt over Døgnspørgsmaalenes Niveau. Her voksede Idealerne i deres oprindelige Blomstring, den vildeste Mandighed ved Siden af den elskeligste Blidhed. »Som hundrede Storme paa Morven, som hundrede Bjerges Strømme, som Skyer flyve Rad efter Rad gennem Himmelen, som det sortnende Hav vælter mod Ørkenens Bred, saa vide, saa rædsomt, saa buldrende blandedes Hærene paa Lenas genlydende Hede.« Men det er kun i Stridsluerne, Helten raser saa vildt. I Kamp er han en Bjergstrøm, i Fred en Foraarsvind. Efter Slaget møder han sin elskede: »Tavse stode de i deres Skønhed, lig to unge Træer i Dalen, naar Vaarens Regn er paa deres Blade, og de brusende Vinde tie.« Hun er som alle de Ossianske Kvinder blid, yndig, dejlig som Solstraalen; Barmen er som Snedyngen paa Lyngheden, Lokkerne som Ravnens Vinge. »Hendes Øjne vare som to tindrende Stjerner, hendes Ansigt som Himmelens Regnbue, hendes sorte Lokker fløde omkring det som strømmende Skyer.« »Hendes Øjne vare som tvende Stjerner, der skue frem gennem en nedstyrtende Regn.« Særlig den svulmende Ordfloms Kvindekultus har behaget Blicher. Som han fra Barne-

aarene i Vium kendte den sorte Hede, hvor den Ossianske Storm pisker Tidselens Skæg, erindrede han fra Randlev Foraaret 1795 Vaardalen med den milde Majregn. Ti hint »tomaanedlige Paradisliv« var, som han betoner, ikke en Sanse-, men en Sjælerus, en Lidenskab af samme Art som de Ossianske Kvinders. Og selv om han nu havde andet at bestille end se tilbage og være vemodig, var det dog, som han sad i det stille Studenterkammer med Solglimt i Blodet og Sommerlængsler i Hjertet, en sød Hyggefølelse at lade Digtenes Vemodssus drage gennem Sindet. Men ikke nok hermed. Den Dag, da han fra Randlev Kirkegaardsmur saa Vognen rulle bort og maatte misunde dem, der under Grønsværen var fri for det urolige Hjertes Storme, havde han gravlagt en Vaarlykke, der aldrig mere skulde opstaa for ham. Naar han erindrede sig det, fik de Ossianske Toner om den graanende Aften, det taagedrivende Efteraar, den sorte Hede med det af Stormen svedne Træ, om Alderdommens Mulm, om Visnen og Tilintetgørelse en sælsom personlig Klang for ham. Her hørte han, at Glæden er saa ilende som det lyse Morgenblund, og at »vor Ungdom er lig Jægerens Drøm paa det lynggroede Bjærg. Han indslumrer i Solens milde Straaler, men vaagner op midt i en Storm; trindt om ham flyve de røde Lyn, og Vinden ryster Træernes Toppe. Med Fryd skuer han tilbage paa Solens Dag og sin Hviles forlystende Drømme. Naar skal Ossians Ungdom vende tilbage, og hans Øre forlystes ved Vaabnenes Klang?« Ja, ti Stordaadstiden, Fingals Periode, som Sønnen Ossian besynger, er forlængst forbi, da hans Sang lyder. I sin Ungdom stod han ved sin Faders Side. »Jeg selv lig et Fjæld for ned jublende i Kongens Vælde. Mange vare mine Armes Dødshug og gyselig min Kaardes Blin-

ken.« Men nu ligger alle hans Ungdoms Jævninge under Lyngsværen, og Stormen drager over deres Tue. Ossian selv er ene tilbage mellem den nye Slægts svage Sønner. Rystende af Alder, blind, kun ledsaget af sin afdøde Søn Toskars elskede, Malvine, raver han om i Mulmet og tænker tilbage paa den Tid, da hans Haand ikke skælvede, da Øjnene ikke var hyllede i Mørke, og da hans Fod ikke svigtede i Løbet. Men alt visner og farer hen, Skønhed, Kraft, Daad, »ti Menneskene ere lig Havets Bølger, lig skovrige Morvens Løv .... Fingal selv forsvandt, og hans Fædres Haller forglemte hans Fjed. Og skal du blive tilbage, gamle Skjald, naar de vældige segnede«. Ossian ved, at han snart skal hvile under de fire mossede Sten. Kunde han endda lette sit Tungsind ved Graad paa samme Maade som Pigerne, der sørger over deres faldne elskede. »Favre Pige! Giv mig dine Taarer, for jeg har set alle mine Venners Grave.« Men eet er der dog, som Alderen ikke har slukket hos Skjalden: Mindet om Heltetiden; hvem der har levet i den, kan ikke glemme som den nye Slægts Sønner: »Paa en Gravhøj fremtager Jægeren sin Middagsspise. »»Hvem monne hvile her?«« siger han og gaar fløjtende videre.« Og een Trøst har Ossian tilbage: dette Minde tolket i hans Sang. Derfor, naar Ossian svinger sig op til sin Fader Fingals Skyborg, bliver det ikke til Tilintetgørelse, men til evigt Ry. Det er om den Længsel, hans »Svanesang« toner. »Ved Moras Sten skal jeg indslumre. Vindene, som hvine i mine graa Haar, skulle ikke vække mig. Bortil paa dine Vinger, o Vind, du kan ikke forstyrre Skjaldens Hvile. Natten er lang .... Men mit Rygte skal blive tilbage lig Morvens Eg, som løfter sit brede Hoved mod Stormen og jubler i Vindens Løb.« Derfor leder Malvine ham om paa hans Ungdoms

Kampplads, hvor Skoven suser, og Bjærgstrømmen buldrer. »Ræk mig Harpen, o Mø, at jeg kan røre den. Vær du nær at lære min Sang, og kommende Tider skulle høre om Ossian. Fremtidens svage Sønner ville hæve deres Røst, skue op til Klipperne og sige: Her boede Ossian. De skulle beundre Oldtids Helte og den Slægt, som ikke er mere, mens vi ride paa vore Skyer, Malvine, paa Vindens susende Vinger. Vore Stemmer skulle høres i Ørken, og vi skulle sjunge paa Bjergenes Storme«.

Hvad der først og fremmest betinger de Ossianske Digtes Betydning for Blichers Udvikling, er deres højstemte Hævdelse af Poesien som den Magt, der bærer fjernt op over Døgnets Niveau, ja, over al Forkrænkelighed og Død. De høje Lovord, Romantikerne talte om Poesien, havde han ikke fattet. Ganske vist havde Digtning ogsaa tidligere haft Tiltrækning for ham; lige fra Studentertidens Begyndelse havde han givet sig af med poetiske Smaaforsøg; i Digtet til Ingemann (af 1814) siger han, at han i »trende Lustre« (d. e. 15 Aar) har slaaet Harpen; men det var kun det letteste Dilettanteri, hvor han ofrede de hellige ni, hvad Tid hans mange andre Sysler levnede ham. Nu fik han pludselig Blikket opladt. Ossian — det var Poesi i ægte Oprindelighed, det var kongelige Harpeslag, der skulde lyde utalte Slægter til Lyst. Ossian var en af Digtningens største Heroer; i sine didaktiske Digte jævnstiller han ham stadig med Homer, Shakespeare, Calderon o. s. v. »Liflig kom Strengelegs Toner fra Ørkenens Vej.« De lokkede og drog ham og slap ham ingen Sinde helt af deres Vold. Naar han i et Brev til Kammerjunker Harbou, hvem han tilegnede sin Ossianoversættelse, siger, at han siden sin voksne Alder har »vidst«, at Poesien var hans »Bestemmelse«,

regner han fra det Tidspunkt, da han lærte Morvens kongelige Skjald at kende. Som disse Harpeslag havde gjort det stærkeste Indtryk paa Ewald, blev de Blichers Indvielse og Skæbne. I den Stormens og Trængselens Taage, af hvilken Romantiken brød frem, havde Oehlenschläger famlet til 1801, da Steffens frigjorde ham. For Blicher var der endnu en lang Brydningstid tilbage.

Han havde set Poesien i dens Evighedsskær, og blendet af Glansen følte han sig løftet af urolige Længsler efter et stort uklart Fremtidskald, der ventede ham. Sangen var Menneskehedens livsmægtige Frelserord, og han skulde være en af dette Evangeliums Tolkere. Saa sandt som hans saakaldte første Digt (af 1810) er en Slags Bekendelse om, hvilke Forhaabninger der i Mellemtiden er bristet for ham, kan vi danne os en Forestilling om, mod hvilke Højder hans første Digterdrømme flagrede.

Musik! Da jeg din søde Vælde kendte,
Til Strengeleg opløfted jeg min Sang.

Og den Sangens Gave, der rørte sig i hans Bryst, kastede et straalende Morgenskær over hans Fremtids Vej. Han vilde med Tryllepensel male den yndefulde Jords Billede til Lyst for kommende Slægter i utalte Aar. Til sine Toner skulde han kalde Tusinder, over hvis Taarer, Suk og Smil han befalede, medens han udøste sin Aand i Harpeklang. Hans Sang skulde bryde Despotens Svøbe og løse Slavens Lænker, og fra hans Mund skulde Jordens Frihed gaa ud.

Saa høj og haabfuld var mit Hjertes Længsel,
Saa frejdigen begyndte jeg min Gang.
Min stærke Vilje kendte intet Fængsel,
Min Sjæl sig over Bjerg og Bølge svang.

Det var vel de Sejre, Oehlenschläger vandt med sin begyndende nordiske Digtning, der henledte

Blichers Opmærksomhed paa Oldtiden. Ti herfra har han hentet Emnet til det Arbejde, han fuldførte i Tiden til 1807. Det er den Femaktstragedie, »Fostbrødrene«, han nævner i Fortegnelsen over sine Arbejder. Naar dette Arbejde aldrig er blevet offentliggjort, er Grunden ikke den, at Manuskriptet brændte under Bombardementet. Det var i Forvejen henlagt, som det ses af et Brev (af 19. Juli 1819) til Ingemann: ». . . . Derimod længes jeg saa meget mere efter Oehlenschlägers »Fostbrødre«, som jeg selv forlængst har skrevet et Stykke under samme Titel, det jeg dog har begravet straks efter Fødselen.« Selv om hans Produktion fra disse Aar havde været i Behold, vilde den i det højeste have haft litterærhistorisk Interesse, saa helt uklar var han endnu. Rimeligvis har kun selve Sujettet til Tragedien været nordisk. Sagaernes lyse Durtone er for Blicher vokset til skotsk Stormsus eller gledet over i blide, tungsindige Mollakkorder, og de nordiske Kæmper har staaet hyllede i Ossiansk Taage. Det tør man antage med Sikkerhed, naar man ser, hvor lidt han er vundet frem i Kraft og Klarhed med sin næste Behandling af et nordisk Emne, »Habor og Signe«, der dog ligger saa langt nede i Tiden som 1814.

Det var da heller ikke underligt, at han netop ikke paa denne Tid kunde frigøre sig fra Ossian. Han studerede ham med stor Iver samtidig med, at han skrev »Fostbrødrene«, og hans Forehavende var intet mindre end en fuldstændig Oversættelse af de Ossianske Digte, skønt der allerede forelaa en Fordanskning, besørget af Alstrup, 1790—91.

En Anmeldelse af Alstrups Arbejde (i Tidsskriftet »Kritik og Analyse«, 1790, Side 70) oplyser, at allerede noget tidligere havde to Mænd offentlig meddelt, at de havde en Ossianoversættelse under Forberedelse.

Den ene af dem var Olufsen. Denne Meddelelse giver et ikke uvæsentligt Supplement til Blichers korte Bemærkning, at det var »Gulddaasen«s Forfatter, Agronomen paa Classens Seminarium, der gav ham Morvens kongelige Skjalds højskotske Harpe i Hænde. Fra Foss ved vi, at det paa Falster mellem Blicher og Olufsen indledede Bekendtskab fortsattes i København; her udviklede det sig til en »kær og fast Forbindelse«. Det kan da heller ikke være andet, end at den unge Student, der nu skulde betræde Forfatterbanen, maa have sat stor Pris paa den Bevaagenhed, der vistes ham af en Mand, der med den større Alders Livsforstand forbandt udstrakt Belæsthed og æstetiske Interesser. Ved den Tid, de traf hinanden, var den fyrretyveaarige Agronom ganske vist ved helt at opgive Poesien for at stille sig i det praktiske Livs Tjeneste; »Rosenkæderne« (1803) blev hans sidste poetiske Arbejde og danner Afslutningen paa den æstetiserende Periode af hans Liv, som han stadig saa mere og mere skeptisk paa og kaldte »fjantet«. Alligevel vejledede han beredvillig Studenten, der nærede de samme æstetiserende Interesser, han selv i sine yngre Dage havde dyrket med stor Iver. Alstrups Oversættelse, der for øvrigt kun indeholder Halvdelen af de Ossianske Digte, kunde Olufsen ikke synes om; var alligevel dette Arbejdes Fremkomst maaske den væsentligste Grund til, at han havde henlagt sit eget, er det ikke usandsynligt, at han med Glæde har grebet Lejligheden til at lade sin unge Ven, den begejstrede Ossianelskers Arbejde nyde godt af de i sin Tid gjorte Forstudier.

Men ogsaa i andre Henseender kunde han yde Blicher virksom Hjælp. Han sad inde med betydelige Sprogkundskaber, navnlig i Engelsk, hvori han havde uddannet sig ved Ophold i England. Ved en

8*

saadan Lejlighed havde han ogsaa lagt sin Vej op til Skotland, og han kunde ud fra Selvsyn fortælle om Morvens Skove og Lenas Hede og hele det Ossianske Natursceneri. Hans litteraære Hjælpemidler har ligeledes staaet til Raadighed for Blicher, der ses at have raadført sig med megen Ossianlitteratur. Hjælp i den Retning maatte han paaskønne saa meget mere, som han, ved vi, ikke selv evnede at købe Bøger, ikke engang de almindeligste Haandbøger, men stadig maatte laane sig frem.

Saaledes maa man vistnok tænke sig, at Olufsen har haft en ikke uvæsentlig Andel i, baade at Oversættelsen overhovedet er fremkommen, og i at det bindstærke Debutarbejde (de to Dele er tilsammen paa omtrent 40 Ark) er blevet saa ensartet gennemført og vellykket.

Hvor personlig grebet han end er af Digtene, bestræber han sig for at være objektiv. Han vil ingen Lovtale holde over dem: en saadan vilde være overflødig baade for dem, der forstaar, og dem, der ikke forstaar disse Sange. Han forsøger heller ikke at se dem under nye Synsvinkler, men han har et godt Kendskab til Ossianlitteraturen, og hans Indledning er nærmest en Kompilation af Afhandlinger af Macpherson selv (»A dissertation concerning the era of Ossian« og »Dissertation concerning the poems of O.«), Hugh Blair (»A critical dissertation of the poems of O.«) og Clarkes (Answer to Shaw's inquiry). Følgelig bekæmper han paa det ivrigste Macphersons »forunderlige Fjender«, der hævder, at Digtene ikke er Oldtidspoesi, men forfattede af Macpherson selv, og navnlig er han gram mod »en vis Mr. Shaw, et Subjekt, hvis Levned og Karakter fortjener en nøje Beskrivelse«. Med Hensyn til Digtenes Rækkefølge afviger han fra Macpherson; iagttagende »Tidsfølgen i de irske Krige«

ordner han dem efter et Princip, han kan have fundet i en tysk Udgave, oplyser Anmeldelsen i »Lærde Efterretninger«. Skønt intet er »saa utaknemmeligt som Oversættelse af Digtere«, har han straks Tonen inde og fastholder den gennem hele Arbejdet uden noget Øjeblik at synes anstrengt. Den lidet regelbundne Prosarytme, han benytter, klinger med et let arkaiserende Præg næsten fuldt saa tonende som hos Macpherson. Ret med Lyst tager han paa de lange Vemodsudmalinger, paa Slagscenernes buldrende Stormsus, vanmægtige Kraftophobninger og paa Svulstighederne (som f. Eks. the softly blushing of my love, »min Elskovs favrtblomstrende Viv«). Sprogligt og stilistisk staar Blichers Oversættelse overmaade højt over Alstrups; hvad der 1790 gengives som »behageligt Ansigt«, »bævrende Bryster«, hedder hos Blicher »yndigt Aasyn«, »bølgende Barm«.

Lidt før han 1807 tiltraadte sin sædvanlige Sommerrejse til Jylland, forelaa i Boghandelen første Del, der i Minervas Junihæfte anføres som nysudkommet og »koster *tillige med* den følgende Del 2 Rdl.«. Det var altsaa Meningen, at denne snarest skulde følge. Manuskriptet til sidste Part var ikke alene færdigt, men rimeligvis — siden det ikke brændte under Bombardementet sammen med hans øvrige Papirer — sendt til Bogtrykker. Men før han fik begyndt paa Trykningen, var Hovedstaden bleven ødelagt af Bombardementet, der drog den lange Række af tunge Ulykker efter sig. Som de fremkaldte den frygteligste Forvirring paa alle Omraader, virkede de navnlig ødelæggende for Bogmarkedet, og der gik to hele Aar, før det lykkedes ham at faa Oversættelsens sidste Del frem.

Af alle de Studier, der optog ham i Tiden 1803—7, var det teologiske stadig det, han fik gjort mindst ved. Han havde næppe nogen bestemt Hensigt med Attestatsen, men vilde blot have den fra Haanden for bedre at faa Herredømme over Situationen, og naar han 1805 haabede om et Aar at kunne foretage en Englandstur, var denne vistnok tænkt som en Rekreation oven paa Embedseksamenen. Men han var længe om at faa begyndt, og først da han ved Overgangen mellem 1806 og 07 i Egenskab af teologisk Student fik en Understøttelse af Kommunitetet og ogsaa en kort Tid laa paa Regensen,* ses han at have taget nogenlunde fat. Den væsentligste Hindring i de første Aar var vel de Timeinformationer, ved hvilke han maatte tjene til Livets Ophold. Hvad han muligvis havde sammensparet sig paa Holgershaab, kunde ikke strække til længe, og i Tiden, indtil han fik Understøttelse fra Universitetet, havde han det meget smaat.

Desuden, selv om den tynde, nærsynede, brilleforsynede Student i det ydre kunde ligne en Bogorm, var der alt for megen Bevægelighed over ham, til at han stadig kunde hænge over Bøgerne. Han maatte endnu som bestandig tidligere have sit Otium. En Gang om Aaret tog han sig et stort Pusterum, og Aftenerne sørgede han ligeledes for at kunne ofre Sjæleevnernes Rekreation.

Hver Sommer gav han sig en forsvarlig Hundedagsferie, som han tilbragte i Jylland, hvor Niels Blicher tog imod ham med aabne Arme og, ser vi, med haabfyldt Glæde hørte om hans Studier. Og dog maatte det straks erkendes, at Læsningen ikke

* Hans Regenstid lader sig næppe nærmere bestemme, da Alumnelisterne for disse Aar mangler (i hvert Tilfælde i Regensarkivet).

havde taget paa Studenten; i Revieret var han saa drabelig, at han tog Luven fra sine Makkere, baade Faderen og en professional som Herregaardsskytten paa Rodstenseje. Var det Territorium, han kendte saa godt fra Drengeaarene, ham ikke stort nok, henvendte han sig til en god Ven, han havde paa Færgegaarden Lilmose, Rasmus Munk (nærmere omtalt i Novellen »Firkløveret«), der besørgede Færgefarten til Tunø og Samsø. Fra 1804 har Erindringerne en højst farlig Sælhundejagt. Da Rasmus Munk var ude med sin store Baad, stak Blicher i Selskab med en Skolediscipel og en Bondekarl, der aldrig endnu havde været i eller ved noget Vand saa dybt, at det kunde naa ham til Skrævet, til Søs i en lille Baad, som kun brugtes til Fiskefangst i Magsvejr. »I Mangel af Nummer een behjælper man sig med Nummer to, og Blicher vilde paa Sælhundejagt — det kunde ikke blive anderledes. Med de to andres Bistand fik han Baaden — eller rettere Jollen — skudt ud i Vandet, viste dem, hvorledes de skulde bruge Aarerne, og satte sig selv i Agterenden med Rorpinden i Haanden. Men Gud hjælpe os for Sluproere, han havde! »Langsomt kom Gertrud, gesvindt kom Johan«; men Baaden kom ikke langt, og Sveden trillede ned ad Sølimitternes Ansigter. Blicher maatte nu tage den ene Aare i sin højre Haand, medens Landkrabberne skiftedes til at plaske med den anden. Omtrent en halv Mil fra Land var man avanceret, da en svær Tordenbyge trak op bagved og naaede dem, før de kunde naa Thun-Røn, hvor Sælhundene kunde trakteres med »blaa Ærter«, som det hedder i Jagtsproget. Havde der fulgt Orkan med, kunde ingen Redning tænkes; men det var temmelig stille Vejr, og Lynene, der hurtig fulgte oven paa hverandre, for alle i horisontal Retning,

og han mærkede ikke et eneste, der slog ned. Imidlertid blev hans Rorkarle saa angest, at den ene ikke kunde faa et Ord ud igennem de blege Læber, og den anden gjorde de oprigtigste Løfter, at dersom han denne Gang beholdt Livet, skulde han aldrig mere med sin gode Vilje komme længere paa Vand, end han kunde vade til Land. Aaren faldt den ene efter den anden ud af Hænderne, og Blicher maatte ro for hele Mandskabet. Revlen eller Sandriffet kunde ikke ses formedelst den tykt nedstrømmende Regn og Hagl; men han havde taget sit Bestik saa godt, at han lykkelig landede efter Bestemmelsen. Dyndvaade opholdt man sig her, til Vejret var trukket over, og da ingen Sælhunde viste sig, roede man tilbage saa tomhændet, som man var kommen. Næppe var man landet, før en stærk Vestenvind rejste sig, og havde man tøvet nogle Minutter længere, var man ufejlbarlig kommen til at gøre Sælhundene Selskab i Dybet.«

Fra den følgende Sommer berettes om en Ekspedition, der viser ham som saa glubsk en Jæger, at de indfødte aabenbart ikke skøttede om at have ham til Makker. Sin Fader, Herregaardsskytten og en Randers-Kræmmer fik han lokket over til Tunø, hvor Jagten tilhørte Aarhus Amtmand, men var overladt Øens Præst. »Ham besøgte man, bad og fik Tilladelse til at skyde, hvad man kunde, paa Nedgangen til Baaden, der laa paa Vestenden af Øen. Midtvejs omtrent er et lille vandholdigt Kær, hvor den medhavende Hønsehund udspejder et Kuld unge, flyvefærdige Vildænder. Her blev noget at bestille, og det gik Skud paa Skud. Nogle Heste, som stod tøjrede i Nærheden, blev herover sky, rev sig løse og for rundt til andre, hvem de til Dels forledte til lignende Uorden. Da den gamle Blicher ser dette, siger han: »Det er fortrædeligt, nu gaar

jeg, og ser til, at I andre snart kommer bagefter!« Men der var endnu et Par Ællinger tilbage, som man umulig kunde levne. Og da disse endelig var komne i Jagttaskerne, og de tre Jægere et lille Stykke bort fra Kæret, saa de sig omringede af et Dusin eller flere Karle og store Knøse, alle til Hest. De skældte og bandte, og det var da egentlig ikke uden Grund, da de løse Heste havde gjort Skade paa Kornet; men alligevel skulde maaske en høflig Undskyldning og Tilbud af nogle Drikkepenge standset Krigen i dens Udbrud. I det Sted var Blicher ubesindig og — for at bruge det rette Ord — kaad nok til at give et groft og opirrende Svar. Virkningen udeblev ikke; en raabte straks: »Lad os tage Bøsserne fra dem, skyde deres Hund og give dem selv, hvad de trænger til!«« .... Imidlertid, medens Jægerne trak sig tilbage mod Kysten, havde Tunøfolkene ogsaa faaet fat i Bøsser. Men »Baadføreren, den snilde Rasmus Munk, havde i Tide lagt fra Land og taget den gamle Blicher om Bord. De tre allierede vadede da uden anden Hindring end Eder og Skældsord ud til Fartøjet, der blev dem en virkelig Redningsbaad«.

Fra Sommeren 1805 fortæller han endnu en eventyrlig Ridetur til Viborg, og det er næppe tilfældigt, at han beretter saa udførligt om sin Udfart i disse Ferier; det er Udtryk for den høje Frilivsstemning, der var over ham, naar han i Hundedagene var i Jylland. I Stuen kunde han ikke opholde sig; her sad Moderen i dump Sløvhed, der nu og da afløstes af Vanvidsudbrud. Et saadant heftigere Anfald indtraf netop Sommeren 1805, just som Præsten beredte sig til at fejre sit Sølvbryllup. »Bestemmelsen var, at jeg, staaende ved min Kones Side, vilde holde en gudelig Tale, og Provsten, Hr. Peder Bentsen Kaalund, straks derpaa en anden gudelig Tale, men alt

dette blev forhindret af min Kones Svaghed.« Ja, den kirkelige Højtidelighed maatte bortfalde, men Gilde i Gaarde skulde der være. Omgiven af sine Børn vilde Præsten ryste Bekymringerne af sig og samle sine mange Slægtninge og Venner til en stor Familiehøjtid, og vistnok af Hensyn til den studerende og den skolesøgende Søn blev Sølvbrylluppet berammet til en Dag i Hundedagsferien, den 24. Juli. Mellem Præstens 55 Bordgæster var »Steen Steensen, en habil Student, som taler Engelsk og læser baade Tysk og Fransk og formentligen rejser udenlands næste Aar«. Til Dansen om Aftenen var Egnens Ungdom indbudt, og Studenten skal nok ved denne som ved mange andre Lejligheder have svinget »Hadsherredpigerne« ordentligt; de havde »friske Roser i de lyse Haar, og kælne Øjne«.

Det sidste Aars Tid før Bombardementet nød han dog sin bedste selskabelige Glæde i Hovedstaden. Som før sagt, det var kun om Dagen, han kunde nøjes med Bøgerne. Naar ved Mørkets Frembrud Butikker og Kontorer lukkedes, og Borgerne samledes i Klubstuerne, blev det ogsaa ham for trangt i Kammeret i Kannikestræde. Allerede fra Studentertidens Begyndelse havde han lagt Vind paa at udvikle sine selskabelige Talenter, og han blev i den Henseende hurtig godt udstyret. Men han havde hidtil haft vanskeligt ved at faa Lejlighed til at lægge sine Kvalifikationer for Dagen, fordi hans Pengeforhold ikke tillod ham at deltage i Klublivet, den eneste Form for Selskabelighed, der stod en jævn Student aaben. Indtil han fik bedre Magt over Forholdene, maatte han da trøste sig med, hvad han kunde finde paa sin Vej. Den frodig blomstrende Dilettantkomedie havde Brug for mange Kræfter, og Blicher stillede sig med Liv og Lyst i dens Tjeneste.

Det voldte ham sikkert en særegen intellektuel Tilfredsstillelse at optræde. Han var praktisk, han kunde baade arrangere og agere; har end hans spinkle Figur ikke passet i alle Roller, saa var han, vides der, i Besiddelse af et udmærket Herredømme over Stemme og Mimik. Der haves vistnok ingen som helst Efterretning om, i hvilket Omfang og ved hvilke Lejligheder han har optraadt. Men hans Komedie, »Generalprøven i Kragehul«, er et Vidnesbyrd om, hvor hjemmevant han har været mellem Dilettantkomediens Kulisser, og vistnok ogsaa et Udtryk for meget af den Glæde, han har nydt som Aktør. Mange Løjer af den Slags, som »Generalprøven i Kragehul« er bygget over, har han sikkert selv oplevet som Komediant. Ti ganske vist er denne Farce en lystig Spøg over Dilettantpræstationerne; men gennem Stykkets Elskerinde udtaler Blicher meget tydeligt, hvor høj en Forestilling han nærede om Privatkomediens moralske Værd.

> Hil den, som spiller! Hil den, som ser!
> Hil den, der skemter! Hil den, der ler!
> Til gottende Moro med Vennehu
> Vi samle os ofte og glade som nu,

hedder det endnu mange Aar senere i en Prolog, han skrev til et Privatteaters Aabning.

Med sit friske, nøjsomme Sind levede han i Nuet og fæstede Blikket paa sine Kaars lyseste Side. Men saadanne mere kostbare Adspredelser som Klubselskabelighed og »smukke Folks« Maskerader turde han ikke tillade sig, saa længe han ikke havde andre Hjælpekilder end Timeinformationerne, for hvilke den sædvanlige Betaling endnu paa denne Tid var 8 til 10 Skilling. Men 1806 blev Udsigterne lysere. Han fik ikke alene Universitetsunderstøttelse, men ogsaa et godt Engagement. En paa St. Croix bosid-

dende dansk Familie anbragte paa en Rejse til Hjemlandet to Smaadrenge i København og rejste derefter tilbage til Vestindien. Dem blev Blicher Hovmester for. Hans Bestilling var at lære de smaa engelsktalende Vestindianere Dansk og have Opsyn med dem til deres Sengetid. Han synes at have nydt Forældrenes særlige Tillid. Moderen betroede ham saaledes at udrydde den lille Toms Officersaspirationer; hvorledes han skilte sig fra dette Hverv, derom har Erindringerne en lille Spøg, der vistnok viser, hvor vel han var oplagt, og hvor godt Hovmesterstillingen i det hele huede ham. Den var udmærket godt aflagt, men den lagde ogsaa Beslag paa hans hele Dag, og da han stadig tog sig Aftenerne fri, er det ikke underligt, at han skuffedes i sit Haab om at faa Teologien fra Haanden i Løbet af den Tid, han havde Understøttelse fra Universitetet.

Han havde nu Penge paa Lommen og behøvede ikke at regne saa nøje. Da Broderen Jens samme Sommer kom til København som Student, delte Steen ikke sin Lejlighed med ham, men lod ham indrette sig sammen med Laurits Foss, der ligeledes samme Aar fik Artium.* Han vilde til Bords i de nydendes Lav, og naar Hovmesteren om Aftenen slap Børnene af sin Varetægt, søgte han »smukke Folks« Selskab. Ogsaa i ham rørte sig den Levelyst, der præger »Borgeraandens Tidsalder«, da vor Handelsflaade hvert Aar sejlede store Summer hjem til Danmark, snart den eneste fredlyste Plet i Europa. I Vinteren

* I dette Aars Studenterhold var ogsaa Ingemann, hvem Blicher hurtig blev bekendt med gennem Laurits Foss, der havde været hans Barndomskammerat paa Holgershaab og den nærliggende Torkildstrup Præstegaard. Her kan der ogsaa gøres opmærksom paa, at den fra Ingemanns Ungdomshistorie bekendte Carl Luno hørte til Blichers Omgangskres.

1806—7 følte han sig velbeslaaet nok til at turde deltage i de Maskerader, som Hofstueskriver Bjørn, den bekendte Danserindes Mand, fik Tilladelse til at foranstalte paa Hofteatret paa Kristiansborg Slot, og som besøgtes af de fornemste Kredse, ja endog hyppig af Kronprinsregenten. Den i sig selv ubetydelige Novelle »Maskerade« har Interesse derved, at den en eneste Gang viser os et Glimt af Lapsen i de velsignede Mahogniaar. Ti den fortællende er intet almindeligt Novelle-Jeg, men benævnes udtrykkelig Student Steen Blicher, der den Aften i en Grand d'Espagnes Maske dansede paa Hofteatret under Musikken af et dobbelt Orkester og imellem Tusinder af elegante Herrer og Damer svang sig i en uhyre Kvadrille, der naaede fra Parketdøren næsten lige op til Bagtæppet.

Men hans bedste Tilflugtssted, det, der altid stod ham aabent, og hvortil han hver Aften tyede, blev dog den Klub, »det borgerlige Selskab« paa Gammel Strand Nr. 7, som han vel nok tidligere havde besøgt ved tilfældige Lejligheder, men hvoraf han først nu blev fast Medlem. Naar vi i Blichers Digtning hører saa meget om den høje Ungdomsstemning i Lapseaarene, kunde vi ogsaa ønske nærmere Besked om den Klub, hvori Mahognifyren bevægede sig. Men medens vi naturlig har fyldige Efterretninger om de litterære Klubber, hvori adskillige af de andre Digtere færdedes, meldes der intet om denne, fordi den, svarende til sit Navn, var helt ud borgerlig. Dels paa Universitetsbiblioteket, dels paa det kgl. Bibliotek findes der dog nogle Love og Medlemslister fra Klubben. I den ældste Liste (af 1788, paa Universitetsbiblioteket) nævnes der ikke Medlemmer indtraadte før 1785; Selskabets Stiftelse falder altsaa lige i Begyndelsen af »Borgeraandens Guldalder«.

Det var oprindelig en Hundredmandsforening, hvis Hovedstok var velhavende næringsdrivende: Grosserere og »Fabrikører«, men Medlemmernes Antal forøgedes snart stærkt, og Indskud og Kontingent, der i Forvejen ikke var lavt, sattes ogsaa op. Hvad der voldte Medlemmerne yderligere Udgifter, var den Omstændighed, at man meget let kunde paadrage sig Strafmulkter. Lovbestemmelsernes Præg er borgerlig-humant; Bøder og Spilindsatser gik i Fattigkassen, højt Spil var ikke tilladt, og den, der foresloges optaget, maatte være »i Henseende til Standen eller Embedet passende for Selskabet samt bekendt af godt Navn og Rygte«. Ligeledes skulde han være af »sat Alder«; denne Bestemmelse har man dog ikke taget videre strengt, naar den ikke meget satte, 24-aarige Blicher kunde optages. Foreningen bød rigeligt paa Klubbernes sædvanlige Adspredelser: Læsning, Billard, Dilettantkomedie, en Mængde Maskerader, Baller og andre Festligheder, navnlig i Anledning af Begivenheder inden for Kongefamilien. At Foreningen har bestræbt sig for at skaffe sig Anseelse og give de mange Sammenkomster et festligt Præg, derpaa kunde tyde, at vi mellem Festsangenes Forfattere finder saa bekendte Mænd som Haste, Guldberg, Rahbek, Frankenau og N. T. Bruun. Desuden lejede den om Sommeren uden for Byen Værelser med tilhørende Have, hvorhen Medlemmerne kunde ty, naar det blev for trykkende i Lokalerne paa Gammel Strand.*

* Som denne Klub vistnok nød en vis Anseelse, havde den heller ingen kort Levetid. Den sidste bevarede Festsang er fra 1821, men endnu en halv Snes Aar senere maa Klubben have været i frisk Minde, ti den omtales i Hertz's »Emma«, der blev opført første Gang 1831 (meddelt af Dr. O. Siesbye, der ogsaa har været saa venlig at gøre mig opmærksom paa, hvad Bibliotekerne har til Belysning af den). Den Klub, Blicher var Medlem af, kaldes den gamle. Mon den ikke levede videre i

Den egentlige Klubsæson var dog de lange Vinterafteners Tid. Man lagde gerne for med at spise til Aften, som bekendt altid varm Mad, og som denne Forenings Medlemmer mest kom fra deres Dont i Forretninger og Kontorer, lagdes der særlig Vægt paa, at Forplejningen var god. Værten var »forbunden at betjene Selskabet til Fornøjelse og forsyne enhver med gode, friske Varer efter Aarstidens Medfør og sælge samme vel tillavet for en gangbar Pris«. Hvad disse Varer angaar, satte Blicher Pris paa Foreningens Pølsegilder, og naar derefter Punschebollen stod rygende paa Bordet, var han rigtig oplagt. Den fattige Student, der kun faa Aar i Forvejen havde følt sig stærkt generet mellem fremmede, indlod sig nu med Selvtillid i fornuftig Snak med Grosserere og Fabrikører som deres jævnbyrdige. Han er ogsaa faldet i Borgernes Smag, denne lille (han var noget under Middelhøjde), fine, smidige Skikkelse, over hvilken der intet var af det kluntede, bondske, der prægede næsten alle den Tids Studenter. Han talte livligt, og hans langagtige, lidet jyske Ansigt med de bløde Træk var i idelig Bevægelse; kun naar hans Opmærksomhed optoges stærkt, kunde han være noget hængmundet. Haaret var lyst og blødt, Ansigtet aabent, de blaa Øjne milde og trofaste.

Han var heller ikke længer den Træmand, der var bly og tavs i Fruentimmerselskab. I sikker Tillid til sine Kvaliteter henvendte han sig til de smukke Borgerdøtre med »let Passiar«, sang gerne og gav

den til langt ned mod vor Tid eksisterende »bestandige borgerlige Forening«? Er det Tilfældet, er det interessant at lægge Mærke til, at Studenten Blichers Minde har holdt sig mellem Klubmedlemmerne 20 Aar efter hans Afrejse fra København. Selskabet »den bestandige borgerlige Forening« er nemlig den eneste københavnske Klub, der nævnes mellem Subskribenterne paa hans Tidsskrift »Nordlyset«.

til bedste paa det lille sorte Instrument, han altid førte med sig i Lommen.

Ja, Fløjten spillede stor Rolle i denne Klubvinters musikalsk-erotiske Stemning. Ikke alene kunde han saa nydeligt og blødt, at man fandt det ganske mesterligt, aflokke den de yndede sentimentale Romancer, men som han kunde tale om den og Musik i det hele! Denne lille sorte Tingest var et Skæbneinstrument. Som den havde aabnet hans Fader Indpas hos Kammerherre Lüttichau til Tjele og derved været bestemmende for hans Livsbane, havde den reddet Steens Liv, da hans Lunger var angrebne. Han elskede den med en helt rørende Naivitet, og naar han paa sine gamle Dage vilde gøre et Barn en stor Glæde, vidste han intet bedre end en Fløjte. Smuk Musik kunde have en aldeles betagende Magt over ham som over Faderen. Langebæk-Præsten (i »Fjorten Dage i Jylland«), til hvem Niels Blicher har staaet Model, bander sin højeste Ed, »ved min Himmerigspart«, da han første Gang hører Don Juan. Og dog var i hvert Tilfælde Steens musikalske Sans ikke meget kunstnerisk; hvad der betog ham, var ikke saa meget Tonerne selv som de Billeder og Stemninger, de vakte. Men han kunde høre og for sit Publikum forklare de »Sjælshistorietter«, der laa bag ved Melodierne. »Naar man f. Eks. hører Musikken til Don Juan, saa har man deri hele Indholdet af Dramaet. Man kan gerne tillukke Øjnene og endda, naar man lukker Ørene godt op, høre alt, hvad der ellers af de fleste blot ses.« (»Min Tidsalder«). Det huskes, hvorledes han engang for et Jagtselskab kommenterede Du Puys »Ungdom og Galskab«. Hvorledes har han da ikke taget paa Veje, da hans eget Væsen var Ungdom og Galskab og hans Tilhørere den yndige Pigekres? I Digtet til Cathrine

Wernicke og atter og atter i Novellerne hører vi, hvorledes Musik, denne »Sjælens Vin«, for ham er opildnende, stemningsførende, længselsvækkende langt mere end rent æstetisk behagende. »Som en mild Regn, der opliver og hæver det synkende, hendøende Blad, saaledes drysser de liflige Toner opmuntrende, styrkende ned i det af Sorg og Bekymringer sammenpressede Bryst. Herlige Triumf for Menneskets uafladelig virksomme Aand . . . Velsignet være du, salige Weber! for de Strømme af liflige Toner, der udrandt fra dit Bryst som evig uudtørrelige Kilder fra Jordens Barm til at fryde Menneskenes Børn« (»Himmelbjerget«). Men en saadan blot borgerlig Kunstsans er netop en værdifuld Evne for den, der attraar at være Underholdningsmester for og Ven af de Damer, der har læst og følt deres Lafontaine og Miller, og for hvem man blot behøver at nævne »Lotte« og »Mariane« for at fremkalde Taarer i de himmelklare Øjne. En saadan Kunstsans giver interessant Konversationsstof, den fremmer sympatiserende Tankeudveksling, og »let Passiar« bliver til Bekenntnisse einer schönen Seele.

Det kan kun være fra denne Vinters flagrende, musikalsk-erotiske Stemning, Erindringerne melder de Par Træk, der er hans eneste Oplysning om Klublivet; i Sæsonen 1808—9 forsømte han ganske vist heller ikke »det borgerlige Selskab«, men da hans Embedseksamen faldt allerede i April, og Læsningen hele den Vinter var stærkt forceret, er det rimeligt, at han i højere Grad har maattet tage Tiden i Agt. I Klubbens Baller savnede han hele Vinteren »kun een eller to Gange en ung og, som man let begriber, smuk Pige, hvis Navn han ikke ved, fordi han aldrig vidste, ej heller vilde vide det, da han nemlig *nu* besad mere Fornuftighed, end man i Almindelig-

hed tiltror Poeter, og var dengang og blev siden den Grundsætning tro: ej at tage sig en Kæreste, før han var i Stand til at tage sig en Kone. Ved ethvert Bal var den dejlige navnløse hans jævnlige Meddanserinde og Borddame, og saa sammenvante var de, at hun aldrig af nogen anden lod sig engagere til Borddansen eller Figaro, før hendes ubekendte kom, og han lod hende ej heller sidde over, skønt der aldrig var talt et Ord, før han kom og bukkede for hende. Blicher var ikke egentlig forelsket; hans Følelse lignede snarere den, man fornemmer ved Syn og Gensyn af et Kunstværk eller ved at høre et lifligt Musikstykke: Hjertet hæver sig, men med Lethed, med ublandet Glæde, som paa Sylfevinger, og daler igen uden Modstand eller Smerte. Han tror, at hun under dette Hensyn ganske sympatiserede med ham, ti aldrig opdagede han andet i hendes yndige Aasyn end mild, barnlig-uskyldig Glæde; der var i de aabne mørkeblaa Øjne aldrig den mindste Taageplet, der opsteg aldrig et Suk fra det roligt bølgende Bryst.... Under Spillet af den her nu fortalte Roman uden Ende blev der Maskerade i Klubben. Og var derpaa ogsaa en Vildmandinde, skønt langt fra ikke uanstændigt, dog forførerisk klædt, af en Skabning, som ej engang Thorvaldsen kunde frembringe skønnere. Denne Vilde havde det forud for Billedhuggerens Værker, at hun kunde bevæge sig, danse især med saadan en Ynde, ja man kunde sige sylfemæssigt, at de mandlige Tilskuere stod Fare for at blive til Billedstøtter. Det var Skam at sige, at Tiden faldt Blicher lang; alligevel længtes han heftig efter, at Klokken skulde blive elleve, paa det han kunde faa at skue det Ansigt, der upaatvivleligt skulde fuldende hans stakkels Hjertes Underkuelse . . . . Eja! Ubarmhjertige Klokke! Med dit ellevte Slag tilintetgjorde du

Fantasiens glimrende Boble: et Ansigt, stygt, modbydeligt, krøb frem under Masken — ak, hvorfor kunde hun ikke holde denne bestandig paa! Men saaledes skulde et Hundrede Mandfolkehjerter frelses fra Ildsvaade.«

Læser man med Opmærksomhed den første af disse Kærlighedsberetninger, tror man at vide, at der for hans Vedkommende er Tale om en noget dybere Følelse, end han vil tilstaa. Med sit Temperament kan han næppe saa længe have forholdt sig saa kølig over for en Dejlighed, der oven i Købet »sympatiserede« med ham. Og hvad han siger om sit Princip ikke at tage en Kæreste, før han kunde tage en Kone, viser blot hen til Per Spillemand, der visselig er Kød af hans Kød og Blod af hans Blod. Denne præker jo nemlig ogsaa, »at man stedse skal forelske sig med koldt Blod« (»Et Eventyr paa Himmelbjærget 1843«), og »at man ikke bør hoppe i Brudeseng, inden man har samlet Forstand, Kundskaber, Erfaringer« (»Min syv og tyvende og sidste Kærlighedshistorie«). Men hertil bemærker Blicher ogsaa meget rigtigt: »Det gaar min ærede Hr. Fætter med denne Grundsætning som saa mange andre Filosoffer, der oftest selv er de sidste til at efterleve Reglerne, de opfinder og forfægter.« Det virkelige Forhold er nok snarere det, at Dejligheden har vinket af; hun har paa saa tidligt et Tidspunkt, at han kunde komme ud af Sagen »uden Smerte«, standset ham i et af hans kære Eksperimenter.

Mere oplysende om hans Hjertes sande Forfatning end Romanen uden Ende er Romanen med den bratte Ende, hans Forgabelse i Vildmandindens plastiske Kropstykke. Det er et i Flæng valgt Eksempel paa al den Hjertets velsignede Daarskab, der optog ham.

Ligesom jo den eller den Blomst, den eller den Musik øjeblikkelig satte »hans lette, livsglade Ungdomssind« i Stemning, saaledes behøvede han blot at høre en Damestemme eller se et Skørt for at faa Pulsen i den mest velsignede Uorden og i Sjælen modtage et skønt Billede »i varmt Tryk, som Malerne siger«. Den Elsker kender vi nok. Det er Per Spillemand, der seks og tyve Gange bortgiver sit ømme Hjerte, det han ligner ved en selvantændende Svovlstikke, og hver Gang faar det lige saa velbeholdent hjem som Tor sin Hammer, Per, der, naar han har faaet en Kurv, straks tænker paa at hænge sig, men allerede den følgende Aften er ivrig ude om en ny. At saadanne Yderligheder forligedes inden for Slægtstemperamentet, hører vi allerede af »en vakker, følsom, halvt romantisk Elsker« som Niels Blicher, der som ungt Menneske for »en smuk, elskværdig Præstedatters« Skyld tænkte paa at hænge sig, men tyede til Religionens Trøst og klarede sig bravt. Sønnen behøvede som Regel hverken Religionen eller nogen anden Trøst. Hvad enten han havde lidt eller meget Held med sig, han blev aldrig hverken blasert eller modløs. Hver Gang Klubben stævnede til Fest — og det gik overmaade tit paa — indfandt han sig med samme frydefulde Forventning som en ung Pige til sit første Bal. Det er talt ud af Hundreder af smaa Oplevelser, naar det i Novellen »Firkløveret« hedder: »Har jeg ikke bemærket det før, saa gør jeg det nu for en Fejls Skyld, at til et rigtig morsomt Bal hører en Smule Forelskelse, i det mindste i een af de søde Piger; kan man forlibe sig i to paa een Gang, er det saa meget bedre.« Og hør blot, hvilke Ord han lægger Per Spillemand i Munden om »hin livlige Munterhed, hin barnlige Glæde, hin søde Forventning, hvormed man mødtes, hin

formelle Anstand, hvormed man hilsede hverandre og traadte sammen til den første Dans. Hvor pæne, hvor pyntelige var Damer og Herrer! Ikke et Baand, ikke en Blomst, ikke en Naal sad paa urette Sted; ikke et Støvgran paa de hvide eller sorte Kjoler; ikke en Fold, ikke en Rynke uden dem, der skulde være, hvert Kryds, hver Strimmel havde sit tilbørlige Fald; intet Halsklæde, som jo sluttede snehvidt og net om Hagen; ingen Hanekam, som jo havde sin tilbørlige Rejsning; ingen Haarlok, som jo glat og glinsende bølgede paa sit rette Sted — en Snare for hvert uvarsomt Mandshjerte.

Med tindrende Øjne, med mildt rødmende Kinder staar den nydelige Pigerække, ventende med Utaalmodighed paa det første Signal. Opmærksomme, hartad højtidelige iagttager Chapeau'erne Fordanserens blinde Figureren, alle Hænder behandskes, han træder tilbage, ser til Orkestret, bukker for sin Dame, klapper, og nu toner Musikken, og Dansen begynder«.

Dansen afbrødes nu og da for at give Plads for Tableauer, »Attituder« og den Mængde Selskabslege, man den Gang satte saa stor Pris paa, og »ved hvilke der som sædvanlig vankede dygtigt Slikkeri: vi skriftede, gik den polske Kirkegang, stod paa den brede Sten, malte Sennop, hængte og faldt i Brønden.«

Saa gled Balnatten, saa gled Klubvinteren som en tonende Drøm. Ja, ti Tiden ilede, uden at han mærkede det. Mange Aar senere indrømmer han, at han kunde have bemærket det blot ved at betragte Selskabet efter en saadan »gennemvaaget, om just ikke gennemsviret Nat«. Naar Morgensolen skinnede ind gennem de duggede Ruder, saa var al Pyntelighed og Anstand forsvunden. »De herlige Haarlokker har tabt deres Elasticitet og hænger pjuskede ned over

den Barm, som i Aftes lignede Marmor og Alabast, men i Dag en Væg, der ikke fornylig er kalket.«

Men hvorledes skulde han kunne se alt dette hos den og den søde unge Pige, hvis Billede hans Hjerte havde baaret hele Natten i varmt Tryk? »Den netop synlige Mathed og en Smule Uorden gav hende kun et mere smægtende Anstrøg.« Og hvorledes skulde han, den Fusentast, der var saa lykkelig optaget af sin paradisiske Daarskab, kunne se, at saa hastig som en saadan gennemdanset Nat ilede baade Klubsæsonen og al anden Ungdomsglæde? Og hvorfor skulde han ønske Tidens Gang standset? Hvorfor skulde han »gribe de vingede Dage« eller bede det ene skønne Øjeblik dvæle, naar det næste bragte ham den Lyst, der kom ukaldet, altid var ham nær og legede med ham vaagen og i Drømme.

Oven paa Vinterens Maskerader og Baller fulgte nu igen et frejdigt, ubundent Sommerferieliv paa Halvøen. Da han ved Overgangen mellem Foraaret og Sommeren 1807 havde faaet udgivet første Del af Ossianoversættelsen, maatte han naturligvis med endnu større Nødvendighed end de tidligere Somre over til Jylland for som den Litteratus han var, at lufte sin Berømmelse paa de hjemlige Enemærker og lykønskes af Faderen, den kære Præstemand, der kunde goutere mere end Klassikerne, ti, som han har noteret i Embedsbogen, han fandt Sønnens Oversættelse af de Ossianske Digte »fortrinlig«.

Og saa forløb Hundedagene som sædvanlig, under lange Fod- og Rideture, under Jagtfarter og Baadtogter til Helgenæs, Tunø og Samsø, under Sommerballer med Hadsherredpigerne.

BOMBARDEMENTET · EMBEDS-EKSAMEN

Dagene var straalende høje, Havernes Rosenflor blussende, Aftenerne og Nætterne milde og lyse. Saadan huskedes den Sommer af alle. Det blev lange Tiders sidste Sommer for vort Land.

For Blicher blev det uigenkaldeligt den sidste.

At Erindringerne fortæller rask væk om de tidligere Jyllandsture, men ikke har et eneste Træk at henføre til denne, lader sig maaske forklare. Hans Hundedagsferie maa have været meget kort, beskaaret for Halv- eller Tredjedelen; desuden, selv om Luften var nok saa mild og Dagene nok saa høje, drog der paa den storpolitiske Himmel saadanne Skyer sammen, at det blev vanskeligt for dem, der kunde og vilde se, med Tryghedsfølelse at give sig Feriestemningen helt i Vold.

Allerede før han forlod København, havde man med nogen Ængstelse hvisket om et muligt Angreb fra England, og da den 3. August store Afdelinger af den engelske Flaadedivision begyndte at ankomme til vore Farvande og lægge sig i Sundet og Store Bælt, saa det var aabenbart, at Aktionen kun gjaldt Danmark, har den almindelige Utryghedsfølelse også grebet ham og baandlagt hans Ferieglæde noget. Saa lidt som næsten alle andre har han dog følt nogen virkelig overhængende Fare. Man havde i Tiden

vænnet sig til med Sindsro at høre om de udenlandske Omvæltninger og Krigsrædsler, medens Danmark hidtil var vedblevet at være en af Europas faa skaanede Pletter, hvor Foretagsomhed, Borgerlykke og Velvære voksede uhindret. I syv og firsindstyve Aar havde Landet ikke været betraadt af fremmede Tropper, ja, bortset fra Kongedyb-Slaget, det man betragtede nærmest som en dansk Sejr, overhovedet ikke været indviklet i Fjendtligheder. Hvad faretruende Rygter der kom op, slog man hen, fordi den sorgløse Regering slog dem hen. En dansk Søofficer, den senere Kommandør Garde, drak paa et britisk Krigsskib et Glas med en engelsk Officer, som ved denne Lejlighed sagde: »Nu klinker vi her sammen; om en Maaned eller to vil vi ikke staa saa venlige overfor hinanden.« Garde, et Næstsøskendebarn af Werlauff, der i sine Erindringer fortæller dette Træk, ansaa det ligesom hans Kammerater for sin Pligt straks ved Hjemkomsten at melde Admiralitetet den faldne Ytring, men han fik blot en Advarsel mod at blande sig i Politik, da Regeringen havde sikkert Tilsagn om, at der ingen Fjendtligheder forberedtes mod Danmark. Desuden vægrede man sig rent instinktmæssigt ved at tro paa et Brud med Britannien, denne det danske Monarkis udmærkede Handelsforbindelse. Selv om man maaske nok følte, at Slaget paa Reden ikke var den Sejr, man helst vilde tro, havde det dog hverken efterladt Ydmygelse eller Bitterhed i Sindene, og fra 1801 herskede der hele Landet over og navnlig i København en stadig voksende Sympati for England og alt, hvad engelsk var, siger Werlauff — en Sympati, som maaske kun faa har næret i højere Grad end Blicher, der elskede Landets Sprog og Litteratur og allerede i flere Aar havde gaaet med stærke Englandslængsler.

Men for hver Dag, der gik, blev Stillingen mere og mere faretruende. De mange Orlogsmænd vedblev at ligge i de danske Farvande og omsluttede nu Sjælland baade mod Øst og Vest, og den 8. August overbragte Sir Jackson i Tønningen Kronprinsen Englands Betingelser for fortsat Fredelighed: Brud med Frankrig, nøje Forbund med England, den danske Flaades Udlevering som Pant til den britiske Regering, der saa i al Ubestemthed antydede Tilsagn om Erstatning for hvad Skade en saadan Alliance mulig kunde medføre. Selv i England var man sig vel bevidst, hvor oprørende Betingelser det var, man bød Danmark. Da Sir Jackson efter Røvertoget fik Foretræde for Georg III, spurgte denne ham, om det var i Stueetagen eller paa første Sal, han havde truffet den danske Kronprins. »Han var i Stueetagen, Deres Majestæt!« »Det glæder mig for Deres Skyld,« sagde Kongen, »ti havde han kun haft halv saa megen Galde som jeg (*half my spirit*), vilde han have sparket Dem ned ad Trappen«. (S. R. Gardiner: A. Student's History of England III, Side 862). Da Kronprinsen et Par Dage efter naaede til København, kom Kristian den Syvendes officielle Bekendtgørelse om Englands Forslag til at gaa ud paa, at »denne Meddelelse, lige saa vanærende i Tilbud som i Trusler, ej mindre fornærmende i Form end i Indhold, kunde endog ikke foranledige nogen Forhandling«. Lige saa uvirksom Regeringen hidtil havde forholdt sig, idet den ingen som helst Forholdsregler havde truffet, ja ikke engang ladet forespørge, hvad Ærinde den store Flaadedivision havde i de danske Farvande, lige saa fortvivlet resolut afskar den sig nu altsaa fra al Underhandling og beredte sig til at modtage Krigen. Da Fæstningen København kun var i maadelig Stand, og Hæren laa ved den sydlige Lande-

græntse, blev Borgerne kaldte under Vaaben. Blandt dem, Kronprinsen henvendte sig til under sit korte Ophold i Hovedstaden, før han »ilede til Armeen« i Holsten, var ogsaa Studenterne: »Den Fare, Staten trues med, giver mig Anledning til at anmode de studerende her ved Universitetet om at forsamle sig og støde sammen i et Korps under Navn af Kronprinsens Livkorps. Jeg har ved den for mig uforglemmelige 2den April set dette Korps og med Glæde erfaret dets Iver for Kongen og Fædrelandet. Velan Landsmænd! vis det samme ved denne Lejlighed. Dette Korps skal anføres af den almindelig agtede Overhofmarskalk Hauch.« Dette Opraab blev bekendtgjort paa Universitetet den 11. August, og Konsistoriet ledsagede det med følgende:

I underdanigst Følge af Hs. kongl. Højhed Kronprinsens Skrivelse efterkommer Konsistorium som tro Undersaatter sin Pligt herved at opfordre Universitetets Borgere fra i Morgen Formiddag af, eller saa snart det vorder bekendt, at indfinde sig paa Studiegaarden fori Konsistoriums Forsamlingsværelse at blive indførte i de dertil bestemte Lister, hvorefter nærmere Foranstaltninger vil blive gjorte.

København, den 11. Aug. 1807.

Treschow,
Rector universitatis.

Paa det Tidspunkt var der kun faa Studenter i Hovedstaden, men Kronprinsens Opraab blev hurtig bekendt Landet over og hørtes med største Begejstring; daglig strømmede de til Byen i Hundredvis, og allerede den 14. August begyndte man at organisere Korpset. Har Opraabet truffet Blicher i Rand-

lev,* kan man være vis paa, at han intet Øjeblik har siddet det overhørig; men Ilfærdighed var ogsaa i højeste Grad nødvendig, ti den 16. Aug. gjorde Englænderne Landgang, og da Dagen efter København indesluttedes, og Portene lukkedes, forblev Byen afskaaret fra al Forbindelse med Omverdenen lige indtil den 7. September.

Korpset talte nu 8 Kompagnier, hvert paa omtrent 100 Mand; Blicher stod ved 8de Kompagni, under Kaptajn Kaltenborn, hans Venner Ingemann og Foss henholdsvis ved 5te og 7de.

Naar man hører, hvor fortrøstningsfuld en Stemning der endnu raadede i den af den store Overmagt indesluttede By, forestiller man sig den sangvinske Student, iført den korte, blaa Jakke med de hvide Lidser, som en af de mest tillidsfulde. Han er med frejdigt Mod daglig mødt til sine 5—6 Timers strabadserende Øvelser for derefter at gøre Vagttjeneste, først paa Rosenborg Slot, de kongelige Palæer og Slotsholmen, senere paa Volden ved Vesterport. Bortset fra, at Studenterne den 28. Aug. fik Tilladelse til at opkaste Bankettet paa den Kourtine, de havde besat ved Vesterport, et Arbejde, de udførte paa mindre end 24 Timer, blev Vagttjeneste Korpsets eneste betydelige Anvendelse, idet Kommandanturen trods de unge Menneskers begejstrede Iver og Kamplyst ikke kunde bekvemme sig til at sende dem i Ilden og vove Livet ved at lade dem deltage i de forskellige Udfald, der fandt Sted indtil Bombardementets Begyndelse.

* Kronprinsens officielle Meddelelse om Krigens Udbrud, dateret Kiel den 16. Aug., naaede per Estafette Randlev den 23. Aug. »I een Time læst, afskrevet og afsendt under de mest brændende Ønsker for Fædrelandet .... Det guddommelige Forsyn vil og vist da styre alt til et lykkeligt Udfald,« hedder det i Embedsbogen.

Alligevel var Blicher saa vidt mulig med overalt, hvor Interessen var størst. Ved et Par Lejligheder berører han Herregaardsskytternes Udfald saaledes, at man faar det Indtryk, at kunde han end ikke selv komme i Ilden, var han blandt de ivrigste til at hilse de hjemvendende Skytter velkommen og skaffe sig Underretning. Mellem dem udmærkede sig særlig den nordsjællandske Kromand Hammer, der stadig var forrest i Udfaldene; lige saa stor Begejstring vakte det, at han fulgtes af sin 14-aarige Søn, for hvis Kugler nok ogsaa flere Englændere faldt. »Jeg glemmer aldrig,« skriver Blicher i sin Artikel om almindelig Værnepligt, »den Dag, da han kom hjem fra »Jagten«, grædende, ja grædende, ti Far havde jaget ham hjem, fordi Bøjle og Stillepind var skudt fra hans Bøsse«.

Vi gjorde et Rim paa hans Navn.
Hr. Hammer, hans Kugle den rammer,

hedder det i Blichers Folkevise om Kromanden og hans Søn.

Fra Maanedens Slutning, da Fjendens Tilbud for sidste Gang afvistes, og de belejrede maatte frygte det alvorligste, blev der Anvendelse for al den Vagttjeneste, Studenterne kunde yde. Men fortrøstningsfuld underkastede Blicher sig Belejringsugerne igennem Krigerens Lod: mangelfuld Forplejning, uordentlig Diæt og utilstrækkelig Søvn. Om Aftenen Onsdagen den 2. Sept. blev han afløst paa Volden ved Vesterport og ilede hjem for at udhvile sig efter de sidste Dages vedholdende Uro. Oven paa den lyse, varme Septemberdag var fulgt et mildt Tusmørke. En Mængde Mennesker spadserede paa Volden for at nyde Aftenluften eller forsamlede sig ved Hovedvagten for at høre Militærmusikken.

Som han naaede lille Kannikestræde og vilde gaa

i Seng, faldt den første Bombe. Der har vi Bombardementet! raabtes der overalt, og medens Fjenden i Løbet af mindre end et Kvarter aabnede alle sine Ildsvælg fra hele Batterilinien saavel som fra Flaaden, blev der blæst Generalalarm, Stormklokken klemtede, Stortrommen rørtes, og Vægterpiben skingrede. Blicher fik sit Gevær fat og ilede igennem Byen op paa Volden ved Vesterport. Fra Kl. 8 til Kl. 3 stod han her og iagttog »denne den kostbareste af alle Illuminationer«, saa, hvorledes de Tusinder af hastig opblussende Glimt derude i Horisonten forlængede sig i de til Vejrs stigende, i en høj Bue op over Volden summende, hvislende, hvæsende Mordlyn: Bomber, Congreveske Granater, Brandkugler og Raketter, nogle langsomt sejlende, andre skydende af Sted med voldsom Fart, styrende mod den ulykkelige By, hvis Taarne tjente Fjenden til Skydemaal. Da Projektilerne gik saa højt, var de paa Volden posterede ikke de mest udsatte, ligesom Forsvaret ikke krævede nær saa mange Ofre som Slukningsarbejdet. Af Studenterkorpset omkom første Nat kun fire, to i umiddelbar Nærhed af Ingemann, der stod paa Nørrevold. Da Morgenen brød frem, saa denne, at der i Toppen af det Voldtræ, under hvilket han Natten igennem havde staaet, hang en Kappe og et afskudt Ben, Resterne af den ene af de dræbte Studenter. »Gid nu Englænderne vilde storme,« tænkte den spinkle Ingemann, for første og eneste Gang i sit Liv optændt af Mordlyst, da han saa sine Kammerater sønderlemmes; det Ønske har uden Tvivl ogsaa Blicher næret. Men Englænderne stormede ikke: Vi skal ikke kæmpe, vi skal brænde, lød jo Sir Jacksons Udsagn. Overhovedet, baade denne og de følgende Nætter var det mest nedslaaende ved hele Stillingen Bevidstheden om den fuldstændige

Afmagt med Hensyn til at afvende noget som helst af den navnløse Rædsel, der steg i den tusindfoldige Larm derinde fra Byen: de bragende Projektiler, de lemlæstedes Skrig, Brandraabene og Bulderet af sammenstyrtende Huse.

I syv Timer holdt Blicher sig oprejst. Endelig gjorde Naturen sin Ret gældende, og Kl. 3 om Morgenen maatte han segnefærdig af Udmattelse og Spænding bede sin Kaptajn, Kaltenborn, om Tilladelse til at sætte sig til Hvile under et Voldtræ. »Her sov han nu i mere end tre Timer saa sødelig som, efter et gammelt Mundheld, i sin Moders Dragkiste«, medens Kanontordenen fortsattes, og den graa Septembermorgen gennemfuredes af de lysende Brandpile.

Den Nats Ødelæggelse var dog kun ringe i Sammenligning med den, der fyldte de følgende Nætter. Ved Soldnedgang begyndte Bombardementet med langt større Voldsomhed, og da Brandmandskabet efterhaanden udmattedes, og en Mængde Indbyggere var flygtet til det mindre udsatte Kristianshavn, saa Husene stod tomme, havde Ilden frit Spillerum, og det brændte overalt i Byen. Da Frue Kirkes 380 Fod høje Taarn var Fjendens vigtigste Skydemaal, blev navnlig Natten mellem 4. og 5. Sept. Kvarteret om denne Kirke overdænget med Projektiler, hvorfor en Del af Studenterne beordredes paa Vagt paa Universitetet, medens andre posteredes ved Trinitatis Kirke, paa hvis Loft Universitetsbiblioteket laa; mellem disse var Laurits Foss, der var med til at hugge Hul paa Taarnet, hvor Bøgerne forvaredes. Længe modstod Frue Kirke, skønt gennemskudt af en Mængde Kugler. Men henimod Morgenen blev en Brandpil hængende i Spiret, der næsten øjeblikkelig stod i Lue. De nedstyrtende Klokker rev det brændende

Tømmerværk med sig ned i Kirkens Skib, og i Løbet af kort Tid omspændtes den skønne Bygning, Byens Stolthed, af Flammerne. Ilden havde allerede stærkt fat i de omliggende Bygninger, og fra Kirken bredte den sig til hele Kvarteret; Universitetet og Professorgaardene lagdes i Aske, ligeledes de tilstødende Gader, hvor navnlig Studenterne havde deres Bolig. Da Ingemann om Morgenen søvndrukken og fortumlet ravede op ad Trinene til sin Gadedør paa Hjørnet af Fiolstræde og Skidentorvet, blev han tilraabt af en Matrosdreng: »Hele Huset er gaaet ud, min Herre!« Nu først saa han, at hele Huset var nedbrændt. Ogsaa Steen Blichers, hans Broders og Laurits Foss's Boliger i Kannikestræde nedbrændte den Nat.

Op ad Dagen indlededes de Underhandlinger, der førte til Byens Kapitulation og Flaadens Udlevering, nu ikke som Pant, men som den britiske Majestæts Ejendom.

Der stod nu Blicher i den sammenskudte, rygende By, blottet for alt til den Uniform, han havde faaet udleveret af Korpset. I al sin personlige Raadvildhed og Elendighed var han et Billede paa det troløst svegne Folk. Den By og det Land, der havde set hans sorgløse Ungdom, var paa den mest brutale, ydmygende Maade berøvet sit Værge, Flaaden, der havde fyldt Folket med Tillid og baaret dets Navn vide om i Verden. Det Land, hvis Navn for ham havde betydet Værn og Sikkerhed, var nu, da det var styrtet i den dybe Jammer, pludselig blevet hans dyreste Eje. Til den Erfaring var han blevet bragt ved et Slag, der gjaldede i hans Hjerterod. Overfaldet paa den fredelige By var kommet som en Tyv om Natten, saa uberegneligt ondt, saa snigende lumsk, saa himmelskrigende uretfærdigt,

kun bibragt af den ubønhørlige, uafvendelige Magt, der ligger i onde Forhold. Ud fra Vindesyge alene lod denne Voldsdaad sig ikke forklare, og mellem de to Nationer fandtes intet som helst af det Had, som kunde motivere den umenneskelige Grusomhed. Naar Blicher, endnu medens Fjenden laa i Landet, indlod sig i Samtale med Mordbrændernes Officerer, konverserede de »den danske Student med fransk Artighed og engelsk Oprigtighed«, og han fik det samme Indtryk, om hvilket ogsaa andre, f. Eks. Werlauff, melder, at Englænderne var høflige, menneskekærlige Folk, der dybt rystede af al den Ulykke, de havde anstiftet, beklagede den »*damned* Ministerstreg«. Og dog var det de samme Folk, som tre Døgn igennem havde overdænget Byen med Mordild, omkommet mellem eet og to Tusinde Mennesker og ødelagt alt det materielle Velvære, der var blomstret op gennem flere Generationer, de samme Folk, som, da Lørdag Nat Frue Taarn styrtede sammen, et Øjeblik standsede for at iagttage det i al sin Gru pragtfulde Syn og opløftede et Jubelraab, som kunde høres inden for Voldene. I sikker Tillid til sin retfærdige Sag havde Blicher, fyldt af modig Kampiver, sammen med sine Landsmænd besteget Voldene for at forsvare sit og sine Fædres Land. Men den retfærdige Sag og den ædle Begejstring betyder intet for den brutale Magt, der dølger sig i onde Kaar, den blinde Skæbne. Ti dens Haand var det, der havde ramt Nationen, og Maaden, hvorpaa Slaget var bibragt, var lige saa rystende som selve den dybe Vunde. »Danmark! Mit Fødeland! Mit Fædreland! Mine Øjne løber over, mit Hjerte bløder ved at tænke paa din langsommelige Vanskæbne.«

Men det var ikke alene af Sorg over Fædrelandet, hans Hjerte blødte. Naar han betragtede sine per-

sonlige Forhold, forstod han, at Mordbrandsnætterne var Baalfærd over hans egen Ungdom. Han var 25 Aar og ved Indgangen til Manddomsalderen; men hvad havde han faaet ud af de otte henilede Studenteraar ud over Minutternes flygtige Lyst, og hvad kunde han, der havde danset hen ad den brede Vej, stadig havde levet i Nuet og ladet hver Dag have nok i sin Plage, hvad kunde han udrette nu, da alles Kræfter var nødvendige til at genoprejse Folk og Land? End ikke en Embedseksamen havde han naaet. Den havde han sorgløst skudt ud fra Aar til Aar, og nu kunde det have lange Udsigter. Den akademiske Undervisning var foreløbig indstillet, fordi Universitetet og mange »Professorresidenser« laa i Ruiner; og Timeinformationen, den for de fleste Studenter aldeles nødvendige Indtægtskilde, var standset ved Skolernes Lukning. Men selv bortset fra den almindelige Nød var Stemningen i Byen højst utryg. Under Vaabenstilstanden, indtil Havnen kunde blive ryddet, holdtes Kastellet besat af Englænderne, og mange frygtede Fjendtlighedernes Fornyelse. Studenterne, der lettest kunde bryde op, benyttede derfor den første Lejlighed til at slippe fra Byen. Naar vi ser Blichers Bekendte, Ingemann, Foss og Werlauff alle rejse bort, undrer det os ikke, at han, saa yderlig reduceret han var, ilede med at tiltræde Hjemrejsen.

Men som et Varsel om, at hans »langsommelige Vanskæbne« var begyndt, blev denne Hjemrejse fuld af Møjsommelighed og Fare. Da det ikke var ham muligt at forblive i Hovedstaden, til den seks Uger lange Blokade af Sjælland hævedes, erhvervede han sig paa det engelske Ekspeditionskontor et Jyllandspas, der, skønt forsynet med selve Catcharts Navn, ikke hjalp ham længere end til Korsør,

idet Englænderne ikke vilde tillade Overfart til Fyen. Blicher gav dog ikke tabt for saa lidt, men som Kommissionær for et stort Selskab, der led samme Skæbne som han, stak han med sit eget og 97 andre Pas i Lommen til Søs i en Jolle, der idelig maatte lænses og digtes — i hvilken Anledning han havde købt to Tællelys og en Ville Hampværk — for at faa Audiens hos den højstkommanderende Officer i Bæltet. Da det viste sig umuligt at holde Jollen oven Vande ret længe, lagde Blicher og hans Mandskab, tre Matroser, ind til Sprogø, og først efter at Fartøjet her var blevet kalfatret, roede de ned til det engelske Linieskib, der laa en Mil borte. Chefen saa paa et Par af Passene og erklærede dem for ugyldige. Blicher »gjorde ham opmærksom paa den engelske Overgenerals Navn. »»Jeg bryder mig hverken om Catchart eller nogen General,«« svarede han koldt, »»her staar jeg kun under Gambier.«« Blicher forestillede ham nu, at da han var kommen som en Slags Gesandt fra saa stort og blandet et Selskab af rejsende, var det ham vigtigt at kunne bevise, hvorledes han havde udført sin Sendelse, og desaarsag udbad han sig en skriftlig Erklæring«. Denne kom til at lyde:

> Cannot pass the Belt without the permission of Admiral Gambier.
>
> Dixon, Commodore,

og med den Besked maatte han vende tilbage til Korsør. Medens den lakoniske Erklæring udfærdigedes, kastede Linieskibets Matroser gennem Stykportene en Mængde Tvebakker ned i Blichers Jolle. Han ved ikke, om de gjorde det af Overgivenhed eller Medlidenhed. Der gaar det Rygte, at der er Hungersnød paa Sjælland, sagde de, og naar de tog

Studentens Paaklædning og hans Fartøjs Forfatning i Øjesyn, kunde de nok komme paa lignende Tanker. Nu skulde Gambiers Paategning erhverves i København, og ogsaa dette Hverv paatog Blicher sig; men da hans Budget absolut ikke var lagt med saadanne Ekstrafarter for Øje, maatte hans Mandanter skyde sammen til Rejseudgifterne og hver erlægge ham en Rigsdaler. Det lykkedes ham dog ikke at faa Audiens hos Gambier, og da han igen var kommen tilbage til Korsør, og endnu en anden af de forsinkede rejsende havde gjort en lige saa resultatløs Rejse til København, splittedes Selskabet for om muligt at faa Overfart til Fastlandet fra Kalundborg, Vordingborg eller andre Kystbyer. Blicher tog atter tilbage til København. Det var noget henne i sidste Halvdel af Oktober. Imidlertid var Englænderne endelig efter at have ryddet Havnen og faaet den danske Flaade gjort sejlfærdig gaaet under Sejl, saa Blicher havde ingen Vanskelighed ved at finde Skibslejlighed, og snart var han om Bord paa en Randers-Jagt, der stod op ad Sundet, det samme Sund, hvis Vande den danske Flaade nogle Dage forud havde pløjet for sidste Gang og under engelsk Flag.

Hvilken Forkrænkelighed der dog ligger i Tiden! Da for kun tre Maaneder siden Sommerferiens Lyst kaldte ham til Halvøen, havde han med glad og tillidsfuldt Hjerte sagt Hovedstaden Farvel, fordi han vidste, han snart skulde se den igen. Men nu var han slaaet ind paa Skæbnevejen. København havde ingen Lyst mere for ham. Naar uden ved denne Lejlighed kan Blicher have tilvinket København den tungsindige, forvirret-trætte Afskedshilsen, hvormed »Jyllandsrejsen« begynder:

Farvel! Farvel! Du røgindhyllede Tue,
Med dine Taarne, de lidet højere Halmstraa!
Hvor liden est du! Et Støvgran blot paa min Kikkert
Bedække hele din Herlighed, Øresunds Dronning!
Saa stille, du Tusinders Bolig! Jeg lytter forgæves
Til Raabet og Larmen i dine myldrende Gader.
For mig est du øde og tavs som Karthago og Tadmor,
Øde og tavs. — — — — —
Farvel! Farvel!

For øvrigt skulde han paa denne Hjemrejse, der først var kommen i Stand efter saa mange Møjsommeligheder, udstaa endnu mere. Da Vinden ved Aftenens Frembrud steg til Storm, gik Skipperen til Sengs, og Kokken, der sammen med en Matros og et Par Drenge maatte tage Affære, havde »30 Menneskers Liv i Gryden«. Han manøvrerede saaledes, at Smakken idelig var ved at kæntre og virkelig engang blev liggende paa Siden nogle Øjeblikke. Efter en kvalfyldt Nat naaede man dog velbeholdent Randers Fjord, og Blicher kom endelig hjem til Randlev.

Men hvad skulde han her? Med et Udtryk, der betegner al hans Raadvildhed, siger han, at han var kommen hjem til Faderen for at »søge dagligt Brød«. Og saadan var ogsaa hans Stilling. Det Udtryk, han senere bruger om sig i et Brev til Ingemann, at han er »revet af Led«, har endnu større Gyldighed her. Netop som han havde begyndt at samle sig om poetisk Arbejde, var hans Papirer brændt, og da han skulde til at forelægge Offentligheden Udbyttet af sine Studier, saa han sig, standset midt i Udgivelsen af Ossianoversættelsen, henvist til dræbende Ørkesløshed i den triste Præstegaard. Naar man hører, hvorledes Krigsbegivenhederne virkede paa Bogmarkedet, med hvilke stilfærdige, tungt-vemodige Ord f. Eks. Rahbek »nedlægger sin Pen«, standser sit 24aarige Tidsskrift og tager Afsked med sine

Medarbejdere, forstaar man, at en Debutant som Blicher hverken kunde haabe paa at faa offentliggjort, hvad han havde færdigt, eller følte sig opfordret til fortsat litterær Virksomhed. Den langsommelige Vanskæbnes Tid var inde; der var Efteraar over Naturen, over Land og Rige, først og fremmest over hans eget Sind. Naar han fra det fattige Præstehjem kom ud paa Heden, vilde den tidligere Frihedsglæde ikke melde sig. Over Heden, som han siden sin Skoletid kun havde set i Sommerbelysning, violet blomstrende, drev Efteraarets Skyer. Men hvor mørkladen den end var, og hvor tungt den end stemte hans Sind, blev Jagtvandringer dog hans hovedsagelige Beskæftigelse under dette lange Jyllandsophold, og Erindringerne har herom et enkelt Træk, der vistnok er saa godt som mange. Han gik en Dag et Par Timer før Solopgang »to Mil til Klapjagt i dyb Sne, traskede omkring paa denne og stod med vaade Fødder og Ben lige til Aften, forblev saa, uden at skifte med tørt, siddende ved Spisebordet og Punchebollen til Klokken 3 om Natten, gik derpaa mod en bidende Nordenvind 1½ Mil med en Jagtbroder til dennes Hjem, hvor han lagde sig i en dyneløs Alkove paa bare Halm, sov i vaade Klæder et Par Timer, vandrede derpaa den halve Mil til sit Hjem, klædte sig om og — gik paa Jagt«.

Under denne lange Ørkesløshed gled han allerede i saa ung en Alder betydeligt ind i den skæbnesvangre Vane, han ingen Sinde blev kvit, ved voldsomme Strabadser og forceret Gildelystighed at sprede Sindet, fordrive Kedsommeligheden og udfylde Tomheden. Saaledes har Blicher faaet sin Del af al den fortvivlet-fandenivoldske Lystighed, hvormed de forknytte Gemytter, navnlig Københavnerne, søgte at stramme sig op efter Ulykken, og som Vinteren

1808 fremkaldte Grundtvigs barske, strengt manende Protest »Maskeradeballet i Danmark«.

Skønt den 10 Maaneder lange Lediggang var lige saa deprimerende for den 26aarige Student som de Begivenheder, der havde drevet ham ud af hans Sorgløshed, mandede han sig op til den Beslutning at tage Eksamen. Da han i September 1808 igen stod i København, var han omtrent lige saa blottet for Subsistensmidler, som da han Aaret i Forvejen havde forladt Byen, og Begyndelsen blev en streng Pønitensetid. Om Kost og Logi slog han sig sammen med en Fætter (sikkert Laurits Blicher, Søn af den tre Aar tidligere afdøde Præst i Borup). Faderen havde som sædvanlig intet kunnet tilskyde; men en jysk Ven havde medgivet Steen en hel Side røget Flæsk, og ved dette i Forbindelse med nogle Kartofler holdt de to Fætre Livet oppe, og kun om Søndagen tillod de sig den Ødselhed at tage en Tallerken Suppe og en halv Portion Steg paa et af Spisekvartererne (som Byens faa Restaurationer kaldtes). Efter et Par Maaneders Spægelse blev Forholdene ham lysere. Den 2. November flyttede han ind paa Valkendorfs Kollegium, hvor han og Fætteren fortsatte deres fælles Husholdning. Omtrent samtidig tilflød der ham et større Beløb, muligvis fra Spentrup-Præsten, den rige Blicher, der synes at have interesseret sig en Del for Brodersønnen. Nok er det, han fik saa mange Penge mellem Hænderne, at han ikke blot kunde se Studietiden tryg i Møde, men ogsaa nyde en lille Glædens Eftervaar med Kortspil, Pølsegilde og Dans i det borgerlige Selskab, hvori han indmeldte sig, saasnart han fik Penge paa Lommen.

Men derfor slap han ikke Initiativet. Den anstrengte Læsning oven paa det forløbne Aars Lediggang gjorde ham godt. En frisk Arbejdsevne rørte sig i ham. Han

stod op Kl. 4—5, og efter at have læst til Kollegietid løb han fra Forelæsning til Forelæsning; de holdtes ude omkring i Byen, hvor Professorerne havde lejet sig ind, fordi Universitetet og Professorresidenserne endnu laa i Ruiner. Derefter tog han igen fat paa Bøgerne, og først om Aftenen undte han sig Rekreation i Klubselskabeligheden. Om Foraaret 1809 indstillede begge Fætrene sig til teologisk Embedseksamen, og den 21. April fik Steen Blicher et lille Laudabilis, *imprimis ob specimen scriptum* (»især for den skriftlige Prøve«).

Nu, da han havde Tiden for sig, lykkedes det ham endelig at faa Slutningen af sin Ossianoversættelse frem. 1809 havde han da forelagt Publikum en fuldstændig, med Smag og poetisk Sans udført Gengivelse af de Sange, der havde gaaet deres Sejrsgang Europa over. Det var ingen uanselig Debut, en virkelig fortjenstfuld Bedrift, og som saadan blev Oversættelsen ogsaa betragtet, skønt den fremkom paa en Tid, da litteraære Spørgsmaal stod i Baggrunden, og til Trods for, at Forholdenes Ugunst havde berøvet Debuten meget af Nyhedens Interesse ved den lange Tid, der var lagt mellem Arbejdets to Dele. Det blev dog ikke meget omtalt offentligt. Ja, det kunde endogsaa se ud til, at Oversættelsen, nu den forelaa i sin Helhed, skulde lide samme Skæbne som første Del, der slet ikke var blevet anmeldt. »Jeg vidste dengang ikke, hvad Mæcenatseksemplarer til Recensenter var for en Ting,« skriver han mange Aar senere i »Nordlyset«, men herom blev han underrettet af en Velynder, der forlangte et Eksemplar, saa skulde han nok skaffe det recenseret, og i Slutningen af Aaret fremkom da i de af Peter Erasmus Müller redigerede Lærde Efterretninger en udførlig og kyndig

Anmeldelse. Den er i det hele meget anerkendende; kun paataler den en Del sproglige Fejl. Skønt det blev eneste Gang, Arbejdet gjordes til Genstand for offentlig Omtale, høstede han privat megen Anerkendelse, og man blev opmærksom paa »Ossians heldige Oversætter«. Det bredere Publikums Smag var endnu ikke i særlig Grad paavirket af Romantikken, og disse Poesier behagede de forknytte Gemytter af samme Grund som Ingemanns Lyrik fra det samme Aar.* Det er da ikke underligt, at Blicher tit senere med Vemod kunde tale om, hvor meget mere Glæde han udefra havde af sin »gamle Kaledonier« end af sine originale Arbejder.**

Den gunstige Modtagelse, Debuten fik, har sikkert stærkt næret hans Længsel efter fortsat litterær Virksomhed. Det var da vistnok ogsaa hans Haab at forblive i Hovedstaden, i hvert Tilfælde foreløbig. Det lykkedes ham dog ikke at faa nogen Beskæftigelse, hvorved han kunde tjene til Opholdet. Den ovenfor omtalte større Pengeforstærkning har ikke strakt til længe, ti i Begyndelsen af det følgende Aar ses han at staa i Pengegæld til Kammerjunker Harbou, hvem han havde tilegnet Ossianoversættelsen. Sin Fribolig beholdt han ikke længe. Ved den Uddeling af Kollegiets Stipendier, der fandt Sted kort efter hans Embedseksamen, findes han opført som Alumnus, men han mangler ved den næste Stipendieuddeling i September 1809. Henimod Jul, da han indsaa Umuligheden af at subsistere i Hovedstaden, beredte han sig til Opbrud. Han fuldendte altsaa sine teologiske

* Den 1810 fødte Orla Lehmann er opkaldt efter en Ossiansk Helt.

** Oversættelsen er dog kun oplagt denne ene Gang. Men der findes enkelte Eksemplarer med omtrykt Titelblad uden Aarstal. Her betegnes Oversætteren som Sognepræst til Spentrup og Gassum.

Kursus, idet han den 10. Decbr. underkastede sig kateketisk Prøve (ved hvilken Lejlighed han, som han bemærker, fik sit første og sidste Haud), og Tredje-Nytaarsdag prædikede han for Dimis i Regenskirken, hvor Grundtvig, hans Kontubernal paa Valkendorfs Kollegium, kort efter holdt sin Dimisprædiken.

LÆRERGERNING · GIFTERMAAL »MIT FØRSTE DIGT«

Da der ganske kort Tid efter blev en Adjunktplads ledig i Randers, hvor han selv havde gaaet i Skole, bød der sig en Lejlighed til at komme i Virksomhed, han ikke turde lade uforsøgt. Med Randers-Skolen havde han god Forbindelse, idet hans gamle Konrektor, Lund, nu var dens Rektor. Var dette ikke tilstrækkeligt, havde han i Kammerjunker *von* Harbou, Hovmester hos Arveprins Frederiks Døtre Charlotte og Juliane, en Velynder, der ikke var uden Indflydelse ved Hove. Denne synes at have været virksom for at faa ham anbragt og at have talt hans Sag for Frederik den Sjette.

Som altid, naar Blicher øjnede Udvej, var han stærkt sangvinsk, og da han først i Marts 1810 konstitueredes i Embedet, ankom han til Randers med godt Mod. Saa kunde han igen »holde Hunden fra Døren« — for at bruge hans Yndlingsudtryk; ti den ganske vist beskedne Embedsindtægt (400 Rdl.) var mange Penge oven paa den sidste Tids Trang. Og den ny Virkekres var jo hans Ungdomsglædes Tumleplads; han opdagede da ogsaa straks, at han havde »vakre Bekendtskaber« baade i og uden for Byen. Ogsaa selve Lærergerningen stod i dragende Belysning. En stor Børneven var han alle Dage, ligesom Skolespørgsmaal tiltalte hans humanistiske Sympa-

tier. Desuden overtog han Undervisningen i Fag, der alle interesserede ham; det var de to gamle Sprog og Geografi, hvilket sidste Fag, som han læste gennem alle Klasser, havde hans særlige Kærlighed. Med Iver og Lyst tog han fat, og han var saa tjenstivrig, at han, som han skriver, underviste 6 ugentlige Timer mere, end der kunde tilkomme ham.

Ved sin Ankomst forefandt han kun lidet hyggelige Forhold mellem Personalet, idet Flertallet af Lærerne havde meget imod Rektoren. Blicher syntes dog i Begyndelsen godt om denne »lærde og grundige« Mand, som han mindedes med Taknemmelighed fra Mesterlektien. Og Forholdet var gensidigt; Rektoren maa i den nye Mand have set en Forbundsfælle for sig, en Kraft, han ønskede snarest at knytte fastere til Skolen. Efter en paafaldende kort Konstitutionstid fulgte den kongelige Udnævnelse (14. April).

Ikke desto mindre varede det kun ganske kort Tid, før han gled over i Modstandernes Række og kom til at staa meget skarpt over for Rektoren. Denne hørte, synes det, nærmest hjemme i det svundne Aarhundredes Latinskole, og skønt han havde virket ved Skolen under hele Overgangstiden, medens Reformerne prøvedes, og selv var en dygtig Lærer, egnede han sig maaske næppe til at føre an, nu da Institutionen skulde føres ind i det noget friere Spor, der var blevet den afstukket ved den endelige Anordning af 1809. Men lige saa sikkert er det, at Blicher heller ikke passede til den Reformatorrolle, han aabenbart har attraaet. Han var naturligvis moderne og radikal i sine pædagogiske Anskuelser, men megen Holdning og Fasthed var der ikke over dem, og den Skolepraksis, han havde erhvervet sig som Huslærer paa Falster og Hovmester for de to smaa engelsktalende Vestindianere, kan da ogsaa umulig have

været meget bevendt. Over hans megen Tjenstiver var der sikkert en Del Fusentasteri, og da han kom ind i Døgnets jævne Arbejde og stod foran Ansvar og Pligt, var han hurtig træt. Ikke tilfreds med, hvad Arbejdsplanen havde tildelt ham, vilde han ogsaa have fat i sit Yndlingsfag, Engelsk. Dette Sprog var ikke helt obligatorisk, idet Anordningen bestemte, at der kun skulde undervises i det, hvor Skolens Midler tillod at tage det med. Skønt man i Randers arbejdede med stærkt tynget Budget, ansøgte Blicher Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler om at faa overdraget det Hverv at »docere« Engelsk. Denne Ansøgning har tydelig nok ikke haft Skolens Anbefaling. Ikke alene blev den besvaret benægtende, men nu blussede Fjendtlighederne mellem ham og hans overordnede op for Alvor. Blicher var som altid, naar han mødte Modstand, halsstarrig og voldsom; hans »Superiører« satte haardt imod haardt, og Adjunktstillingen blev ham en pinagtig Fortrædelighed, som han ikke kunde og navnlig ikke vilde finde sig i.

Saaledes udviklede hans Forhold til Skolen sig i Løbet af et Aar. Men i Mellemtiden var han ogsaa paa anden Maade kommen til at staa over for Hverdagslivets Prosa. Nu var den Tid inde, »hvor han maatte sige Ungdommens Idealer og dens gyldne Drømme Farvel«.

Tre Maaneder efter sin Ankomst til Randers giftede han sig.

Hans Kone, Ernestine Juliane, født Berg, var den purunge Enke efter hans Farbroder i Spentrup, »den rige Blicher«.

Som vi ikke ved Navnet paa en eneste af de Kvinder, han lige fra Barndommen har interesseret sig

for, bliver der heller ikke mange Fakta at melde fra hans Hustrus Barndomsliv. Medens Blicher med Selvfølelse følger sin egen Slægt Aarhundreder tilbage, har han med Hensyn til hendes Fortid ikke kunnet bekvemme sig til at meddele mere end hendes første Mands Navn, hvortil er føjet en Aldersangivelse, der oven i Købet er forkert. Da Kirkebogens Meddelelse om hendes første Giftermaal heller ikke giver det mindste Vink om hendes Fortid, vilde man sandsynligvis ikke vide noget sikkert om hendes Herkomst, hvis ikke Blicher ved sit Giftermaal til Pensionsanstalten (»Enkekassen«) havde maattet indsende sin Kones Døbeseddel, der endnu er i Behold. Denne Døbeattest, der er en Udskrift af Ministerialbogen for Trinitatis Sogn i København, gaar ud paa, at »Aar 1793 den 4de Januarii, skrives Eet Tusinde Syv Hundrede Halvfemsindstyve og Tre den fjerde Januarii, har Faderen Peder Friederich Berg, Skriverkarl, og Moderen Charlotte Ernestine ladet døbe i Trinitatis* Kirke en Datter kaldet: Ernestine Juliane«.

Med Hensyn til hendes Afstamning er min Opmærksomhed oftere bleven henledt paa en Præstefamilie Berg, der ved Aarhundredets Slutning sad i et Par Embeder i Randers-Egnen. Hendes mulige Forbindelse med denne Familie er berørt mellem de hinanden »meget modsigende Efterretninger«, som Evald Tang Kristensen & Lund i deres Bog (af 1882) anfører om hendes Slægt, og i Tillægget til Blichers »Skizzer og Bladartikler« (Vejle, 1899) hævder Evald Tang Kristensen med større Bestemthed, at af den Slægt er hun udsprunget.

* Her har vi sikkert noget af Forklaringen til, at Erslevs Forfatterleksikon lader Blichers Hustru være døbt i Fredericia. Det ene af denne Bys Sogne hedder Trinitatis.

Det er sikkert ogsaa rigtigt. En af mine Meddelere, Proprietær Bang i Randers, hvis Fader nøje kendte Blicher, har for nogle Aar siden sagt: Der var tre Brødre Berg,* der alle var Præster, de to i Randers-Egnen, den tredje paa Fyen, og Ernestine var Datter af en af de tre eller maaske, tilføjede han, af en fjerde Broder. Der findes da ogsaa mellem den ældre Virring-Præsts 11 Børn en Søn, f. 1757, som Kirkebogen kalder Peder, men hvis fulde Navn altsaa har været Peder Frederiksen Berg. Her har vi vistnok Døbesedlens Skriverkarl, idet det dengang ikke var sjældent, at man bortkastede Suffikset *sen* af sit Patronymikon. Traditionen om, at Ernestines Fader var Student, kan ikke være rigtig; han findes ikke i Universitetets Matrikel. Han giftede sig uden at være kommen i nogen virkelig Stilling, maatte ernære sig ved Skriverarbejde og havde det meget smaat, siges der. Hermed kan ogsaa stemme Kirkebogens Meddelelse om det fine Selskab, der overværede Skriverkarlens Barns Daab,** idet det dengang var almindeligt, at Smaafolk udbad sig Tilladelse til at lade deres velsituerede paarørende indføre som Faddere; og selv om disse hyppig ikke mødte i Kirken, betænkte de som Regel Barnet med Gaver. Stærkere Bevis for Fattigdommen i Skriverkarlens Hjem finder man dog deri, at ikke blot Ernestine, men ogsaa een eller to af hendes Søskende maatte sendes til Jylland for at opfødes af Onklerne. Saa tidlig, at hun ikke kunde

* Frederik Bartholin Berg (i Virring 1786—1809), Niels Berg (i Vivild 1786—1805), Michael Berg (i Aaby paa Fyen 1818—39), Sønner af Frederik Pedersen Berg (i Virring 1749—86).

** »Fru Medege Henriette Platow bar hende og Frøken Sara Lützow holdt Huen; Etatsraad Diderich Schjødt, Justitsraad Zacharias Ludvig Zinn Hagen og Kancelliraad Michael Næsted vare Faddere.« (En af disse har da formentlig været Skriverkarlens Principal.)

mindes det, kom hun fra Hovedstaden til Vivild Præstegaard hos Farbroderen Niels, og her opholdt hun sig, til hun blev 11—12 Aar, har Steen Blichers endnu levende Søn Francisco og min oven for nævnte Hjemmelsmand fortalt mig. Naar Evald Tang Kristensen fra flere Sider, saaledes af Steen Blichers afdøde Søn Theodor, har hørt samme Tradition, ses det ikke, hvorfor han i Strid med de Efterretninger, han i alt øvrigt holder sig til, vil lade Ernestine tilbringe Barndomsaarene hos den anden Farbroder, Bartholin Berg i Virring. Blichers Artikel i Randers Avis 1840 Nr. 86 om Ernestines Broder indeholder, synes jeg, intet, der gør det absolut nødvendigt at forkaste Traditionen. Man kunde derimod finde en Støtte for dens Rigtighed i den Omstændighed, at Vivild-Præsten fra 1781 levede i barnløst Ægteskab. Holder man sig til Meddelerne — der ikke kender Vibergs Præstehistorie — faar man ogsaa en aldeles tilfredsstillende Forklaring, hvorfor Ernestine hverken før eller senere end netop ved Tolvaarsalderen paa ny maatte skifte Opholdssted, idet der ved Niels Bergs Død 1805 kom nye Folk i Vivild Præstegaard.*

Da var det, at en anden Præst i Randers-Egnen, Peder Daniel Blicher i Spentrup, og hans Kone, indtagne i den atter hjemløse, nydelige Tolvaarspige, tog hende i deres Hus. Da Blicher blev Enkemand for anden Gang ud paa Sommeren, skal Ernestine have haft svære Kampe med Husholdersken, under hvis Tugt hun maatte staa, indtil Præsten tog hendes Parti, og Husholdersken fortrak. Paa hendes Konfirmationsdag Foraaret 1808 (Kirkebogen har ingen

* Den eneste Erindring, Francisco Blicher husker sin Moder omtale fra sine Barneaar i Vivild, var, at Landsbyen var saaledes hjemsøgt af Storke, at man maatte rive Rederne ned for at skaane Hustagene.

Konfirmationsliste) forlovede den 55-aarige Præstemand sig med det godt 15-aarige Barn, siges der. Nok er det: et halvt Aar senere (den 20. Oktbr.) blev Ernestine som Peder Daniel Blichers tredje Kone Husmoder i det næsten enestaaende velhavende Præstehjem i Spentrup og Stifmoder til den 5-aarige Mette Marie Blicher (der dog maaske straks sendtes bort; 1809 var hun paa et Institut i Kristiansfeld, oplyser Skifteretsprotokollen). Præsten gjorde alt for at føje sin Hustru, det af Forholdene saa stærkt omtumlede Barn: Hun skal have leget med Dukker samtidig med, at hun myndig kommanderede Husets Tyende. Ud paa Sommeren fødte hun Sønnen Niels, og efter mindre end et Aars Ægteskab blev hun Enke (6. Oktbr. 1809). Paa sit Dødsleje skal hendes Mand med Bekymring og Selvbebrejdelse have tænkt paa hendes Fremtid og have bedt hende gifte sig med hans Brodersøn, Steen Blicher, der samme Aar havde fuldendt sit teologiske Studium.

Der gik stort Ry af den ikke stærkt sørgende Enkes Skønhed. Hun var lidt under Middelhøjde, af rank Figur, sund og frisk, havde rundt Hoved, buttede Kinder, den friskeste Teint, dejligt gyldenbrunt Haar og saa de brune, brændende Øjne. Da hun tilmed var saa purung, svært velhavende og stærkt indladende, blev hun ivrigt eftertragtet — et godt Parti forekom i disse Landets Vaadeaar mange som den eneste Udgang af Elendigheden.

Pyntesyg, behagelysten og temperamentstærk, som hun var, skal hun i Vinterens Løb have indladt sig i flere Halv- og Helforlovelser, og Pastor Holm i Borup, der som hendes Lavværge i Begyndelsen med oprigtig Omhu søgte at være hende til Hjælp, opgav i den Grad at stille noget op med hende, at han endog har undladt at underskrive Skifteretsprotokollen ved Boets Opgør.

Saa var det, at Steen Blicher kom til Randers som Adjunkt. Han havde ikke været mange Dage i Byen, før han aflagde sin Tante et Besøg i Spentrup, hvor hun boede i Begyndelsen af Naadsensaaret, og hvor han som hendes afdøde Mands Yndling var godt kendt fra Skoleaarene. Naar han den 23. April skriver til Harbou, at han ikke savner »ret* vakre Bekendtskaber baade i og uden for Byen«, er man ikke i Tvivl om, at han navnlig tænker paa sin Farbroders smukke Enke. Han blev naturligvis straks aldeles væk i hende. Men har han tvivlet paa at kunne vinde denne flagrende, stærkt omsværmede Skønhed? Med Brevet følger »den forladte Elsker«, vistnok hans ældste bevarede Digt.** Er det en upersonlig Ossianelegi? Eller er der ikke snarere en Sammenhæng mellem det og hans Hjertes Forfatning? I denne Antagelse kunde man maaske føle sig bestyrket ved den Omstændighed, at Harbou indstændigt anmodes om at fortie Forfatterens Navn, hvis han viser Digtet til nogen.

Jeg er et Blomster om Foraarstid,
Som Vindens Vinger mon knække;
Ej smiler Solen engang saa blid,
Den kan det af Dvalen vække.

Naar Maanen skinner den Nat saa lang,
Jeg udi Ørken omvanker;
Slet ingen følger min ensomme Gang
Foruden de traurigste Tanker.

Naar Dagen synker i Havet ned,
Og Lyset fra Himmelen svinder,
Jeg fattes ikke ved øde Bred
Med Taarerne paa mine Kinder.

* »ret« d. e. paa vor Tids Sprog »særdeles«.

** Dette saa vel som de i det følgende citerede Digte »En Barndomsdrøm« og »Tidens Flugt« er ikke optagne i nogen Udgave, men offentliggjordes 1868 i Saml. til jysk Historie og Topografi (1 R. II Bd.).

Naar Solen mon skyde af Himlen op
Og Stjernernes Øjne tillukke,
Den kan mig finde paa Bjergets Top,
Men aldrig min Sorrig udslukke.

Paa Dødens Mark er mit Yndlingssted,
Hvor Hvilens Høje sig hæve;
Der ser jeg min elskte fra Maanen ned
Paa Midnattens Skyer at svæve.

Da viser hun stundom den blege Barm,
Som Lokkernes Flagren bedækker,
Og ud gennem Skyen sin hvide Arm
Hun ned mod den sørgende strækker.

Men snarlig forlader hun atter sin Ven
Højt op mellem Stjernernes Blinken;
Jeg stirrer længe i Himlen hen
Og ser hendes venlige Vinken.

Farvel min elskte! jeg kommer brat,
Min Sjæl er ked af sit Fængsel;
Mit Haab er ene til Graven sat,
Og ene til den min Forlængsel.

Da han skrev til Harbou, havde han aabenbart endnu ikke erklæret sig, men umiddelbart derefter maa han have taget Mod til sig — hvis man ellers vil kalde hans Frieri modigt. Paa en Rude, han vidste hendes Øjne maatte falde paa, ridsede han:

Jeg elsker min Neste.

Og Neste (som han altid siden kaldte hende baade i gode og onde Dage) var rask besluttet. Saa snart de faa nødvendige Formaliteter var ordnede, viedes de af Brudgommens Fader, der i Kirkebogen melder: »2den Pinsedag d. 11. Juni ægteviede jeg i Randlev Kirke — efter erholden kongelig Bevilgning, og efter at der var sat 380 Rdl. i Enkekassen samt Bevilgning for at vies af en anden Præst end Provst N. Bruun i Spentrup, som det ellers tilkom — min Søn Steen Steensen Blicher, Adjunkt ved Latinskolen i Randers,

og Mad. Erneste Blicher, født Berg, Enke efter min afvigte Aar i Spentrup afdøde Broder Ped. Daniel Blicher«.

Ved sit Giftermaal med Steen Blicher gik Erneste altsaa i sit 18., ikke som hans Erindringer melder, i sit 17. Aar, og den nygifte Ægtemand vidste da også bedre Besked. I et vel sagtens tabt Brev meddelte han nemlig Laurits Foss sit Giftermaal »med den Bemærkning, at han var 11 Aar ældre end den Kone, han havde taget, og hun 11000 Rdl. rigere end han«. Da Efterretningerne om de nygifte er saa overmaade faa, lægger man Mærke til denne hans forelskede Syslen med Ellevetallet; der skulde jo komme en Ellevedag, der stillede ham hende i den uhyggeligste Belysning.

Endelig var da Lykken taget ind hos ham, ikke som flygtig Gæst, men som varig Husfælle. Al hans tidligere Erotik havde været Flirt, lette Balinklinationer og velsignet Tant. Dette var lykkelig Virkelighed, varig Besiddelse. Og Hustruens Skønhed og Formue kunde aabne ham Indpas i Selskabet, det han, den fattige, enlige Svend hidtil kun havde færdedes i som Gæst.

Men kan det have varet ret længe, før Skuffelsen har meldt sig, før han har faaet Øjnene op for, at hans Hustru, forfaren som hun var, aandløs, blottet for enhver Interesse, der ikke angik Pynt og Selskabelighed, med de fyrige Øjne og det stærke, drøje Temperament var saa forskellig som omtrent muligt fra det Kvindeideal, der havde hvilet i hans Sjæl lige fra den Tid, da den syvaarige Dreng forelskede sig i den fjortenaarige Pige, hende han spillede Skrabenæse med? Og hvem og hvordan den dejlige Frue var, under hvis Kys han ved Indgangen til Lømmelalderen oplevede hin »ikke Sanse-, men Sjælerus«,

saa har hendes Væsen i hans Øjne været den smægtende Ømhed, den blide, elskelige Hengivenhed, som Drengeaarenes Maaneskinsromaner havde fortalt ham saa meget om, den Kvindelighed og den Kærlighed, han hos Ossian havde set i betagende Skær. Sorte Lokker, der strømmer over Barmens Sne, Øjne, der som tvende Stjerner skuer frem gennem den stille Lunds Majregn — en saadan Kvindelighed var det, han havde drømt om, og derom er det, hans »første Digt« (af 1810) melder:

Da saa jeg Dalens Mø med lønlig Bæven
I lange Lokkers Flagren yndig staa.
Hun nærmed sig med Vindens lette Svæven,
Med Smil og Kindens Rødmen til mig saa.

Idet Blicher selv udhæver anden Linie, vil han betegne Digtet som en Ossiansk Elegi, men det er noget mere. Hvor luftige hans Kærlighedsdrømme havde været, havde de dog haft deres store Realitet for ham; de havde rummet al Jorderigs Glæde, hensat ham til Eden og saa mangen en lyksalig Stund hævet ham over Virkelighedens sørgelige Overdrev.

Jeg drog den fagre Skygge til mit Hjerte
Den milde Lue blussed i mit Bryst.
O, Elskov! ukendt med din vilde Smerte
I Haab og Længsel har jeg følt din Lyst.

I de mange lyksalige Stunder, Hjertet havde været betaget af hin søde Bæven, havde alt ligget i Vaarens Morgenglans. Saa brød Solen frem gennem Skyerne, det visne Græs rejste sig, og Blomsterne duftede, siger han i Erindringerne. Da var Livet al den Poesi, der sang i hans Hjerte, skønt ikke en Tone kom over Læberne:

Paa Vaarens Dag, hvor ofte har jeg vanket
Paa dine Tæpper, gule Blomstervang!
Tavs var min Mund, skønt højt mit Hjerte banked,
Og tusind Glædestemmer om mig sang.

Men med Aaret 1810 daterer hans Erindringer Begyndelsen af den Periode af hans Liv, da han maatte sige Ungdommens Idealer og dens gyldne Drømme Farvel, og ud fra denne Tidsangivelse tør man nok slutte sig til, hvad det først og fremmest var, der stækkede hans Vinger og trykkede ham ned til Virkelighedens sørgelige Overdrev. Hans Kærlighedslængsler bar ikke mod Ægteskab. Nogle Aar senere, medens Forholdet mellem ham og hans Kone vistnok endnu var nogenlunde godt, udtaler han i et Brev til Ingemann ligesom i Digtet, hvor meget mere Fryd der ligger i Haab og Længsel end i Besiddelse, og at »selv de sødeste Ægtemands- og Faderglæder er ikke egentlig for Digteren — ja ofte en Hindring paa hans Vej, ti Fantasi og ikke Nydelse er hans Kost, Haab og ikke Virkelighed hans Nydelse«.

Men hvorhen han end rettede sit Blik, saa han nu kun Døgnets Virkelighed og Hverdagens Prosa. Han havde »etableret sig«, var bunden af mange Forhold. Han havde Pligter som Embedsmand, som Fader, men først og fremmest, han var gift, og det ikke med Idealet fra hans Kærlighedsdrømme, men med den forfarne, aandløse Kvinde med det drøje Temperament og de brændende Øjne. Havde han endelig tænkt sig bunden, var det i et ganske andet Ægteskab end det, han nu havde indgaaet. Det bekender han i Digtet »Min Yndlingsdal« (i Digtsamlingen af 1814). Det første Udkast (som kun er paa syv Strofer) stammer fra Bryllupsaaret, som det Brev viser, hvormed det følger. Her har Digtet den for den nygifte Ægtemands Skuffelse endnu mere betegnende Titel »En Barndomsdrøm«.

Hvor est du, kære Dal? Hvad er dit Navn?
Naar skal jeg dig engang i Verden finde?

Naar vilt du til dit yndefulde Favn
For evig mig og mine Ønsker binde?

Hvor est du, Sø! med din grønklædte Bred
Og dine klare Bølgers milde Brusen?
Hvor est du, Lund! mit stille Hvilested
Med dine tætte Blades sagte Susen?

Hvor est du, Hytte! med dit Tag af Rør?
Som høje Bøges mørke Løv bedække;
Med dine Vindver smaa og lave Dør
Og Hindbærbusken for de hvide Vægge?

Hvor Dagens Morgenrødme skulde se
Mig sjungende til landlig Syssel ile,
Og Aftensolen fjernt bag Bjergene
Til mig, den trætte Landmand, kærligt smile.

Og naar jeg længselsfuld til Hjemmet for,
En elsket Viv med Glutter smaa jeg favned,
Om Aftnen ved mit tarvelige Bord
En glad og trofast Viv jeg aldrig savned.

Nu har jeg ledt om Dalen fjern og nær,
Men ingensteds paa Jorderig den fundet;
Derfor jeg Sorgen i mit Hjerte bær,
Og derfor have mine Taarer rundet.

Farvel da du, min Barndoms søde Drøm!
Den strenge Skæbnes Røst mig grusomt vækker:
Jeg hvirvler bort i mine Dages Strøm
Og Armene forgæves mod dig strækker.

Det er den samme Ungdomsdrøm, han senere for tredje Gang, 1825, synger om i »Kærlighedsdalen«.

Blandt grønklædte Bakker der ligger en Dal,
Saa lønlig og stille, saa lun og saa sval.
Der kommer ej Vinter med Storm og med Slud;
Ti Dalen er Foraarets evige Brud.

Og evigt den smiler i Foraarets Pragt,
Udsmykket med Blomsternes spraglede Dragt.
Den skifter ej Klædning, skønt altid som ny
Den hviler i Fjeldenes hegnende Ly.

— — — — — — — — — — — — — —

Og inde i Dalen der ligger et Hus,
Halvt skjult mellem Løv, mellem Bækkenes Sus;
Med Lundene for og med Lundene bag
Det søger at dølge sit straalagte Tag.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Og hisset bag Bækken blandt Roserne bo
Usete af Verden de elskende to;
Paa Jorden de leve; men Himmelens Lyst
Opfylder og hæver uskyldige Bryst.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Som tvende Dugdraaber, der tindrende staa
Og smelter i eet paa det selvsamme Straa,
Som Lillier to paa en eneste Gren,
Skønt Tvillingeblomster, dog ere kun een.

De ænser ej Tiden; den kommer og gaar.
De tæller ej Dage, de mærker ej Aar,
Ej Før eller Siden; de elskendes Hu
Kun fatter og føler det salige Nu.

»O, sig os, du Sanger! hvor ligger den Dal
Saa lønlig og stille, saa lun og saa sval?
Hvor grønnes den Vaar uden falmende Høst?
Hvor fylder den Himmel de elskendes Bryst?«

Det er som en Drøm fra min henfarne Vaar;
Jeg saa den engang i mit sekstende Aar.
Men Stormene bruste og Taagerne steg,
Og Dalen tilsidst fra mit Øje bortveg.

Men finder du, Yngling, og finder du, Mø,
Den Dal, hvor I ønsker at leve og dø:
Da tænker med Ømhed paa Skjalden, jer Ven,
Som Dalen har fundet — og mistet igen.

Det tabte Paradis, han med Taarer i Øjnene strækker Armene mod, er Vaardalen og dens Mø i hans Ungdomsdrømme og hans Ossianske Stemninger, og naar han siden taler om den første, gryende, jomfruelige Kærlighed, maa han mindes denne Dal. I en Vielsestale af Blicher (som jeg har offentliggjort i Dansk Tidsskrift, 1902) hedder det om Bruden: »Hun opvokste som en skøn og uplettet Blomst i den stille Dal«, og i »Habor og Signe«:

Saa du, o, Habor, nu dine Brødre,
Ikke da sad du saa tryg udi Kærligheds Dal?

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Est du den samme, som raabte i Kærligheds Dal.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Stormen har sust om Elskovs Dal.

Det er den Kærlighedsdal, han havde set i Vaarens Morgenrøde, men Foraaret var svundet, og Sommeren ilet med en Hast, der bedrøvede ham, og Fremtiden forfærdede ham, den Fremtid, som man, siger han idelig i den ovenfor nævnte Vielsestale, kan »smile ad«, naar man staar ved en trofast, kærlig Ægtefælles Side. Hvor lidt den nygifte Blicher smilede ad Fremtiden, viser det Fragment, »Tidens Flugt«, der stammer fra Vinteren 1810—11, og som mange Aar efter hans Død er kommet for Dagen:

Kunde du gribe de vingede Dage, o du Vaarens rødkindede Søn,
Medens din Ungdoms Barm kender ej Smerter, kvælende Tungsind og martrende Nag,
Medens din Dag er een Glædes Time og din Nat en sødtvarslende Drøm;
Men du skalt fremad, frem uophørligt, ældes i Trængsler og Farer og Nød,
Til du engang med dit negrende (?) Hoved lægger dig til dine Forfædres Støv.
Gerne, o yndige Sol! naar du stiger gennem din rødmende Taage op,
Rejser Blomstens betyngede Hoved, hæver det vaade dugtindrende Straa,
Oplukker Træernes foldede Blade, vækker til Sange den sovende Lund —
Gerne, o Sol, da vilde jeg standse, standse dig lidt paa din straalende Vej,
Drikke mig mæt i din liflige Aande, kvæge min Barm ved dit varmende Smil;
O, men du stiger og iler og higer op imod Middagens brændende Stund,
Stundum indhyllet i Tordner og Storme, stundum kun set i kortvarende Glimt.
Ak! at jeg mægtig var dig kun at fængsle, søde Erindring fra Barndommens Dag!
Naar du kommer i Kummerens Time for at oprejse min synkende Aand;
Men du est lig et mildtkølende Vindpust, der udi Midsommers kvalmeste Stund
Kommer og vifter og svaler og kvæger — kommer og vifter og flygter igen.

Øjeblik fuld af unævnelig Vellyst! hvor est du bleven, naar
tabte jeg dig?
Kærlighed! Gnist af den evige Flamme! Barndommens
Anelse, Længsel og Drøm —
Sødeste Anelse, mildeste Længsel, tryllende Drøm og berusende Haab!
Ak! ogsaa du kun Minutternes Slave, smiler og gøgler og
farer forbi!
Ak! ogsaa du da for evig forsvunden, før jeg ret følte din Ild
i mit Bryst.
Selv disse Toner, som klare og stærke trænge sig op af mit
fuldeste Bryst,
Tie jo snarlig og lyde ej mere — Sangen og Sangeren evig er
glemt!
Kom du, min Tungsind! vi ville os vende hen imod Aftenens dalende Sol!
Blinkende smiler den — smiler og synker, skjuler bag Havet
sit venlige Lys;
Skjuler sig — o! men hist bag os i Østen, hvor nu den trøstløse Nat træder frem,
Frembryder atter den fagreste Morgen, varmende, vækkende,
haabfuld og skøn.
Saa skulde og — naar jeg engang til Hvile dukker mit Hoved
bag Jordhøjens Skød,
Evigheds Morgen til Døden indtrænge, Slumreren vække til
fejreste Liv.

Man tager heller næppe fejl, naar man henfører »Ynglingen i den store Stad« (af Samlingen af 1814) til Tiden nærmest efter Brylluppet:

»Du kendte vel aldrig en Yngling skøn
Med guldfagre Haar,
Naturens muntre rødkindede Søn
I Glædens Vaar?
Nu er han en Olding ved Gravens Bred.«
Jeg vendte mit Ansigt omkring og græd.

Han føler sig staaende i den hældende Eftersommer, og Høstdagens ubarmhjertig skarpe Lys falder over den Vej, der ligger for ham. Som det hedder i det »første Digt«:

Den dunkle Morgentaage er forsvunden,
Jeg Verden nu i Middagslyset ser.

Men før han skrider ud ad den Vej, ser han sig endnu tilbage for om muligt at faa et Glimt af Ungdomsdalen.

> Endnu engang, I længst henfarne Dage,
> Fremstiger bag de mørke Manddoms Aar!
> Min Ungdoms Drømme bringer mig tilbage,
> Før jeg i Aldrens kolde Vinter staar!

Da er det, han gør den frydefulde Erkendelse, at Dalen ikke er tabt for Erindringen; den er endnu til, og Sjælen kan svinge sig til den og svale og kvæge sig i dens kølende, dugmilde Pust. Dalen er ikke alene ikke tabt, den ligger endnu yndigere i Mindets Aftenglans end i Haabets Morgenrøde*:

> Og Mindet kommer lig en Aftenrøde
> Paa Stormens lange, skybehængte Dag.
> — — — — — — — — — — — — — — —
> Henrykt jeg føler Fortids svundne Glæder;
> De fjerne Dage ere atter nær,
> Og sød er Taaren, som mit Øje væder,
> Den stille Tungsind er mit Hjærte kær.

Han føler pludselig, at foruden Haab og Længsel kan ogsaa Afsavn og Erindring give Sjælen Vinger og løfte den paa Flugt højt over Virkelighedens sørgelige Overdrev, foruden Glæden kan ogsaa Sorgen, dens himmelbaarne Søster, fylde Brystet med Lyst og Vælde. Og den jublende Fryd, hans Sjæl rummede, medens han med tavs Mund vandrede paa Foraarsvangen, bryder nu paa een Gang ud i et saadant Tonebrus, at han »ved«, Sangen er hans »Bestemmelse«. Saa skulde da ikke alle hans Ungdomsdrømme henvejres:

* Jvnfr. Kapitlet »Gensyn« i »Fjorten Dage i Jylland«: Erindringen fremtryller alle hine Begivenheder i et mildere og yndigere Lys og — hvis dette tilfredsstiller ligestemte Sjæle — i hint mattere, men venlige Morgenskær, der viser os Genstandene uden at blænde vort Blik.«

— een, o een endnu jeg har tilbage;
Far hen, o Elskov, Helteros og Magt!
Rul frem, I Alderdommens kolde Dage!
Af denne Drøm har intet Lys mig vakt.

Af evig Ild opflammet skal jeg sjunge,
Og tusind henrykt lytte til min Røst.
Min Røst igennem Tiderne skal runge
Paa Fjeld, i Dal — ufødte Slægters Lyst.

Kom, naar du vil, du Livets skumle Fjende!
Oplad dig, Grav! — mit Navn er ikke der;
Du kanst det ej til Kampestenen binde,
Skønt Øjet slukt og Hjertet bristet er.

Mit Navn skal i de fjerne Dage mindes,
Og Fremtids Børn mit Kvad forlyste vil,
Naar ingen ved, hvor Skjaldens Gravhøj findes,
Og ingen af hans Slægt er mere til.

Saaledes slutter det Digt (af 1810), hvormed han, idet han slaar Streg over, hvad han tidligere har sunget, vil have sin Poesi dateret, det Digt, der uden Titel indleder Samlingen af 1814 og i Udgaven af 1835 kaldes »Mit første Digt«. Fra een Side set er det en Ossiansk Studie og beror for saa vidt navnlig paa den Poesiens Forherligelse, der findes i »Svanesangen« og »Kampen med Caros«, hvilket Digt han har rykket frem i Spidsen af sin Ossianoversættelse. Men ret beset er »Mit første Digt« en personlig Bekendelse, og det, trods al »den stille Tungsind«, den stolteste, sejrmægtigste, en dansk Digter nogen Sinde har givet. Midt i Efteraarets dybe Resignation, paa Stormens lange, skybehængte Dag griber og fastholder Manden med sit Hjertes fulde *Vished* et Haab endnu mere frydefuldt, endnu mere stolt end det, der foresvævede Ynglingen, Vaarens rødkindede Søn, Haabet om en sødttonende Strengeleg og en livsmægtig Sangdaad, der skal leve utalte Slægter til Lyst, naar Skjalden længst har Livets Land forladt. Han kan svinge sig fra Virkelighedens

sørgelige Overdrev, fra Mismod og Tungsind, til en Vaar, der grønnes uden falmende Høst. Lad Tiden ile, den mørke Manddomsalder liste sig paa! Højere end Efteraarets Storme lyder Poesiens Evighedstoner i hans Bryst.

Men han skulde jo leve paa Jorden. Og af alle de Baand, der laa tyngende over ham, var han kun i Stand til at bryde eet: Embedets. I Brevet af 8. Maj 1811 beder han Harbou om Tilladelse til og Tilgivelse for, at han maa forlade Skolen, og han anfører sine Grunde. Indtægterne er under den lave Kurs utilstrækkelige for hans allerede ikke saa lille Familie — til Stedsønnen var samme Foraar kommen en Søn, Peder Daniel. Men først og fremmest er det dog Forholdene ved selve Skolen, der driver ham bort. Trods al sin Flid og Møje bliver han af sine overordnede behandlet »strengt som en Skolepog og foragteligt som en Lejesvend«. Men »dette er mere, end jeg som en edsvoren, tro og ærekær kongelig Embedsmand kan og vil taale«. Ogsaa i det »Kædebrev», han om Efteraaret sendte Præsten paa Tunø, Jens Lyngbye, taler han om sine Genvordigheder ved Skolen:

— — — — — —
Jeg siger smal Adjunkt, thi de bli'r ikke fede,
Som maa ved Husmandskost paa et Kateder svede.
Jeg siger svede, thi en god Motion det gi'r,
Naar baade traadt og sparket man tillige bli'r.
Jeg siger traadt, men mener ellers oversnøflet,
For Disputerelyst tilstrækkeligt karnøflet.
Karnøflet siger jeg, ti slig en Hovedgrund
Ej refuteres let som denne: Knægt, hold Mund!
Jeg siger Hovedgrund, ti hvordan man sig vrider,
Man immer dog til sidst i sure Æble bider.
Jeg siger sure, ti det koster megen Møje.
Dumhed i Gaar, i Dag, i Morgen at fordøje.

Jeg siger Dumhed, ti det kalder man Sottise,
Naar der er lidt Forstand i visse Folks Malice.
Jeg siger visse Folk, ti jeg vil ingen nævne....

Dog vidste han Udveje nok endda. Skønt, som han siger, Randers er et dyrt Levested, haaber han at kunne forblive i Byen, idet han ved privat Sproginformation venter at tjene rigeligt. »Een eneste Times Information, som jeg allerede har i det engelske, giver mig 7 Mk. 8 Sk., altsaa lige saa meget som mine 5 Timer paa Skolen; og flere Informationer haaber jeg at faa.« Desuden ejer han en Gaard i Randers, som han mener at kunne afhænde med stor Avance. Hvad han dog navnlig satte sin Lid til, da han ansøgte om Fritagelse for Adjunktstillingen, var vel Hustruens Arv, og da Skifteretten endelig hen paa Sommeren 1811 blev færdig, ansattes hendes Part til 15248 Rdl. 1 Mrk. 9½ Sk.* Saa mange rede Penge fik Blicher dog ikke i Hænde, idet han straks efter sit Giftermaal havde erhvervet sig den Ejendom, han i det ovenanførte Brev hentyder til. Det er uden Tvivl den Gaard i Randers, hvis ene Halvdel er opført i Fortegnelsen over Peder Daniel Blichers Dødsbo. Som Registreringen viser, var Boets Part i denne Gaard 4 Aar i Forvejen betalt med 1900 Rdl. Naar nu Blicher venter at »tjene i det mindste 5000 Rdl.« ved at afhænde hele Gaarden, er han lige saa fortvivlet sangvinsk, som naar han tør basere sit fortsatte Randersophold paa een eneste Engelskelev. Det var saa vist ikke Tider, hvor Folk med hans Handelstalent kunde gøre saadanne Forretninger.

Omtrent samtidig med, at Blicher kvitterede for

* Af Boets øvrige Midler fik hendes Søn af første Ægteskab, Niels, godt 10,000 Rdl., hendes Steddatter, Mette Marie, lidt over 5000 Rdl.

Modtagelse af sin Kones Arv (d. 25. Juli), blev hans Afskedsansøgning bevilget fra Skoleaarets Slutning. Men som han ofte har talt om, skal Kongen, der af Kammerjunker Harbou var gjort opmærksom paa Blicher, være bleven meget opbragt over den og have foresat sig at erindre sig den Mand, hvis han nogen Sinde skulde ønske sig et Embede, den Mand, der kastede Vrag paa et Firehundrededalersembede, og det paa en Tid, da vi alle skulde spare, og da selv Majestæten lod sine gamle Bukser vende. Blicher fik jo ogsaa Lejlighed til at erfare, at Frederik den Sjette havde en udmærket Hukommelse, og mindede ham om det, da de i Tyverne første Gang traf hinanden paa Stendalgaard. Men Afskedsansøgningen kostede ham mere end Kongens Naade. Ogsaa Harbou blev vistnok fortørnet over det Skridt, han havde gjort. Skønt Blicher i det Brev, hvori han meddeler Kammerjunkeren sin Beslutning, udtaler sin Hengivenhed for ham i de stærkeste Ord (»i alle Forhold Deres til Døden taknemmelige og hengivenste«), blev det vistnok det sidste Brev, der veksledes mellem dem. I hvert Tilfælde hører vi ikke mere om ham, og i Erindringerne, hvor Blicher dog faar Lejlighed til at sige Tak til ikke saa faa, har han ikke engang nævnet denne »sin anden Fader«, der havde været hans fortrolige i alt hans poetiske Arbejde og ydet ham virksom Hjælp baade i Pengesager og paa andre Maader.

Alt medens Sommeren skred, maa Blicher have indset Umuligheden af at faa saa rigelige Privatinformationer, at han, som han havde haabet, kunde forblive i Randers efter Afskedigelsen, og i Oktober drog han med Hustru og Børn hjem til Faderen i Randlev.

Under Udarbejdelse er: »Steen Steensen Blichers Manddomstid og Alderdom«.

Silkeborg, i Maj 1902. FORF.